

Belgeler, İmzalar, Kronoloji

TÜRKİYE: AYDINLAR YARGILANIYOR

ULUSLARARASI DAYANIŞMA

öksel, Sup
ytrak, Bahri
Zevdet An
Tekeli, Sam
k, Cevat Ge
ktay Akbal, Korkut
Boratav, Cahit Talas,
şen, Mete Tunçay
n Öngören, Müjdat
Aziz Nesin, Ümit Yaşa
Oğuzcan, Onat Kutlar,
Sabahattin Selek, Genc
Gürsoy, Hümeyra, Türk
Esin Afşar Aral, Mehmet
Fuad, Nursel Duruer, Semir
Balcioğlu, Genco Erkal, Var
aşar Kemal, Tark Akan
Bilgesu Erenus, Oğuz Aral
Atif Yılmaz, Ömer Kavur
Ökten, Hakan Balamir, Me
n, Fatma Girik, Hale Soy
tife Tekin, Erdal Öz, En
ndalıcı, Oktay Arayıcı, L
ad, Adalet Ağaoğlu, A
rif Damar, Isa Çelik, N
Hasan Cemal, Halet Çan
Selçuk, Hasan Cemal, Ş
Ketenci, Nuri Karacan,
Tahsin Saraç, Rutkay Aziz,
uk Yenersu, Kerim Afşar,
han Asena, Bülent Tanık,
az Onay, Fehmi Yavuz,
n Aksoy, Erbil Tuşalp,
det Uğur, Tosun Terzioglu
iyazi Ağırnaslı, Yaşar Kemal
min Değer, Erol Toy, Kemal
er Demirtas Ceyhun İl

1256 Türkiyeli Aydınla Dayanışma Girişimi

Nisan 1985, Duisburg

İçindekiler

- Önsöz	3
- Türkiye: "Demokrasi" ve Aydınlar	5
- Aydınlar Dilekçesi ve Yansıttığı Türkiye Gerçeklerinden Bazıları	11
- Uluslararası Dayanışma	28
- A.Miller ve H.Pinter Türkiye'de	40
- 1980-1985 Türkiyesi ve Basın, Bilim ve Sanat Yaşamı: Kronoloji	42
- Bir Yayıncının Ölümü: M.Erdost Anlatıyor	51
- Öğretmen Enver Karagöz'ün Üç Yılı	55
- Bir Anne ve Doktor Olarak	58

Yayınlayan:
Herausgeber:

1256 Türkiyeli Aydınla Dayanışma Girişimi
Initiative für Solidarität mit 1256 Intellektuellen in der Türkei

Bağlantı adresi:
Kontaktadresse:

Postfach 2106, 3550 Marburg, BRD.

Banka Hesap Numarası: C.Weber, Sonderkonto Initiative für Solidarität
Spendenkonto: Kto. 1226 22 02 01, BfG. Hannover, BLZ: 250 10 111

V.i.S.d.P:

Orhan Silier, Postfach 2106, 3550 Marburg.

Dizgi:
Satz:

Verlag Dayanışma, Postfach 10 16 34, 4100 Duisburg 1

Önsöz

DOĞRULAR GÜÇLÜDÜR !

Susturulmaya, boğulmaya çalıṣılsalar da doğrular güçlündür; sonunda üstün gelirler.

Aydınlar Dilekçesi, Türkiye'nin en seçme aydınlarının kaleminden dile getirilmiş Türkiye'nin doğrularıdır. Bu doğruların, Türkiye'nin içinde yaşadığı koşullarda dile getirilmesi olanaklı olanlardır.

Türkiye'nin aydınları doğruları dile getirmek için "dilekçe ile başvuru" yolunu seçtiler. Tüm çağdaş anayasalarda bulunan temel bir hakkı kullandılar. Buna karşın soruşturmaya, koşturmaya uğradılar.

Türkiye aydınları Türkiye'nin işçilerine, emekçilerine, insanca ve özgürce bir yaşama hak kazanmış tüm insanlarına karşı görevlerinin bir bölümünü yerine getirdiler. Türkiye aydınları, tüm insanlığın ortak değerlerini savunarak, tüm insanlığa karşı görevlerinin bir bölümünü yerine getirdiler.

Soruşturmalar, koşturmalar, sürgünler, her türlü baskılardır, haksızlıklar, zor günler gelir geçer, ama tarih kalır.

Dünya aydınları, Türkiye aydınlarına destek oldular. Onların görüşlerini, gözlem ve istemlerini paylaştılar. Çok kısa sürede, eşi az görülür yaygınta ve güç te bir dayanışma kampanyası ortaya çıktı.

Türkiye'de Aydınlar Dilekçesi'ni imzalayanlar gibi, tüm Dünyada onlarla dayanışanlar da, demokrasi mücadeleinin bir tek çıkıştan ve onun desteklenmesinden ibare olmadığını biliyorlar.

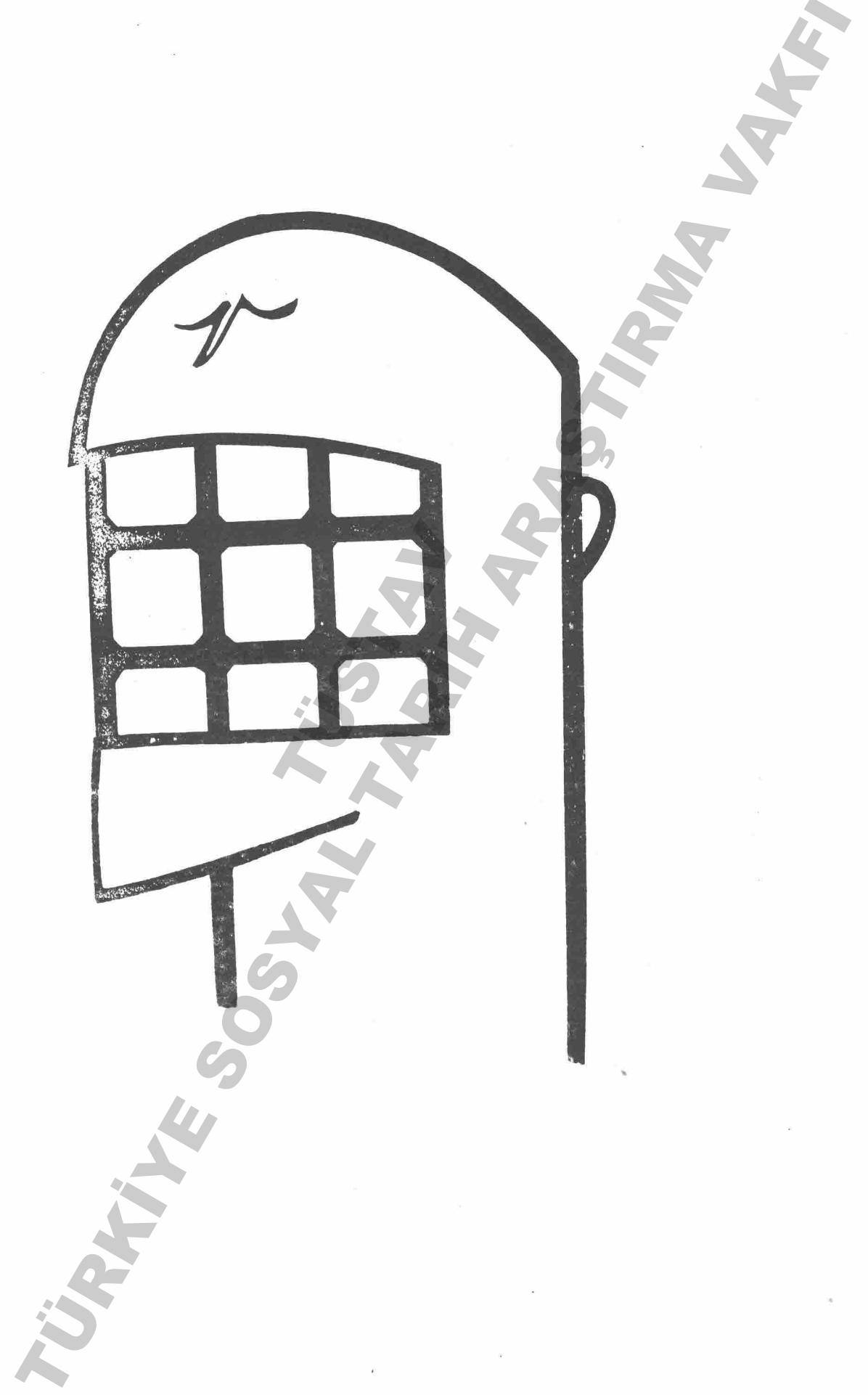
Bu kitapçık, Aydınlar Dilekçesi çevresinde gelişen olayların ve son dört-beş yılda Türkiye'de bilim, sanat, düşünce ve yayın özgürlüğünün durumunun bir dökümünü yapıyor. Bunların tarihe maledilmesine ve bugünün daha iyi kavranmasına yardımcı olmak amacını taşıyor. Çıkarılması için harcanan emek yeni emeklerle zenginleşikçe, ileride yapılacak yeni basımları daha da yararlı olacaktır.

Her meslekten, her politik görüşten, her inançtan insanlar, ister bizim insanlarımız, iste se baña ülkelerin insanları olsun, aydınlığın savunulmasına katıldıkça, güneşi siyaha boyamak isteyenlerin sonu daha çabuk gelecektir.

Özgürliği, güzelliği savunmaya katılanlara selâm olsun!

Prof. Dr. Server TANILLI

Türkiye: „Demokrasi“ ve Aydınlar

15 Mayıs 1984 günü, 1256 aydın adına Cumhurbaşkanlığına ve Parlamento Başkanlığına verilen dilekçe yılların biriktirdiği bir tepkinin dile getirilişidir. Bu açıklama, Türkiye aydınlarının, dört yıldır aşının bir süredir ülkelereindeki hukuki ve politik yapının demokratik hak ve özgürlüklerin yok edilmesine dayanan bir kapsamda yeniden düzenlenmesine karşı, yükselen sesidir. Bu toplu çıkış, en temelde, bilim adamı, hukukçu, sanatçı, aydın olma onurunun, hatta doğrudan doğruya insan olma onurunun savunulmasıdır.

“Aydınlar Dilekçesi” olarak tanınan belge etrafında gelişen direniş, kuşkusuz, Türkiye aydınlarının 12 Eylül sonrasındaki ilk toplu karşı çıkışının değıldir. Daha 1981 yılı sonlarında, çeşitli üniversitelerden binlerce öğretim üyesi, kurulmak istenen yeni üniversite düzenine karşı çeşitli ortak açıklamalar yapmışlardır. Bir yıl sonra Milli Güvenlik Kurulu (MGK) ve onun seçtiği kişilerden oluşan Danışma Meclisi tarafından hazırlanan anayasa tasarısı da yoğun eleştirilerle karşılaşmıştır. Varolan büyük kısıtlamalara karşın, birçok kuruluş ve aydın en küçük olanakları değerlendirek, eleştirilerini, önerilerini ortaya koymuşlardır. Ayrıca, zaman zaman çeşitli mesleklerden aydınlar, bu arada polis merkezleri, mahkemeler ve cezaevlerindeki durum hakkında en dolayız bilgi edinme olanaklarına sahip olan avukatlar, toplu açıklamalar yapmış, başvurularda bulunmuşlardır. Yine, tüm bu dönem boyunca, hâlâ yaşayabilen bazı oda, dernek, birlikler içinde ya da dergi, yayinevi ve yayın kooperatifleri çevresinde sürdürülen çalışmalar da demokrasi için mücadelenin bir başka biçimini oluşturmuştur.

Aydınlar Dilekçesi hareketini, benzeri öteki toplu çıkışlardan ayırt eden özelliklerden ilki, bir meslek ya da şehirdeki aydınların değil, çok daha geniş çevrelerin ortak hareketi olmasıdır. Şu, kesinlikle söylenebilir: Türkiye'nin her alanındaki ilerici, demokrat aydınlarının en tanınmışları, en değerileri, en çok iki elin parmaklarını bulabilecek bir istisnalar grubu dışında, bu açıklamanın altına imzalarını atmışlardır. Dilekçenin ikinci önemli özelliği, kendini belli bir alanda, bir ya da birkaç demokratik isteme sınırlamamış olmuştur. Dilekçe, en genel çizgileriyle anti-demokratik gelişme ve uygulamaları sergilemeyecektir ve “çağdaş demokrasinin özünü oluşturan kurum ve ilkeler”i savunmaktadır. Böylece geniş kapsamlı bir gözlemler ve istemler belgesinin, çok değişik politik görüşlerden 1256 aydının paylaşabileceği ortak bir dil bulunarak hazırlanabilmesi bile özel bir anlam taşımaktadır.

Aydınlar Dilekçesini hazırlayanların, bir başka önemli özellikleri, direnişlerini, demokrasi için ortak mücadelelerini, yeni çıkışlarla sürdürmelerini olmalarıdır. Mahkemelerde, çeşitli sanat ve kültür gösterilerinde, bilim, kültür ve sanat etkinlikleri geliştirmeye yönelik girişimlerde, aynı demokrat aydınlar seslerini yükseltmekte, biraraya gelmektedirler.

Aydınlar Dilekçesi, aydınların bir demokratik eylemi olarak kalmamıştır. Dilekçeyi imzalayan kişilere, demokrat basma gönderilen mektup ve yazıların sayısı, konunun bir yıldır politik tartışmalar arasındaki önemini koruyor oluşu, aydınların gözlem ve taleplerinin çok geniş kitlelerin gözlem ve talepleri olduğunu bir kere daha kanıtlamaktadır.

GÖZLEMLER, İSTEMLER VE TÜRKİYE GERÇEKLERİ

1256 aydın ortak açıklamasında hayli genel, dolaylı biçimler içinde ifade edilen gözlemler, günümüz Türkiye'sinin somut, acı gerçeklerini özetlemektedir. İstemler de acil, somut istemlerdir.

Aydınlar Dilekçesi, hazırlayan kişilerin her türlü "yasal" ve yasadışı basıkyı gözle alarak ortaya koydukları bir belgedir. Bu belge sıkı yönetim komutanlarının, herhangi bir mahkeme kararı olmaksızın bölgelerinde yaşayan herhangi bir kişiyi 5 yıl sürgine göndermek, devlet görevlisi ise işten atmak, poliste, cezaevlerinde aylarca çeşitli gerekçelerle alakoymak olanağına sahip oldukları koşullarda yazılıp imzalanmıştır. Dilekçe, bir dizi anti-demokratik yasanın, örneğin 2969 sayılı yasanın tehdidi altında hazırlanıp imzalanmış-

tür. Yalnızca bu yasaya dayanılarak, "12 Eylül öncesindeki siyasi çekişme ve çatışma ortamına benzer bir durumun yeniden doğmasına yolaçacak sözlü veya yazılı beyanda bulunmak", (bunu) "teşvik ya da tahrif etmek", "Devlet Başkanı, Cumhurbaşkanı ve Milli Güvenlik Konseyi Başkan ve üyelerinin beyanlarını sözlü veya yazılı olarak kötüleyici veya küçük düşürücü şekilde tartışma ve eleştirmeye konusu yapmak" gerekçesiyle iki yıla kadar uzanan hapis cezalarına çarptırılmak işten bile değildir... Dilekçe okunurken, yazılısına egenen olan soyutlama düzeyi, bu koşullar gözönüne alınarak değerlendirilmelidir.

Ortak açıklamada belirtilen görüşler, temel olarak iki alana, 1982 Anayasası ve dört yılda bu anayasaya dayanılarak çıkartılan 700 civarındaki yasa ile demokrasi düşmanı idarı ve politik uygulama ve kavamlara ilişkin saptamalardır. Bilindiği gibi, 1982 Anayasası, çağdaş anayasaların ve daha önceki 1961 Anayasasının tersine, temel hak ve özgürlükleri değil, yasaklama ve sınırlamaları yasallaştırmayı, güvenceye almayı amaçlayan bir hukuki belgedir. Özellikle "temel hak ve özgürlüklerin sınırlanılması" başlıklı 13üncü, "temel hak ve özgürlüklerin kötüye kullanılması" başlıklı 14üncü ve "temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının durdurulması" başlıklı 15inci maddelerle, uluslararası bildirge ve anlaşmalarla garanti altına alınmış tüm insan hakları, rejim yanlarına özgü bir duruma getirilmiş ve iktidarm keyfi tanımlama ve işlemenin sürekli tehdidi altına konulmuştur.

Anayasanın geçici maddeleriyle Cumhurbaşkanlığına seçilmiş kabul edilen Evren'e diktatörlük yetkileri verilmiş ve Milli Güvenlik Kurulu'nun 1989'a kadar Cumhurbaşkanlığı Konseyi adı altında kontrolünü sürdürmesi yasallaştırılmak istenmiştir. Böylece, olağan olarak 1988'de yapılması gereken seçimlerin sonrası da güvence altına alınmaya çalışılmıştır.

Anti-demokratik sınırlamaları yaşama geçirmek için, bir bölümü daha 1982 Anayasası beklenmeden çıkartılan yüzlerce yasa ile, ilerici, demokrat insanlar için, Türkiye tümüyle bir yasaklar ülkesine dönüştürülmüşdür. Basın Yasası, Türkiye Radyo, Televizyon Kurumu Yasası, Siyasi Partiler Yasası, Dernekler Yasası, Sendikalar Yasası, Toplu Sözleşme ve Grev Yasası, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasası başta olmak üzere, yüzlerce yasayla düşünce, basın, örgütlenme özgürlükleri ayaklar altına alınmıştır. Bilim, kültür ve yayın hayatı polis ve mahkemelerle saklamaç oyununa dönüşmüştür. Tüm demokratik hak ve özgürlükler, ya her an yok edilme, kaldırılmama tehdidi altındadır, ya yalnızca kağıt üzerinde vardır, ya da tümüyle ortadan kaldırılmıştır.

Yürütmeyen sonsuz yetkilerle güçlendirildiği, yargının bağımsızlığına son verildiği, zaten yalnızca güdümlü partilerin katılmasına izin verilen bir seçimle oluşma durumunda bira kılmış parlamentonun göstermelik işlevler yüklediği bu yapı bile, şu an Türkiye'yi yönetenlere yeterince güven verici gelmektedir.

Askeri darbenin beşinci yıldönümü yaklaşırken, Türkiye'nin hemen hemen tüm önemli şehirlerinde sıkı yönetim sürmektedir. Öteki birçok ilde ise sıkı yönetim komutanlarının yetkilerinin neredeyse tümüyle valilere devrinden ibaret olan "olağanüstü hal" yönetimi vardır. Aslında tepeden tırnağa yarı-askeri duruma getirilmiş bir devlet yapısında, Devlet Güvenlik Mahkemelerinin 1 Mayıs 1984'den itibaren çalıştırılmaya başladığı, Milli İstihbarat Teşkilatı ve benzeri kuruluşların yeni yetkilerle donatıldığı bir politik yapıda sıkı yönetimin varlığıyla yokuşlu arasındaki fark çok büyük değildir.

Özetle,

"Demokrasinin temel harcı oluşturan kurum, kavram ve ilkeler" yıkılmış, ya da "bicimsel olarak korunup içeriği boşaltılmış"tır.

Yasal çerçeveyinin, devlet yapısının böylece oluşturulduğu koşullarda, bu yasalarda izin verilenin de ötesine geçen anti-demokratik uygulama ve kavamların ortaya çıkması, bunların bazılarının teşvik edilmesi, bazılarına göz yumulması doğaldır. Bu açıdan, teröristlerle mücadele gerekçesiyle "devletin de aynı yöntemlere başvurması" kontrol dışı ve istisnai bir gelişme çizgisi değildir.

Politik nedenlerle gözaltına alınan ya da tutuklanan kişiler, kural olarak, işkenceye uğramaktadırlar. Kişiye değişen, ugurlanın işkencenin ağırlık derecesi ve süresi olmaktadır. Gözaltına alınan ya da tutuklanan her kişinin rütbesiz asker (er) sayılmasını öngören yasal düzenlemeye, cezaevlerinin birer işkence ve eziyet merkezi olarak kullanılmasının kılıfı yapılmıştır. Aranan kişilerin yakalanmasında cana kıymayı, mahalle ve köylerin kuşatılıp burada yaşayanlara karşı, toplu olarak insanlık dışı davranışlarda bulunmayı olağan sayan bir anlayış gelişmiştir. Varolan rejim yapısı gereği, belirsizlikten, korkudan, keyfi bir

işlemle karşılaşma tehdidinin yarattığı çekingendirlikten yarar ummaktadır; sürekliliğini bu koşul ve uygulamaların sümesinde aramaktadır. Dörtbüçuk yıldır, bu konuda, hiçbir niteliksel bir değişim sözkonusu olmamıştır.

1982 Anayasasından günlük baskı ve terör uygulamalarına kadar tüm bu yapı ve işleyiş "Türkiye koşullarına uygun demokrasi", "Türkiye'nin ülkesi ve milletiyle bölünmezliği" ve "Atatürk'ü devlet" gibi kavramlarla gerekçelendirilmektedir. Ayrıntıya ilişkin değişikliklerle her anti-demokratik rejimi haklı çıkartmak için kullanılan bu tür görüşlere karşı çıkmazı, demokrasının evrensel özünü ve Türkiye'nin demokrasi geleneğinin savunulması önemli bir görev durumundadır. Aydınlar Dilekçesi bu görevde sahip olmuş, sözde geopolitik gerekçelerle kimi Batılı politikacların da savunageldikleri, Türkiye insanların aşağılayıcı değerlendirmeleri reddetmiştir.

YENİ BİR DAVA, YENİ İŞTEN ATMALAR, YENİ BASKILAR

Türkiye'yi yönetenler de Aydınlar Dilekçesinin Türkiye'de demokratik hak ve özgürlüklerin savunulması açısından önemli bir gelişme olduğunun farkındadır.

Dilekçe metni, dünyaca ünlü mizah yazarı Aziz Nesin, Prof. Fehmi Yavuz, Prof. Bahri Savcı, Prof. Hüsnü Göksel, tiyatro yazarı Bilgesu Erenus ve müzik sanatçısı Esin Afşar'dan kurulu bir heyet tarafından Cumhurbaşkanlığına ve Parlamento Başkanlığına iletilir iletilmez baskılar başları. Ankara Sıkıyonetim Komutanlığı olayın ve metnin yayınına sansür koydu. Bu yüzden ilk üç gün haber yalnızca sadece dış basına yansiyabildi. 18 Mayıs'ta Başbakan'ın bir basın toplantısında Reuter Ajansı muhabiri Başbakana konu ile ilgili düşüncelerini sordu. Bu dilekçenin verilmiş olmasını "Türkiye'nin demokrasiye geçmiş olduğunu bir kanıt olarak göstermek isteyen Turgut Özal'ın cevabı sansürüne geçersiz duruma düşmesine olaştı. Böylece birkaç gazete ve dergi Dilekçe ile ilgili gelişmeleri okuyucularına yansıtılabilme olanağına kavuşmuş oldular.

21 Mayıs'ta Sıkıyonetim Savcılığı dilekçeyi imzalayanlar hakkında soruşturma açtı. İmzalayıcılar gruplar halinde askeri savcılıklara götürülmeye başlandı. Bu arada sayılarının 1383'ü bulduğu bildirilen aydınların neyle suçlandıkları ya da suçlanacakları belli değildi.

Daha soruşturma sürenken Evren, bir bölümü radyo ve televizyonlarda da yayınlanan, bir konuşturma yaparak, dilekçeyi imzalayanları "vatan hainliği" ile suçladı. Cumhurbaşkanı 'Kefil olduğum anayasamın değişirilmesine sonuna kadar karşı çıkarım' dedi.

Evren'in bu demecinden sonra soruşturmayı hız verildi. Öte yandan, çeşitli üniversitelerde, Yüksek Öğretim Kurulu'nun direktifi ile, bildiriye imza atan öğretim üyeleri hakkında idari soruşturmalar açılmağa başlandı. TRT dilekçede imzası bulunan sanatçılardan

"1256'"dan Bazıları

Prof. Dr. Hüsnü Göksel, H.Ü. Tıp Fakültesi Öğ. Ü., Uğur Mumcu, Gazeteci, M. Suphi Gürsoytrak, Eski Tabii Senatör, Prof. Bahri Savcı, Siyasal Bilimci, Melih Cevdet Anday, Yazar, Prof. Dr. İlhan Tekeli, ODTÜ Mimarlık Fak. eski Öğ. Ü., Sami Küçük, Eski Tabii Senatör, Prof. Dr. Cevat Geray, Siyasal Bilimci, Emin Değer, Avukat, Oktay Akbal, Yazar, Prof. Dr. Korkut Boratav, İktisatçı, Prof. Dr. Cahit Talas, Siyasal Bilimci, Halit Çelenk, Avukat, Doç. Dr. Yalçın Küçük, Siyasal Bilimci, Doç. Dr. Mete Tuncay, Tarihçi, Mahmut Tali Öngören, Yazar, Müjdat Gezen, Mizahçı, Aziz Nesin, Yazar, Ümit Yaşar Oğuzcan, Şair, Onat Kutlar, Yazar, Prof. Dr. Gencay Gürsoy, Tabip, Sabahattin Selek, Eski Basın Yayın Genel Müd. ve Milletvekili, Hümeysra, Şarkıcı, Türkmen Şoray, Sinema artisti, Mehmet Ali Aybar, Eski TİP Genel Başkanı, Esin Afşar Aral, Şarkıcı, Mehmet Fuat, Yazar, Nursel Duruer, Yazar, Genco Erkal, Tiyatrocu, Yaşar Kemal, Yazar, Murat Belge, Yazar, Tarık Akan, Sinema Oyuncusu, Semih Balcioğlu, Karikatürist, Erol Toy, Yazar, Bilgesu Erenus, Oyun Yazarı, Oğuz Aral, Karikatürcü, Atif Yılmaz, Sinema Yönetmeni, Ömer Kavur, Filim Yönetmeni, Hakan Balamir, Sinema Oyuncusu, Zeki Ökten, Film Yönetmeni, Memduh Ün, Film Yapımı ve Yönetmeni, Fatma Girik, Sinema Oyuncusu, Latife Tekin, Yazar, Kemal Özer, Ozan, Vedat Türkali, Yazar ve Sinema Yön., Hale Soygazi, Sinema Sanatçısı, Erdal Öz, Yazar ve Yayımcı, Emil Galip Sandalçı, Gazeteci, İsa Çelik, Fotoğrafçı, Demirtaş Ceyhun, Yazar, Adnan Özyalçiner, Yazar, Arif Damar, Şair, Oktay Arayıcı, Oyun Yazarı, Lütfi Akad, Film Yönetmeni, Adalet Ağaoğlu, Yazar, A. Kadir, Ozan, Nadir Nadi, Gazeteci, Hasan Cemal, Gazeteci, Şükran Ketenci, Gazeteci, İlhan Selçuk, Gazeteci, Prof. Halit Çambel, Arkeolog, Prof. Dr. Nuri Karacan, İktisatçı, Prof. Dr. Uğur Alacakaptan, Hukukçu, Tahsin Sarac, Yazar, Rutkay Aziz, Tiyatro Sanatçısı, İşık Yenersu, Tiyatro Sanatçısı, Kerim Afşar, Tiyatro Sanatçısı, Orhan Asena, Yazar, Bülent Tanık, TMMOB Başkanı, Yılmaz Onay, Tiyatrocu, Varlık Özmenek, Gazeteci, Prof. Dr. Fehmi Yavuz, Siyasal Bilimci, Prof. Dr. Erdem Aksoy, KTÜ eski Rektörü, Mimar, Erbil Tuşalp, Gazeteci, Nejdet Uğur, eski MEB, Parlamento üyesi, Prof. Dr. Tosun Terzioğlu, Matematikçi, Niysi Ağırnaslı, Avukat.

VAKFI

lerine radyo ve televizyon programlarında yer vermeme kararı aldı.

26 Haziran'da "ilk grup" oldukları belirtilerek dilekçeyi hazırlayan ve başkalarının imzalanması için çaba gösterenler hakkında "sıkı yönetim komutanlığı emirlerine aykırı olarak politik bildiri yayımlamak" gerekçesiyle dava açıldı. Aynı gün aralarında 1 eski cumhurbaşkanı, 3 eski başbakan, yüzlerce parlamenter ve tanınmış bilim adamları ve sanatçıların da bulunduğu 2000'i aşkın Batılı aydının dayanışma ve protesto imzaları dünya basınına iletildi. Bildirinin tam metni ya da geniş alıntılar birçok Batı gazete ve dergisinde çalışmaya başladı.

15 Ağustos'ta Aydınlar Davasının ilk duruşması yapıldı. 22 Haziran'da 10 kişinin, daha sonra da 3 kişinin sanıklar arasına katılmasıyla 59 kişinin yargılandığı bu dava, biri biçimde öteki öze ilişkin iki konu üzerinde yoğunlaştı. Biçimsel sorun olarak, 1982 Anayasası'nda bile yer alan "vatandaşların dilekçe verme hakkı"nın mı kullanılmış olduğu, yoksa bir bildirinin mi hazırlanıp çoğaltılmış olduğu, sanıklar ve avukatlarıyla savcı arasındaki tartışmaların temel konusunu oluşturdu. Ama, yargılanan aydınlar, davanın böyle bir teknik bir sorun etrafında dönüp durmasına izin vermediler. Bir Alman gözlemcinin ifadesiyle "dava rejimin yargılanmasına dönüştü". Aziz Nesin "Yasaları uygulamakla görevli kişiler yasaları çiğnemişlerdir. Mahkeme suçluluğu kesinleşmemiş kişiler devlet başkanı tarafından vatan haini olarak tanıtılmıştır. Birçok aydın bu dilekçeyi imzalamaya fırsatı bulmadığı için kızgındır. Nasıl demokrasi var diyebiliriz bu memleketin ekmeğini yemiş insanlar olarak?" dedi. Gazeteci Erbil Tuşalp "Tarihin bizi, bu metni ancak 1984'te hazırladığımız için suçlayacağımı biliyorum" dedi. İktisatçı Doç. Yalçın Küçük ise kendini üzen şeyin başka şehirlerdeki aydınlarla da ulaşamamış olmasını olduğunu belirtti.

17 Ağustos'ta, Le Monde gazetesinde yayınlanan bir ilanla, Aydınlar Dilekçesi ve Türkiye'li meslektaşlarıyla dayanışan 12 ülkeden 3200 aydın arasından seçilmiş bazlarının isimleri yayınlandı. Cezair'den Kanada'ya, Finlandiya'dan Kolombiya'ya kadar birçok ülkeden çok sayıda kişi mektuplarıyla, ilan giderlerini karşılamaya katkıda bulunmak için yollandıkları küçük bağışlarla dayanışmalarını ilettiler.

Türkiye'yi yönetenlerin bu gelişmelere cevabı baskıyı daha da artırmaya çabalamak oldu. Dilekçede imzası bulunanlardan 48'i hakkında Barış Derneği üyesi bulunmalrı ya da bu dermeğe destek olmaları ile ilgili yeni bir dava, Barış Derneği-2 Davası başlatıldı. Bu davanın birçok başka kişinin daha katılmasıyla genişleteileceği açıklandı. İlk Barış Derneği Davasında 23 kişiye 5 ile 8 yıl arasında değişen cezalar verilmiş olmasının, yeni yeni davalar açılarak bir yıldınlık ortamı yaratılmasını sağlayacağı düşünüldü. Barış Derneği-2 Davası sanıkları arasında bulunan avukatlar hakkında, yeni Avukatlar Yasasına göre mesleki çalışmalarını sürdürmemeye kararı verilmesi için baro başkanlıklarına baskı yapılması denendi.

Bu arada Aydınlar Dilekçesini imzalayanlardan üçü –Doç. Dr. Yahya Zabunoğlu, Doç. Dr. Ali Rıza Balaman ve Dr. Sargent Şölçün– üniversitedeki görevlerinden atıldılar. Birçok başka öğretim üyesine de "toplu müracaat ve şikayette bulundukları" gerekçesiyle disiplin cezaları verildi.

16 Ekim tarihli Yeni Gündem Dergisinde Aziz Nesin'le bir görüşme yeraldı. Görüşmenin sonunda Aziz Nesin şöyle diyor: "Anayasala kışisel kefalet olur mu? Kimi rejimlerde olabiliyor. Örneğin şahlık, padışalık, meşruti olmayan krallık ve monarşik rejimlerde, diktatörlüklerde, faşist yönetimlerde bir kişi anayasaya kefil olabiliyor. Çünkü Anayasa ne isterlerse odur, ağızlarından çıkan Anayasa'dır." Yeni Gündem hemen kapatıldı.

Temmuz 1984 başında 34 aydın bilim, kültür ve sanat üretimi yapmak için Ekin A.Ş. adlı bir şirket kurmuşlardır. Karadeniz Teknik Üniversitesi Eski Rektörü Prof. Erdem Aksoy, Siyasal Bilgiler Fakültesi Eski Dekanı, Eski Bakanlardan Prof. Cevat Geray ve Doç. Yalçın Küçük bir açıklama yaparak şirketin kuruluşunu duyumuş ve yeni kişileri ortak olmaya çağrımlardı. Daha sonra yapılan bir basın açıklamasında şöyle denilmektedi

"EKİN A.Ş. ile, içinde gazete, dergi, kitap okunabilecek geleneksel kiraathaneden, ücret ödenerek dinlenen konferanslara, piyasa için kamuoyu araştırması da dahil her türlü proje yapmaktan çeşitli sanat ürünlerini değerlendirmeye kadar uzanan bir kapsamda, bilim, ekin, sanat sektörlerinde üretim yapmayı ve pazarlamayı planlıyoruz. Ekonomik ve ticari açıdan yaşayabilir olmayı ve finansman bakımından, gerçekçi bir hızla güçlemeyi temel amaç ediniyoruz.

Bakis acımız Türkiye'yi kapsamaktadır; ancak yaklaşımımızın evrensel olduğunu biliyoruz. Bu nedenle amaçlarımızı gerçekleştirebilmek için uluslararası işbirliği ve dayanışmayı kaçınılmaz sayıyoruz. Kuruluşumuzu, ilgili uluslararası kuruluşlara, vakıflara, üniversite birliklerine ve hükümetlere duyuruyoruz".

TÜRKİYELİ AYDINLARLA DAYANIŞMA İÇİNDE OLDUKLARINI AÇIKLAYAN YABANCI AYDINLARDAN BAZILARI

İNGİLTERE: N. Kinnock (İşçi P. Bşk.), D. Steel (Li.eral P. Bşk.), G. Robertson (İşçi P. Orta Doğu Söz.), H. Pinter (Yazar), P. Plouwitz (Sanatçılar Sen. Gn. Bşk.), A. Mitchell (Şair), Prof. E. Hobsbawm, Prof. T. Bottomore, Prof. R. Miliband, Prof. M. Desai, Lord F. Brockway, Dr. W. Stephenson (Öğ. Üy. Sen. Bşk.), Prof. E. Thompson, W. Griffiths (Av. Par. Bşk. Yrd.), A. Wesker (Oyun Yazarı, Yönetmen), K. Ashton (Gaz. Sen. Gn. Sek.), M. Evans (Ulaşım İşçileri Sen. Gn. Sek.), DANIMARKA: A. Jorgensen (Sosyal Demokrat P. Bşk/Eski Başbakan), L. Gyldenkilde (Parl. Bşk. Y.), L. Budtz (P Ü/Avrupa Kon. Bşk. Y.), K. Christiansen (Danimarka Sendikalar Konf. Bşk.), B. Elmquist (P Ü/Avrupa Kon. Hukuk Kom. Bşk.), J. Jansen (DKP Bşk.), C. Ammundsen (Kopenhag Belediye Bşk.), T. Liversage (Yazar), P. Seeberg (Yazar), D. Turell (Yazar), Prof. J. P. Jensen, Prof. J. Israel, Prof. E. Bredsdorff, V. Hansen (Barış ve Güvenlik Kom. Bşk.).

İSVEÇ: P. Wastberg (Dünya PEN Klüpleri Bşk.), Birgitta Anderson (Tiyatro/Film Sanatçısı), E. Ransemar (Yazarlar Merkezi Gn. Bşk.), P. Kogeson (Yazarlar Sen. Gn. Bşk.), A. Lundkvist (Yazar/Kraliyet Akad Üy.), L. Forssell (Şair/Kraliyet Akad. Üy.), T. v. Vegesack (İsveç PEN Klip Bşk.), H. Cars (Eski Bakan), O. Söderquist (P Ü VKP), K. Andersson (Eski Bakan/Par. Üy.), S. Marjasin (Belediye İşçileri Sen. Bşk), G. Soderlund (Grafik İşçileri Sn. Gn. Sek.).

FRansa: L. Jospin (FSP Gen. Sek.), G. Marchais (FKP Gn. Sekreteri), Prof. M. Rodinson, Prof. L. Schwartz, Prof. P. Vidal-Naquet, Prof. C. Coquery-Vidrovitch, Prof. J. Duvignaud, Prof. M. Bazin, R. Tavernier (Fransa PEN Klip Bşk.), Fransa Yazarlar Birliği, J. P. Tournadre (Yüksek Öğr. Emekçileri Sen. Gn. Sek.), Prof. M. Beaud, J. Hutzinger (FSP Dış İlişkiler Sek.), H. Alleg (Gazeteci), Songuinetti (Emekli General), M. Debarge (Eski Bakan), Prof. H. Montias (Yazar).

HOLLANDA: A.G. Spek (PSP Parl. Gr. Bşk.), E. K. Wessel-Tuinstra (D'66 Parl. Gr. Bşk), R. Beckers (PPR Parl. Gr. Bşk.), N. Boerboom (Ressam), G. Peterson (Müzisyen), Prof. H. Gruyters, Prof. J. Brener, Prof. J. H. Cate, Prof. W. Kegel, G. Kouwenaar (Yazar), L. Munnik (Karikatürist), L. S. May (Yazar), M. van Maaren (Rejisör).

BELÇİKA: G. Spitaels (Sosyalist P. Bşk. Valon Bölgesi), K. van Miert (Sosyalist Parti Bşk Flaman Bölgesi), E. Glinne (Av. Parl. Sosyalist Gr. Bşk. Yrd.), A. Spinelli (Avrupa Birliği Projesi Hazırlayıcısı/İtalya Avrupa Parl. Ü.), M. Hirterscheid (Avrupa Sen. Konf. Gn. Sek.), L. van Geyt (PCB/KPB Bşk.), P. Vermeylen (Eski Bakan), Prof. P. de Somer (Leuven Üniv. Rektörü), Prof. R. Devleeshouwer, A. Bentoumi (Uluslararası Demokratik Hukukçular Der. Gn. Sek.), R. Somville (Ressam), J. Wynants (Hristiyan İşçi Har. Bşk.), Prof. J. Noiret (ENSAV Direktörü), Prof. L. van Bladel (UFSIA Rektörü).

FEDERAL ALMANYA: Ord. Prof. O. K. Flechtheim, Prof. H. -E. Richter, Prof. W. Abendroth, G. Grass (Yazar), U. Lindenberg (Ses Sanatçısı), E. Engelmann (Yazar), Prof. I. Drewitz (Yazar), Prof. A. Kluge (Rejisör), Dr. D. Wunder (Eğitim ve Bilim İşçileri Sen. Bşk.), E. Ferlemann (Sendikacı), H. O. Vetter (Avr. Parl. Ü./DGB-Alman Sendikaları Birliği Eski Bşk.), Prof. D. H. Gollwitzer (Teolog), Prof. W. Huber (Evangelik Kiliseleri Konseyi Gn. Bşk.), K. D. Voigt (P Ü SPD/Dış Politika Sözcüsü), O Schilly (P Ü Yeşiller), Dr. H. Däubler-Gmelin (SPD Parl. Gr. Bşk. Yar.), H. Schmallstieg (Hannover Belediye Bşk.), G. Wallraff (Yazar), Prof. M. Hirsch (Eski Anayasa Mah. Ü.), E. Spoo (Alman Gazeteciler Birliği Bşk.), H. P. Bleuel (Alman Yazarlar Birliği), H.U. Klose (Parl. Ü.), D. Hildebrandt (Kabaretist).

AVUSTURYA: Dr. B. Kreisky (Sosyalist Partisi Onur Bşk/ Eski Başbakan), P. Jankowitsch (ASP Dış İlişkiler Bü. Sek.), L. Resetarist (Tiyatro Sanatçısı), L. Prasser (Aktris), D. Macher (Aktris), P. Strauss (Aktör), S. v. Sinatovich (Aktris), P. Kreisky (Sosyal Bilimci).

YUNANİSTAN: M. Teodorakis (Besteci/P. Ü.), Y. Ritsos (Şair), T. Nasulik (Yazarlar Birliği Bşk.), E. Ipsilanti (Tiyatrocular Sen. Bşk/P. Ü.), A. Tasos (Ressam/Yunanistan Kültür Har. Bşk.), A. Samarakis (Yazar), M. Katrakis (Tiyatro Sanatçısı), Prof. V. Silias (Siy. Bil. Fak. Dekanı/Ulusl. Dem. Dayan. Kom. Bşk.), Prof. M. Statopoulos (Atina Ün. Rektörü), Prof. Y. Vuduris (Atina Tek. Ün. Rektörü).

AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ: A. Miller (Yazar), S. Kubrick (Yönetmen), E. L. Doctorow (Yazar), A. Ginsberg (Şair), G. Kinnell (Yazar), J. Irving (Yazar), S. Sontag (Yazar), W. Styron (Yazar).

PORTEKİZ: F. de Costa Gomes (Eski Cumhurbaşkanı/Mareşal), M. L. Pintasigo (Eski Başbakan), Prof. R. L. Gomes (Porto Ün. Rek./Demokratik Cephe eski Cumhurbaşkanı Adayı), R. Rego (P Ü SP), A. Taborda (P Ü MDP), M. A. Nogueira (P Ü PKP), M. T. Horta (Şair), E. de Andrade (Şair), A. de Sousa (Ressam), Prof. A. Castro, I. Losa (Yazar), J. Rodrigues (Ressam), H. Costa (Tiyatro Yazarı/Rejisör), S. Godinho (Ses Sanatçısı), R. Ribeiro (Ressam).

NORVEÇ: L. Asen (P Ü İşçi P.), O. Peterssen (P Ü İşçi P.), J. Aano (P Ü Hristiyan Halk P.), P. Aas (P Ü Hristiyan Halk P.), T. Koritzinsky (Sosyalist Sol P. Bşk. P. Ü), K. Sandegren (Norveç İşçi Sen. Kon. Ulusl. Böl. Bşk.), J. I. Nalsund (Demir ve Metal İşçileri Sen. Gn. Sek.), F. Knudsen (Sosyal Demokrat Gençlik Ör. Bşk.), T. Brekke (Yazarlar Sen. Gn. Sek.), H. Lochner (Hukukçu), M. Hansen (Yazarlar Merkezi Bşk), Prof. A. Bratholm, J. Michelet (Yazar/Gazeteci).

Şirketin yönetim kurulu başkanlığına Aziz Nesin'i, sekreterliğine ise dış politika yazarı Haluk Gerger'i seçen ve sayıları kısa sürede 100'ü aşan kurucular şimdiye kadar, bir "bürokratik" engeli aşmadılar. Yasalara göre şirketin kuruluşunu onaylaması gereken Ticaret Bakanlığı çeşitli gerekçelerle bunu yapmadı. Bakanlık yetkilileri şirket ana sözleşmesinin her maddesinin başına yapılacak her faaliyetin "yasal çerçevede", "ilgili mercilerden izin almak kaydıyla" yapılacağının eklenmesini istediler. Yetkililer, Ekin A.Ş'nin kâr amacı güden bir kuruluş olmayacağı kanısında idiler ve bu nedenle de gerekli onayı vermek istemelerdi. Örneğin Devlet Bakanı Mesut Yılmaz "sözkonusu şirketin ortaklarından ziyade topluma hitabettiği ve toplumun menfaatlerini düşündüğü anlaşılmaktadır" demek teydi. Böylece Türkiye tarihinde ilk defa bir şirketin kuruluşu engellenmiş, birçoklarca kutsal sayılan "girişim özgürlüğünün" de, eğer demokrasi mücadeleşine katkısı olması tehlikesi varsa, ayaklar altına alınabileceği ortaya çıkmış oldu.

3 Aralık 1984'de Aziz Nesin'in 70. doğum yıldönümü toplantısı büyük bir sanat gösterisi olarak kutlandı. Ama İstanbul'dan sonra Ankara'da da tekrarlanan bu toplantıda gösterilen filme gösteri sırasında polis tarafından el konuldu. Kuşkusuz, bu, aydınlar üzerindeki, genel olarak düşünce, bilim, sanat özgürlüğü üzerindeki yoğun baskılardan yalnızca en tanınmış temsilcisi, sembolü durumundaki kişiyle ilgili bir uygulamadan ibaretti...

ÇOK YÖNLÜ ULUSLARARASI DAYANIŞMAYA ARTAN İHTİYAC

Türkiye'de aralarında Aydınlar Dilekçesi Davasının özel bir yere sahip olduğu, aydınlarla ilgili yüzlerce dava devam etmektedir. Bunların sanıkları ağır ceza tehditleriyle karşı karşıyadır. Çeşitli mesleklerden yüzlerce aydın hapisanelerdedir. Tüm ilerici, demokrat aydınlar, rejimin istekleriyle uyum içinde olmayan en küçük davranışları, eylemleri, geçmişteki politik ya da sendikal çalışmaları nedeniyle gözaltına alınmak, bir davaya konu olmak ihtiyatlı ile karşı karşıya bulunmaktadırlar. Daha kısa bir süre önce 2500 öğretmenin 1969'da (evet, 16 yıl önce) sendikal hakları için yaptıkları bir boykot için cezalandırıldıklarının başına yansındığı gözönüne alınırsa, baskılardan niteliği ve çapı daha iyi kavranabilir.

Türkiye aydınlarının her alanda güçlü bir uluslararası dayanışmaya ihtiyaçları vardır. Türkiye'de verilen mücadele, savunulan özgürlükler ve değerler yalnızca Türkiye aydınlarının mücadelesi ve değerleri değildir. Bu mücadele, bu direniş yalnız aydınları ilgilendiren bir mücadele ve direniş değildir.

Uluslararası kurumların, komitelerin, meslek kuruluşlarının çeşitli alanlarda çalışma yürüten vakıfların, insiyatiflerin, sendikaların Türkiye'de aydınların verdiği mücadeleyi moral ve maddi yönden desteklemek için gerçekleştirebilecekleri bir çok şey vardır!

Aydınlar Dilekçesi Davasının ve öteki benzeri davaların sanıklarının üstlerindeki baskıyı kırmak, ilgili kişilerin haketmedikleri cezalarla karşılaşmalarını, insanlık dışı koşullarda yaşamaya zorlanmalarını engellemek için, muklaka, *tek tek herkesin* yapabileceği bir şey vardır!

1256 TÜRKİYE'Lİ AYDINLA DAYANIŞMA GİRİŞİMİ

**Aydınlar
Dilekçesi ve
Yansıttığı
Türkiye
Gerçeklerinden
Bazları**

T. C.
MİNDAG İNOFERLİĞİ
No:

7826

5 Mai 1971

Türkiye, henüz atlatamadığı en ağır bunalımlarından birini yaşamaktadır. Kuşkusuz, bu büyük bunalımdan toplumumuzun bütün kesimleri, katmanları ve görevlileri ortaklaşa sorumludur. Biz Türk aydınları, eksiklerimizin ve sorumluluğumuzun öneminin ve öneliginin bilincindeyiz. Bu bilinç, bize toplumumuzun sağlıklı ve güvenli bir düzene geçişiyile ilgili görüşlerimizi açıklama görev ve hakkını vermektedir.

123 Varolan düzenlemeler ve 2969 sayılı yasanın suç saymadığı çerçeve içinde görüşlerimizi açıklamayı gerekli görüyoruz. Bizler bu sınırlamaları benimsenmemekle birlikte, bu çerçeve içinde hareket etme durumundayız.

Bizler toplumumuzun akılçıl yöntemler kullanarak aydınlık bir geleceğe ulaşacağına coşkuyla inanıyoruz. Bu inançla ve ortaklaşa sorumluluğumuzu üstlenip, kaynağını Anayasa'da bulan dilekçe hakkımızı kullanarak, kamu ile ilgili gözlem, düşüncə ve istemlerimizi devletin en yüksek katlarına saygıyla sunuyoruz.

T. C.
ALTINDAĞ LNTERLİGİ
MAY

7826

AŞAĞIDA İMZASI BULUNANLARIN
TÜRKİYE'DE DEMOKRATİK DÜZENE İLİŞKİN
GÖZLEM VE İSTEMLERİ
15 MAYIS 1964

Demokrasi, kurumları ve ilkeleriyle yaşar. Bir ülkede demokrasinin temel harcını oluşturan kurum, kavram ve ilkeler yıkılırsa bunun zararlarını gidermek güçlesir.

Demokrasiyi kendi öz değer ve kurumlarına yabancılAŞ-
tırmak, biçimsel olarak koruyup içeriğini boşaltmak, onu
yıkmak kadar tehlikelidir. Bu nedenlerle tarihsel birikime
5 dayalı devlet yapımızı ayakta tutan kurum, kavram ve ilke-
lerin korunmasını ve demokratik ortam içinde güçlenmesini
savunmaktayız.

Halkımız, çağdaş toplumlarda geçerli insan hakları-
nın tümüne layiktür ve bnlara eksiksiz olarak sahip olma-
lidır. Ülkemizin, insan haklarının güvenceleri yurt dışında
tartışılır bir ülke durumuna düşürülmüş olmasını onur kırıcı
buluyoruz.

Yaşam hakkı ve insanca yaşama, örgütlü ve toplumsal
varolmanın çağımızda hiçbir gerekçe ile ortadan kaldırıla-
mayacak baş amacıdır; doğal ve kutsal bir haktır. Bu hakkın
6 anlam kazanması, düşünceyi özgürce açıklamaya, geliştirmeye
ve etrafında örgütlenmeye bağlıdır. Bireylerimizin yeni ve
7 değişik düşünce üretmelerini, gösterilmeye çalışıldığı gibi,
bunalımların nedeni değil, toplumsal canlılığın gereği
sayıyoruz.

İnsanların son sığnağı olan adalet, insanca yaşamın da
8 başlica dayanağıdır. Bunun gerçekleşmesinin çağdaş hukuk dev-
letinde geçerli yolları, adamlarayışının hiçbir şekilde

No 7826
8 Mart 1984

- engellenmemesini ve adalete ulaşmada olağanüstü yargı yollarına ve olağanlığı yöntemlere başvurulmamasını gerektirmektedir. 8 Mart 1984
- 9 Olağanüstü yönetim biçimlerinin olağan sayılan dönemlerde süreklilik kazanmasının çağdaş demokrasi anlayışıyla bağdaşmayacağı görüşündeyiz.

- Yargı kararı olmaksızın yurttaşların haklarının kısılmaması, tartışılması mümkün olmayan tek yanlı idari işlemlerle suç 10 oluşturulması, siyasal hakların elliinden alınması, ve genel suçlamalar yapılması, toplumsal yıkımlara yol açmaktadır. Derneği, kooperatif, vakıf, meslek odaları, sendika ve siyasal partilere girmenin ve açıklandığı zaman suç sayılmayan düğüncelerin, sonrasında egemen olan anlayışa göre, suç sayılması hukuk devleti kavramıyla bağdaşmaz.

Türkiye'nin yaşadığı yoğun terör eylemlerinden demokratik sistemin kendisi sorumlu tutulamaz.

- Her örgütlü toplumun siddet eylemleriyle mücadele etmesi kaçınılmaz görevidir. Ancak, devlet olmanın temel niteliği, terörle mücadelede hukuk ilkelerine bağlı kalmaktır. Terörün 11 varlığı, hiçbir zaman, devletin de aynı yöntemlere başvurmasına gerekçesi olamaz.

Varlığı yasal kararlarla da kanıtlanan işkence insanlığa karşı suçtur. İşkencenin yargısız, peşin ve ilkel bir cezalandırma alışkanlığının dönüştürülmesi olmasından endişe ediyoruz. Ayrıca, özgürlüğü sınırlama amacını aşan cezaevi koşullarını da eziyet ve işkence sayıyoruz.

İşkencenin bütütün ortadan kaldırılması için gerekli önlemler alınmalıdır. Savunma, soruşturma ve suçlama ile birlikte başlamalıdır. Her türlü soruşturma ve kovuşturmada, hukuk devleti kuralları dışına çıkılır ve yargılal yöntemlerde en başta "sanık mahküm oluncasın kadar masundur" ilkesiyle

No. 7826

5 Mart 1988

vurgulanan evrensel güvenceler yok sayılırsa, keyfilik, özerlikle siyasal davalarda, yargılamanın temel unsurlarından biri olur.

- 12 Terör eylemlerinin oluşmasında toplumun bütün kesimlerinin sorumluluk payı olduğu gözönüne alınarak, ölüme dayalı çözüm düşüncesinin ortadan kaldırılması için, kesinleşmiş idam kararlarının infazlarının durdurulması ve ölüm cezalarının kaldırılması gereğine inanıyoruz.

Gecikmiş adaletin adaletsizlik olduğu evrensel gerçegine dayanarak, görülmekte olan davaların biran önce sonuçlandırılması gerektiği görüşündeyiz.

Suçları oluşturan, toplumsal ve siyasal koşullardır. Türkiye'nin içinde yaşadığı çalkantılı dönemin topluma yüklediği sorumluluk unutulmamalıdır. Bu nedenlerden ötürü ve sosyal barışa katkıda bulunmak için kapsamlı bir affi kaçınılmaz görüyoruz.

- 13 Kamu yaşamında iyiyi hisseten, doğruya yanlıştan ayırmayanın yolu olan siyaset, toplumun tümünün yönetime katılmasıdır. Güncel siyasetin her ülkede görülen ve kaçınılmaz olan aksaklıkları, herkese açık olması gereken siyaset yoluyla topluma hizmetin engellenmesinin ve belirli zümrelerin, kişinin ve kişilerin tekeline bırakılmasının nedeni olamaz. Siyaset yalnızca idari kararlara indirgenemez.

- 14 Milli irade ancak, toplumun bütün kesimlerinin özgürce örgütlenebildiği düzenlerde anlam ifade eder. Kimsenin siyasal kanı ve felsefi düşüncesinden ötürü suçlanmadığı, hiçbir yurtaşın dinsel inançlarından dolayı kınanmadığı ülkelerde milli irade en üstün güçtür. Bu üstün gücün meşruluğu, temel hak ve özgürlüklerle karşı takındığı tavra bağlıdır.

- 15 Coğunluk iradesinin bütçe belirlenmesini engelleyen

koşullar demokrasiye aykırıdır. Bunun gibi, çoğuluk ~~Hindistanı~~ bahane ederek temel hakları yok etmek de demokrasi ile bağımsız.

Tarihsel gelişim süreci içinde demokratik anayasa ~~seçimlerini~~ amacı, kişi hak ve özgürlüklerini güvence altına almaktır. Bireyi devlet karşısında güçsüzlestiren düzenlemeler, hangi ad altında getirilirse getirilsin, demokrasiden uzaklaşma anlayışına gelir. Bu durumda, demokratik yaşamın kaynağı olması gereken Anayasası, demokrasinin engeli olur.

16 Başta siyasal partiler olmak üzere, sendikalar, mesleki kuruluşlar ve dernekler, demokratik yaşamın vazgeçilmez dayanaklarıdır. Meslekî örgütlenmeler, üyelerinin dayanışma ve ekonomik çıkarlarını savunmakla görevli oldukları kadar, siyasal partilerle birlikte, birey ve grupların demokratik özgürlüklerini korumanın ve yönetime katılmalarının aracı ve etkeni de olmalıdır. Bu nedenle, örgütlenme ve katılım haklarının anayasal düzenlemeler içinde en geniş güvencelere kavuşturulması gerektigine inanıyoruz.

17

18

19 Bir toplumun yaşamışında, özgürlük, çeşitlilik ve yeni-
20 lik öğelerinin bulunması, toplumun geleceği ve gelişmeye açık
21 tutulması için zorunludur. Bu bakımdan her türlü düşünce üre-
timi korunmalı, yeni öneriler kamuya özgürce sunulabilmelidir.

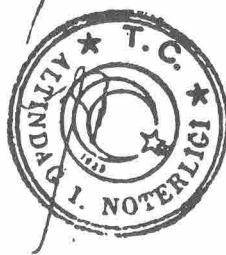
Özgür basın, demokratik düzeni bütünləyen temel öğe-
lerden biridir. Bunun sağlanması için, bağımsız, denetimsiz
ve çok yanlı olarak toplumun kendinden haberli olması, değişik
düşüncelerin özgürce yansıtılması ve her türlü eleştirinin ba-
yerinde/bulmasında zorunludur. Çok yönlü kamuoyu oluşması ve yüne-
timin demokratik denetimi ancak böyle bir basınla gerçekles-
tirilebilir. Yine bu nedenlerle ve yansızlığının önkosulu ola-
rak TRT'nin de özerkliğinin sağlanması gerektigine inanıyoruz.

1826

- 22 Eğitimin temel amacı, özgür düşünceli, bilgini, ~~bilgili~~ ve üretici insan yetiştirmektir. Bunun tersine, tek tip insan yaratmaya çalışmak, çağdaş gelişmeler ve coğulcu demokrasiyle bağıdaşmaz. Çağdaş demokrasi, dünyaya eleştirel gözle bakabilen insan yetiştirmeyi amaçlar.
- 23 Toplumun en yetişkin kesimi olan üniversitelerin özerklikten yoksun bırakılarak kendi kendilerini yönetmeye layık olmadıklarının ileri sürülmesi, ülkemizde demokrasinin işleyebileceğini inkâr etmek anlamına gelir. Bütün yüksek öğretim kurumlarının, atamalarla oluşturulan aşırı yetkili bir kurulun buyruğuna verilmesi, hem gençlerin iyi yetiştirilmesini, hem de bilim yapılmasını şimdiden engellediği gibi, ülkenin geleceği için büyük kaygılar da doğurmaktadır. Bu nedenle, YÖK düzeninin biran önce seçim ilkesine dayalı özerklik yönünde değiştirilmesini gerekli görüyoruz.
- 24 Fikir ve sanat ürünlerinin serbestçe olusmasını engelleyen hukuki ve fiili sınırları kaldırırmak ve her yurttasla birlikte, düşünce ve sanat adamlarını da genel güvencelerle donatmanın bir uygarlık koşulu olduğunu önemle belirtmek istерiz. Sağlıklı bir toplumsal gelişme, her türlü sanat yapıtlarının üretiminde ve yayımında özgürlüğü, kültürel yaratıcıyı son derece sınırlayan sansürün toptan kaldırılmasını, hiçbir konunun tabu haline getirilmemesini, ceza sorumluluğunun yalnız olağan yargı mercilerince saptanmasını gerektirir.

Bütün bunların ışığında, topluma karşı sorumluluklarının bilincinde olan bizler, çağdaş demokrasinin, ayrı ayrı ülkelerin özel koşullarına göre uygulamadaki değişikliklere karşın, değişimyen bir özü olduğuna bu özü oluşturan kurum ve ilkelerin bizim ulusumuzca da benimsenmiş bulunduğu, bunlara

T. C.
MİLYANNAZİYİT
AKTİDAG İNSTITUTUM

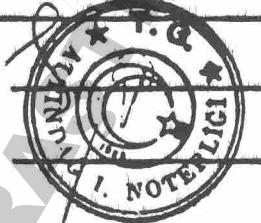
47826

aykırı düzen yasal düzeneleme ve uygulamaların demokratik yöntemlerle ortadan kaldırılması gereğimize, yaşadığımız bunalımdan, böylelikle, sağlıklı ve güvenli olarak çıkış - part - çağına olana içtenliğimizle inanmaktayız.

Adı, Soyadı

İşि

Ek Bilgiler

TÜSTAV
TÜRKİYE SOSYAL TARİH ARŞİVİ

1

1982 ANAYASASI

1. Temel hak ve hürriyetlerin niteliği

MADDE 12.- Herkes, kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir.

Temel hak ve hürriyetler, kişinin topluma, ailesine ve diğer kişilere karşı ödev ve sorumluluklarını da ihtiva eder.

II. Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanılması

MADDE 13.- Temel hak ve hürriyetler, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünün, milli egenmenliğinin, Cumhuriyetin, milli güvenliğin, kamu düzeninin, genel asayışın, kamu yararının, genel ahlakin ve genel sağlığın korunması amacıyla ile ve ayrıca Anayasa'nın ilgili maddelerinde öngörülen özel sebeplerle, Anayasanın önüne ve ruhuna uygun olarak kanunla sınırlanabilir.

Temel hak ve hürriyetlerle ilgili genel ve özel sınırlamalar demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı olamaz ve öngördükleri amaç dışında kullanılamaz.

Bu maddede yer alan genel sınırlama sebepleri temel hak ve hürriyetlerin tümü için geçerlidir.

III. Temel hak ve hürriyetlerin kötüye kullanılması

MADDE 14.- Anayasa'da yer alan hak ve hürriyetlerden hiçbir, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin bir kişi veya zümre tarafından yönetilmesini veya sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde egemenliğini sağlamak veya dil, ırk, din ve mezhep ayrimı yaratmak veya sair herhangi bir yoldan bu kavram ve görselere dayanan bir devlet düzenini kurmak amacıyla kullanılamazlar.

Bu yasaklara aykırı hareket eden veya başkalarını bu yolda teşvik veya tahrik edenler hakkında uygulanacak müeyyideler, kanunla düzenlenir.

Anayasanın hiçbir hükmü, Anayasa'da yer alan hak ve hürriyetleri yok etmeye yönelik bir faaliyette bulunma hakkını verir şekilde yorumlanamaz.

IV. Temel hak ve hürriyetlerin kullanımının durdurulması

MADDE 15.- Savaş, seferberlik, sıkıyönetim veya olağanüstü hallerde, milletlerarası hukuktan doğan yükümlülükler, ihlal edilmemek kaydıyla, durumun gerektirdiği ölçüde temel hak ve hürriyetlerin kullanılması kısmen veya tamamen durdurulabilir veya bunlar için Anayasa'da öngörülen güvenlikler aykırı tedbirler alınabilir.

Birinci fıkarda belirlenen durumlarda da, savaş hukukuna uygun fiiller sonucu meydana gelen ölüm ile, ölüm cezalarının infazı dışında, kişinin yaşama hakkına, maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne dokunulamaz; kimse din, vicedan, düşunce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz ve bunlardan dolayı suçlanamaz; suç ve cezalar geçmişe yürütülemez; suçluluğu mahkeme kararı ile saptanınca kadar kimse suçlu söylemeyecektir.

2

2969 SAYILI YASA

"**Madde 1 - a)** 12 Eylül 1980 tarihinden sonra kanunla, MGK veya Anayasa Mahkemesi kararı ile kapatılan siyasi partilerin mensuplarından partilerini veya kendilerini savunma amacıyla da olsa, 12 Eylül 1980 öncesindeki siyasi çekişme ve çatışma ortamına benzer bir durumun yeniden doğmasına yol açacak, sözlü veya yazılı beyanda bulunanlarla, siyasi parti mensubu olmasalar bile, böyle bir ortamın oluşmasını sözlü veya yazılı olarak teşvik veya tahrik edenler.

b) Kurulmuş veya kurulacak siyasi partilerin mensuplarından yukarıdaki bentte sözü edilen kapatılmış siyasi partilerin kapatılma tarihindeki merkez karar ve yönetim kurullarında bulunanları suçlayıcı, övücü veya savunucu nitelikte yazılı veya sözlü beyanda bulunanlar,

c) Milli Güvenlik Konseyi'nin karar, bildiri ve icraat ile 12 Eylül 1980 tarihinden bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar geçen süre içerisinde Devlet Başkanı, Cumhurbaşkanı ve Milli Güvenlik Konseyi Başkanı ve üyelerinin beyanlarını sözlü veya yazılı olarak kötüleyici veya küçük düşürücü şekilde tartışma veya eleştirme konusu yapınlar,

d) Anayasa'nın geçici 4'üncü maddesinin (a) bendinde belirtilen kişilerden Türkiye'nin iç ve dış politikasını menfi yönde etkileyebilecek sözlü veya yazılı beyanlarda bulunanlar,

FİİLLERİ başka bir suç oluşturursa bile, ayrıca 3 aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılırlar.

Bu suçların yayın vasıtalarıyla işlenmesi halinde verilecek ceza bir misli artırmır.

Madde 2 - Bu kanunda yazılı suçların sıkıyönetim ilan edilen yerlerde işlenmesi halinde, bu davalara Sıkıyönetim Askeri Mahkemelerinde bakılır."

Yasa, yayımı tarihinde yürürlüğe girecektir."

3

M.G.K'NUN 52 NUMARALI KARARI

"Aşağıda açıklanan hususlar yasaklanmıştır:

1. Faaliyetleri yasaklanmış bulunan siyasi partiler ve parti mensupları arasındaki siyasi çekişmelerin sürdürülmesi.

2. 11 Eylül 1980 tarihinde parlamento üyesi bulunan siyasi parti mensupları ile her kademedede siyasi parti yöneticisi ve mensuplarının Türkiye'nin geçmiş ve gelecek siyasi ve hukuki yapısı ile ilgili olarak kendi anlayışları doğrultusunda sözlü veya yazılı beyanda bulunmaları veya makale yazmaları ve bu amaçla toplantı yapmaları.

3. Sıkıyönetim uygulamalarına ilişkin olarak sıkıyönetim komutanlıklarının koymakları yasaların ve allıkların kararlarının herhangi bir şekilde tartışılmaması

ANAYASA'NIN DİLEKÇE HAKKI İLE İLGİLİ MADDESİ

MADDE 74. - Vatandaşlar, kendileriyle veya kamu ile ilgili dilek ve şikayetleri hakkında, yetkili makamlara ve Türkiye Büyük Millet Meclisine yazı ile başvurma hakkına sahiptir.

Kendileriyle ilgili başvuruların sonucu, dilekçe sahiplerine yazılı olarak bildirilir.

Bu hakkın kullanılma biçimini kanunla düzenlenir.

D. Cumhurbaşkanının görev ve yetkileri

MADDE 104 - Cumhurbaşkanı Devletin başıdır. Bu sıfatla Türkiye Cumhuriyetini ve Türk Milletinin birliğini temsil eder, Anayasanın uygulanmasını, Devlet organlarının düzenli ve uyumlu çalışmasını gözetir.

Bu amaçla Anayasanın ilgili maddelerinde gösterilen şartlara uyarak yapacağı görev ve kullanacağı yetkiler şunlardır:

a) Yasama ile ilgili olanlar:

Gerekli gördüğü takdirde, yasama yılının ilk günü Türkiye Büyük Millet Meclisinde açılış konuşması yapmak,

Türkiye Büyük Millet Meclisini gerektiğinde toplantıya çağrımak,

Kanunlar yayımlamak,

Kanunları tekrar görüşmek üzere Türkiye Büyük Millet Meclisine geri göndermek,

Anayasa değişikliklerine ilişkin kanunları gerekli gördüğü takdirde halkoyuna sunmak,

Kanunların, kanun hukümündeki kararnamelemin, Türkiye Büyük Millet Meclisi İctüzungün, tümünün veya belirli hükümlerinin Anayasaya şekil veya esas bakımından aykırı oldukları gerekçesi ile Anayasa Mahkemesinde iptal davası açmak,

Türkiye Büyük Millet Meclisi seçimlerinin yenilenmesine karar vermek,

b) Yürütmeye alanına ilişkin olanlar:

Başbakanı atamak ve istifasını kabul etmek,

Başbakanın teklifi üzerine bakanları atamak ve görevlerine son vermek,

Gerekli gördüğü hallerde Bakanlar Kuruluna başkanlık etmek veya Bakanlar Kurulunu başkanlığı altında toplantıya çağrımak,

Yabancı devletlere Türk Devletinin temsilcilerini göndermek, Türkiye Cumhuriyetine gönderilecek yabancı devlet temsilcilerini kabul etmek,

Milletlerarası anlaşmaları onaylamak ve yayılmamak,

Türkiye Büyük Millet Meclisi adına Türk Silahlı Kuvvetlerinin Başkomutanlığını temsil etmek,

Türk Silahlı Kuvvetlerinin kullanılmasına karar vermek,

Genelkurmay Başkanını atamak,

Milli Güvenlik Kurulunu toplantıya çağrımak, Milli Güvenlik Kuruluna Başkanlık etmek,

Başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu kariyyla sıkıyönetim veya olağanüstü hal ilan etmek ve kanun hükmünde kararname çıkarmak,

Kararnameleri imzalamak,

Sürekli hastalık, sakatlık ve kocama sebebi ile belirli kişilerin cezalarını hafifletmek veya kaldırırmak,

Devlet Denetleme Kurulunun üyelerini ve Başkanını atamak,

Devlet Denetleme Kuruluna inceleme, araştırma ve denetleme yaptırmak,

Yükseköğretim Kurulu üyelerini seçmek, Üniversite rektörlerini seçmek,

c) Yargı ile ilgili olanlar:

Anayasa Mahkemesi üyelerini, Danıştay üyelerinin dörtte birini, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcıcılığını, Askeri Yargıtay üyelerini, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi üyelerini, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu üyelerini seçmek,

Cumhurbaşkanı, ayrıca Anayasada ve kanunlarda verilen seçme ve atama görevleri ile diğer görevleri yerine getirir ve yetkilileri kullanır.

E. Sorumluluk ve sorumsuzluk hali

MADDE 105 - Cumhurbaşkanının, Anayasa ve diğer kanunlarda Başbakan ve ilgili bakanın imzalarına gerek olmaksızın tek başına yapabileceği belirtilen işlemleri dışındaki bütün kararları Başbakan ve ilgili bakanlarca imzalanır, bu kararlar dan Başbakan ve ilgili bakan sorumludur.

Cumhurbaşkanının resen imzaladığı kararlar ve emirler alehine Anayasa Mahkemesi dahil, yargı mercilere başvurulamaz.

Cumhurbaşkanı, vatana ihanetten dolayı, Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının en az dörtte üçünün vereceği kararla suçlandırılır.

1. Anayasanın değiştirilmesi

MADDE 175 - Anayasanın değiştirilmesi, Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının en az üçte biri tarafından yazılı teklif edilebilir. Anayasanın değiştirilmesi hakkındaki teklifler ivedilikle görüşülemez. Değiştirme teklifinin kabulü, Meclisin üye tamayısının üçte iki çoğunuğunun oyuya la mümkündür.

Anayasanın değiştirilmesi hakkındaki tekliflerin görüşülmesi ve kabulü, birinci fikradaki kayıtlar dışında, kanunların görüşülmesi ve kabulü hakkındaki hükümlere tâbidir.

Cumhurbaşkanı Anayasa değişikliklerini Türkiye Büyük Millet Meclisine geri gönderdikten sonra, Meclis geri gönderilen kanunu aynen kabul ederse Cumhurbaşkanı bu kanunu halkoyuna sunabilir.

6. KISIM GEÇİCİ HÜKÜMLER

Geçici Madde 1. - Anayasanın halkoylaması sonucu, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası olarak kabul edildiğinden usulunce ilâni ile birlikte, halkoylaması tarihindeki Millî Güvenlik Konseyi Başkanı ve Devlet Başkanı Cumhurbaşkanı sıfatını kazanarak, yedi yıllık bir dönem için, Anayasa ile Cumhurbaşkanına tanınan görevleri yerine getirir ve yetkilileri kullanır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi toplanıp görevde başladıkten sonra, Millî Güvenlik Konseyi haline dönüşür ve Millî Güvenlik Konseyi Üyeleri, Cumhurbaşkanı Konseyi Üyeleri sıfatını alırlar. Millî Güvenlik Konseyi üyesi olarak 18 Eylül 1980 tarihinde içtikleri and yürlükte kalır. Cumhurbaşkanlığı Konseyi Üyeleri, Anayasada Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin hala bulundukları özlük hakları ile dokunulmazlığını sahip olurlar. Altı yıllık süre sonunda Cumhurbaşkanlığı Konseyinin hukuki varlığı sona erer.

Cumhurbaşkanlığı Konseyi'nin görevleri şunlardır:

a) Türkiye Büyük Millet Meclisince kabul edilecek Cumhurbaşkanlığına gönderilen, Anayasa'da yazılı temel hak ve hürriyetlere ve ödevlere, laiklik ilkesine, Atatürk İlkâplarının, millî güvenliğin ve kamu düzeninin korunmasına, Türkiye-Radyo-Televizyon Kurumuna, Milletlerarası anlaşmalarla, dış ülkelere silahlı kuvvet göndermesine ve yabancı kuvvetlerin Türkiye'ye ka-

bulüne, olağanüstü yönetime, sıkıyönetim ve savaş haline dair kanunlar ile Cumhurbaşkanıca gerekli görülen diğer kanunları Cumhurbaşkanına tanınan onbeş günlük sürenin ilk on günü içinde incelemek;

b) Cumhurbaşkanının istemi ve tespit edeceği süre içinde:

Milletvekili genel seçimlerinin yenilenmesine, olağanüstü yönetim yetkisinin kullanılmasına ve alınacak tedbirlere, Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu'nun yönetim ve gözetimine, gençliğin yetiştirilmesine ve Diyanet İşlerinin düzenlenmesine ilişkin konuları incelemek ve görüş bildirmek;

c) Cumhurbaşkanının istemine göre, iç ve dış güvenlik ile gerekli görülen diğer konularda inceleme ve araştırma yapmak ve sonuçlarını Cumhurbaşkanına sunmak.

6

TÜRKÇEDEN BAŞKA DİLLERE YAPILACAK YAYINLAR HAKKINDA YASA

Madde 2— Türk Devleti tarafından tanınmış bulunan devletlerin birinci resmi dilleri dışındaki herhangi bir dile düşüncelerin açıklanması, yayılması ve yayımlanması yasaktır...

Madde 3— Türk vatandaşlarının anadili Türkçe'dir. Türkçeden başka dillerin anadili olarak kullanılmasına ve yayılmasına yönelik her türlü faaliyette bulunulması; toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde(...) afiş, pankart, döviz, levha ve benzerlerinin taşınması; ses, plak ve görüntü bantları ve diğer anlatım araç ve gereçleriyle yayın yapılması yasaktır.

7

VII. Düşünceyi açıklama ve yayma hüsrayı

MADDE 26.- Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hüsrayı resmi makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar. Bu fıkra hükmü, radyo, televizyon, sinema veya benzeri yollarla yapılan yayımların izin sistemine bağlanması engel değildir.

Bu hüsrayıların kullanılması, suçların önlenmesi, suçluların cezalandırılması, Devlet sırrı olarak ullaşınca belirtilmiş bilgilerin açıklanması, başkalarının söhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının yahut kanunun öngördüğü meslek sırlarının korunması veya yargılama görevinin gereğine uygun olarak yerine getirilmesi amaçlarıyla sınırlanabilir.

Düşüncelerin açıklanması veya yayılmasında kanunla yasaklanmış olan herhangi bir dil kullanılamaz. Bu yasağı aykırı yazılı veya basılı kağıtlar, plaklar, ses ve görüntü bantları ile diğer anlatım araç ve gereçleri usuline göre verilmiş hakim kararları üzerine veya gecikmesinde sakınca bulunan halerde kanunla yetkili kılınan merciin emriyle toplattırılır. Toplama kararını veren merci bu kararını, yirmidört saat içinde yetkili hâkim'e bildirir. Hâkim bu uygulamayı üç gün içinde karara bağlar.

Haber ve düşünceleri yayma araçlarının kullanılmasına ilişkin düzenleyici hükümler, bunların yayımı engellememek kaydıyla, düşünceyi açıklama ve yayma hüsrayıının sınırlanması sayılmaz.

8

BAROLAR BİRLİĞİ RAPORU

Temel hak ve özgürlükler ve savunma hakkını kısma ve sınırlamaya yönelik uygulamalar:

— Yakalanan ve tutuklanan kişilerin yakınına bilgi verilmesi.

— Yasalara rağmen siyasal nitelikteki suçların hazırlık soruşturmasının savcılardan yapılmaması,

— Gözaltına alınan sanıklarla avukatlarının görüşürtülmemesi,

— Savunucuların hazırlık soruşturmasında davranış evrakını inceleyemeleri,

— Savcılarda görüşmek ve savcılık kalemlerinden bilgi almanın adeta olnaksız hale gelmiş olması,

— Tutuklu sanık ile savunucunun görüşmesinde uygulanan yöntemler.

(.....)

Avukatlık onuru ile bağıdaşmayan uygulamalar.

(.....) cezaevlerine ve mahkemelerin bulunduğu binalara girerken avukatların üstü ve çantaları polislerce aranmaktadır. Duruşma defterlerindeki adresler, telefon numaralarına, cüzdanlarındaki paralarla, fotoğraflar, özel kağıtlara kadar hersey okunup incelemekle üst aramada ayakkabilar çırıntı içine bırakılmakta, bu arada kadın avukatlar da onur zedeleyici biçimde aranmaktadır.

Bazı cezaevlerinin kapısında avukatlara cezaevi disiplini ile ilgili bir yazı okutulmaktadır. Bir maddesinde avukatın sanıkla samimi olmasının, bir başka maddesinde de heyecanlı konuşmanın yasak olduğu, avukatların görevlilerce izleneceği bu yasaaya uymadıklarında ilgili mercilere ihbar edilecekleri yazılıdır. Samimilik ve heyecanın ölçüsü bilinmediği gibi bunu takdir edecek ve avukatı ihbar edecek olan da mesleğin özelliklerini beklenemeyecek olan görevli erlerdir.

Çok sanıklı davalar genellikle büyük bir salonda görülmektedir. Kimi salonda yargı ve iddia makamının ve sanıkların yeri parmaklık içine alınmış, savunma avukatlarının yeri parmaklıkların dışında bırakılmıştır. Savunucular duruşmayı izleyen ailelerle yan yana sıralarda, dosyaları ve çantalari dizlerinin üzerinde oturmaktadırlar.

Savunucunun cezaevinde sanıkla görüşmesi, avukatlarla görüşmesi, aranması, duruşma salonunda oturduğu yer gibi uygulamalar, meslek onurunu zedeleyen, avukatı herhangi bi kişiyle eşit tutan hatta sanıkla özdeşleştiren savunmanın kutsallığı ilkesine aykırı uygulamalarıdır. (.....)

SONUÇ

Sıkıyönetim mahkemelerinde yargılanan sanıkların davalarını yüklenen tüm savunucuların ortak yakınlarının konusu olan bu uygulamalar ve işlemler, isabetli sayılması mümkün olmayan yorumlara dayandığı, yasalara aykırı oldukları için düzeltilmesi gereklidir. Savunma hakkının tanınmadığı, savunuculuk görevinin yapılmalıdır bir ortamda, görevde devamda israr etmek, olmayan savunma hakkı varmış gibi göstermeden öteye bir yarar sağlamayacaktır. Bir hizmetin önemi ve değeri onun bütünüyle durması ve işlemesinin halinde daha iyi bell olur. Sıkıyönetim mahkemelerinde görev yapan meslektaşlarımızın karşılaşlıklarını güçlükler ve kısıtlamalar savunmayı engellemek amacına yönelik olmaz. Savunmasız yargı düşünülemez. Avukatların büyük bir özveriyile yürüttükleri çabaları ve hizmetleri yargının yasalığının ve tüzelliğinin güvencesidir. Tersi düşünenlemez. Tarih hiçbir dönemde savunmasız yargıyı kabul etmemiştir.

YARGININ BAĞIMSIZLIĞI

Yüksek Hâkimler Kurulu ortadan kaldırılarak, yargıçların tayin ve terfilerinde Adalet Bakanlığı görevli kılındı. Tüm yüksek mahkemelerin başkanlarının ve belirli sayıda üyelerinin Cumhurbaşkanına atanması için Anayasaya ve öteki yasala-ra hükümler konuldu. Hükümetin ve diğer birçok mercin'in işlemlerinden bir bölümünü yargı dene-timi dışında bırakan kanunlar çıkartıldı. Anayasa Mahkemesi ve Danıştayın görev alanları daraltıldı. Politik suçlara bilmek üzere Devlet Güvenlik Mahkemeleri adı altında özel, yarı-askeri mahkemeler kuruldu. Avukatların mesleki hakları ve gü-venceleri önemli ölçüde kısıtlandı. Avukatların mesleki örgütleri barolar ve Türkiye Barolar Birliği'nin bağımsız yapısına son verilerek, bunlar Adalet Bakanlığının bağlandı.

İDAM CEZASI İSTEMİYLE YARGILANANLAR, İDAM KARRLARI, İDAMLAR

12 Eylül 1980'den bu yana devam eden davalar- da 5,800 sanık hakkında savcılardan idam cezasi istemiyle dava açılmış bulunmaktadır. 1985 yılı Mart ayı başına kadar mahkemelerce verilen idam kararları toplam 515'tir. Politik suçlardan do-layı idam cezasına mahkum olanlardan 27'si hak-kindaki karar yerine getirilmiştir. Yüzlerce kişi hakkındaki idam kararı Yargıtaydan da geçmiş o-lup, bu kişilerin idam edilmesi için parlamento ve cumhurbaşkanının onayı beklenmektedir.

Halen, çeşitli tahminlere göre sayıları 200.000 ile 400.000 arasında değişen kişinin Türkiye diş-i-na seyahat etme hakkı yoktur. Bu kişilere pasa-port verilmemekte, pasaport süreleri uzatılmamakta ya da pasaportlarına ülke dışına çıkmak istediklerinde el konulmaktadır.

İŞKENCE, "GÜVENLİK KUVVETLERİYLE CATIŞMADA YA DA KAÇARKEN ÖLDÜRÜLME", CEZAEVLERİNDEKİ, POLİS MERKEZLERİNDENKİ "INTİHAR" OLAYLARI

Simdiye kadar çeşitli tarihlerde, çeşitli yetkililerce yapılan açıklamara göre işkence yapmak ya da tutulkulara eziyet etmek gereklisiyle açılan soruşturma ve dava sayısı 150'nin üstündedir. Gerçek durumun ancak çok küçük bir bölümünü yansitan bu sayı bile Türkiye'deki durumun kor-kunluğunu yansıtma yeterlidir.

Resmi açıklamalara göre "güvenlik kuvvetleriyle çatışma sonucunda ölü olarak ele geçirilen", "kaçmak isterken vurulup ölen", polis merkezlerinde kendini üst katlardan atarak ya da kafasını duvarlara vurarak ya da başka biçimlerde "inti-har" eden kişi sayısı 350'den fazladır. Toplam sayı bunun çok üstündedir.

Amnesty International, Uluslararası İnsan Hak-ları Birliği gibi kuruluşlar ve hemen hemen tüm il-gili uluslararası kurum ve komiteler Türkiye'de iş-kencenin "yaygın ve sistemli" bir uygulama oldu-gunda bireleşmekteyler ve bu gerçeği hemen hemen Türkiye ile ilgili tüm raporlarında dile getir-mektedirler.

GÖZALTINA ALINANLAR, TUTUKLANANLAR

21 Eylül 1984 günü Milliyet Gazetesine göre, askeri darbeden bu yana gözaltına alınan kişi sayı-sı 178,565'tir. Bunlardan 64.505 kişi mahkeme ka-rarı ile tutuklanmıştır.

Uluslararası İnsan Hakları Birliği 19 Şubat 1982'de yaptığı açıklamada, darbeden sonraki 17 ay içinde 170,958 kişinin gözaltına alındığını bildirmiştir.

Bruno Kreisky İnsan Hakları Hizmet Vakfı'nın 1984 yılı ödülü verilen Sosyal Demokrasi Partisi (SODEP) Genel Başkan Yardımcısı, Sendikacı Mu-zaffer Sarac "18 yaşından küçükler hariç Türkiye' de dört yılda her yüzىnci kişiden birinin gözaltına alındığını" belirtmektedir.

Türkiye'de 12 Eylül 1980'den bu yana en az 200.000 kişi polis merkezlerinden, askeri garnizon-lardan, cezaevlerinden geçmiştir.

GEÇİCİ MADDE 4.1) 16 Ekim tarih ve 2533 sayılı Kanunla feshedilmiş bulunan siyasi partiler-

den;

11 Eylül 1980'den sonra gerek parti tüzelkişiliği, gerek bunların merkez yöneticilerinden veya Parlamento üyelerinden herhangi biri hakkında Türk Ceza Kanununun İkinci Kitabının birinci babında yer alan Devletin şahsiyetine karşı işlenmiş cüümelerden herhangi biri ile ilgili olarak kamu davası açılmış olanlarla, 11 Eylül 1980 tar-hinde iktidat partisi ve ana muhalefet partisi du-rumunda bulunan siyasi partilerin;

a) 1 Ocak 1980 ve daha sonraki tarihlerde, ge-nel başkan yardımcıları veya vekilleri, genel sek-reterleri, bunların yardımcıları ve merkez yönet-im kurulu veya benzeri organların üyeleri Anaya-sanın halkoylaması sonucu kabulü tarihinden başlayarak on yıl süre ile siyasi parti kuramazlar. Anayasa hükümlerine dayalı olarak kurulacak si-yasi partilere üye olamazlar, bu partiler tarafından veya bağımsız olarak milletvekili genel ve ara-seçimlerinde, mahalli seçimlerde aday gösterilemezler ve aday olamazlar. Siyasi partilerle herhan-gi bir şekilde bağlantı kuramazlar ve siyasi parti-lerde fahri olarak bile herhangi bir görev alamaz-lar.

b) 1 Ocak 1980 tarihinde Türkiye Büyük Mil-let Meclisi'nde üye bulunan milletvekilleri ile se-natörler, Anayasanın halkoylaması sonucu kabulü tarihinden başlamak üzere beş yıl süre ile siya-si parti kuramazlar, kurulacak siyasi partilerin merkez yönetim kurullarında veya benzeri organ-larda görev alamazlar.

2) 1 Ocak 1980 tarihinde kontenjan senatörü veya Cumhuriyet Senatosunun tabii üyesi olanlar ile Türkiye Büyük Millet Meclisinin bağımsız üye-lerinden; haklarında Türk Ceza Kanununun İkin-ci Kitabının birinci babında yer alan Devletin şahsiyetine karşı işlenmiş cüümelerden herhangi biri ile kamu davası açılmış bulunanlar veya bi-rinci fikarda nitelendirilen siyasi partilerden biri-ne girmiş olanlar birinci fikranın (b) bendi hükü-mllerine tabi olurlar.

14

X. Toplantı hak ve hürriyetleri

A. Dernek kurma hürriyeti

MADDE 33.- Herkes, önceden izin almaksızın dernek kurma hakkına sahiptir.

Dernek kurabilmek için kanunun gösterdiği bilgi ve belgelerin, kanunda belirtilen yetkili mercie verilmesi yeterlidir. Bu bilgi ve belgelerin kanuna aykırılığının tespiti halinde yetkili merci, derneğin faaliyetinin durdurulması veya kapatılması için mahkemeye başvurur.

Hiç kimse bir derneğe üye olmaya veya bir dernekte üye kalmaya zorlanamaz. Dernek kurma hürriyetinin kullanılmamasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanununda gösterilir.

Dernekler, 13'üncü maddedeki genel sınırlamalarla aykırı hareket edemeyeceleri gibi, siyasi amaç güdemezler, siyasi faaliyyette bulunamazlar, siyasi partilerden destek göremez ve onlara destek olamazlar, sendikalarla, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve vakıflarla bu amaçla ortak hareket edemezler.

Kuruluş amaç ve şartlarını kaybeden yahut kanunun öngördüğü yükümlülükleri yerine getiremeyecek olan dernekler, kendiliğinden dağılmış sayılır.

Dernekler, kanunun öngördüğü hallerde hâkim kararıyla kapatılabilir. Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünün, milli güvenliğin, milli egemenliğin, kamu düzeninin, başkalarının hak ve hürriyetlerinin korunması ve suçların önlenmesi bakımından gecikmesinde sakınca bulunulan hallerde hâkim kararına kadar kanunla yetkili kılan merciyle faaliyetten alıkonulabilir.

Birinci fikra hükümlü, Silahlı Kuvvetler ve kolluk kuvvetleri mensupları ile kamu hizmeti görevlilerinin dernek kurma haklarına başkaca sınırlamaları getirilmesine veya bu hürriyeti kullanmalarının yasalanması engel değildir.

Bu madde hükümlü vakıflara ve bu nitelikteki kuruluşlara da uygulanır.

15

GEÇİCİ MADDE 9 - İlk genel seçimler sonucu toplanacak Türkiye Büyük Millet Meclisinin Başkanlık Divanı kurulduktan sonra altı yıllık süre içinde yapılacak Anayasa değişikliklerini Cumhurbaşkanı, Türkiye Büyük Millet Meclisine geri gönderebilir. Bu takdirde Türkiye Büyük Millet Meclisinin geri gönderilen Anayasa değişikliği hakkındaki kanunu, aynen kabul edip tekrar Cumhurbaşkanına gönderebilmesi, üye tam sayısının dörtte üç çoğunuğunun oyu ile mümkün olabilir.

GEÇİCİ MADDE 15 - 12 Eylül 1980 tarihinden, ilk genel seçimler sonucu toplanacak Türkiye Büyük Millet Meclisinin Başkanlık Divanını oluşturmaya kadar geçeceği süre içinde, yasama ve yürütme yetkilerini Türk milleti adına kulanın, 2356 sayılı Kanunla kurulu Milli Güvenlik Konseyinin, bu Konseyin yönetimi döneminde kurulmuş hükümetlerin, 2485 sayılı Kurucu Meclis Hakkında Kanunla görev ifa eden Danışma Meclisinin her türlü karar ve tasarruflarından dolayı haklarında cezai, mali veya hukuki sorumluluk iddiası ileri sürelemez ve bu maksatla herhangi bir yargı merciine başvurulamaz.

Bu karar ve tasarrufların idarece veya yetkili

kılınmış organ, merci ve görevlilerce uygulanmasından dolayı, karar alanlar, tasarrufta bulunanlar ve uygulayanlar hakkında da yukarıdaki fıkra hükümleri uygulanır.

Bu dönem içinde çıkarılan kanunlar, kanun hükmünde kararnameler ile 2324 sayılı Anayasa Düzeni Hakkında Kanun uyarınca alınan karar ve tasarrufların Anayasaya aykırılığı iddia edilemez.

16

"ÖRGÜTLENME ÖZGÜRLÜĞÜ"

Yeni Dernekler Yasasına göre dernekler İçişleri Bakanlığı tarafından tüzüklerinde yapılması istenen değişiklikleri 30 gün içinde yerine getirmek zorundadır. İçişleri Bakanlığı dernekleri en geç üç ayda bir denetlemektedir.

Dernekler herhangi bir konuda dağıtacakları bildirileri 24 saat öncesinden savcılığa ve valiliğe vermek zorundadırlar.

Kapatılan parti ve derneklerin üyelerinin beş yıl süre ile başka derneklerde üye olma hakları yoktur.

Dernekler asla "politik" konularda görüş bildirmemektedirler. Ziraat Mühendisleri Odasının tarium ürünlerini fiyatları ile ilgili bir eleştirisi bile "politik" görülererek soruşturma açılmıştır.

29 Şubat 1984 tarihli Milliyet Gazetesinin bildirdiğine göre, askeri darbeden bu yana 23.677 dernek kapatılmıştır.

Dernekler Kanunu

Madde 5 - Anayasa'nın başlangıç kısmında belirtilen temel ilkelere aykırı dernek kurulamaz;

1. Türk Devletinin ülkesi ve milletiyle bölümnez bütünlüğünü bozmak.

2. T.C. ülkesi üzerinde ırk, din, mezhep, kültür veya dil farklılığına dayanan azınlıklar bulunduğuunu ileri sürmek veya Türk dilinden veya kültüründen ayrı dil ve kültürleri korumak, geliştirmek veya yaymak suretiyle azınlık yaratmak (...) amacıyla dernek kurulması yasaktır.

17

SENDİKAL ÖZGÜRLÜKLER

Yeni Sendikalar Yasası ve Grev ve Toplu Sözleşme Yasası ile 1960'dan bu yana elde edilmiş olan tüm sendikal özgürlükler, doğrudan doğruya ya da dolaylı olarak yokedildi.

Sendikalar devlet organlarının güdümüne ve sürekli kontrolü altına sokuldular. Sendikaların istendiğinde kolayca kapatılabilmesine olanak veren hükümler getirildi. Sendikaların partiler, derneklerle ilişkili kurması ve herhangi bir politik tartışma içinde tavır alması, görüş belirtmesi yasaklandı. Çok sayıda sektörde grev yasağı konulması yoluyla işçilerin yarısı tümüyle, geri kalan bölüm ise etkili, başarılı bir grevin koşulları kanun maddeleriyle ordinan kaldırılarak, grev hakkından yoksun edildi. Genel grev, dayanışma grevi, hak grevi gibi grev türleri ise tümüyle yasaklandı.

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) Sendikal Özgürlikler Altkomitesi "Türkiye'de sendikal hakları düzenleyen yasaların ILO'nun sendikal özgürlüklerle ilgili ilkelerine uymadığını" Aralık 1984'de yayınladığı raporunda belirtti.

18

B. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı
MADDE 34. Herkes, önceden izin alınmadan, silahsız ve saldırsız gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir.

Şehir düzeninin bozulmasını önlemek amacıyla yetkili idari merci, gösteri yürüyüşünün yapılacağı yer ve güzergahi tespit edebilir.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkıının kullanılmamasında uygulanacak, şekil, şart ve usulер içindeki kanunda gösterilir.

Kanunun gösterdiği yetkili merci, kamu düzenini ciddi şekilde bozacak olayların çıkması veya milli güvenlik gereklerinin ihlal edilmesi ve Cumhuriyetin ana niteliklerini yok etme amacını güden fillerin işlenmesinin kuvvetle muhtemel bulunması halinde belirli bir toplantı ve gösteri yürüyüşünü yasaklayabilir veya iki ayı aşmamak üzere erteleyebilir. Kanunun, aynı sebeplere dayalı olarak bir il'e bağlı ilçelerde bütün toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin yasaklanması öngördüğü hallerde bu süre üç ayı geçmez.

Dernekler, vakıflar, sendikalar ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları kendi konum ve amaçları dışında toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleyemezler.

19

X. Basın ve yayılma ilgili hükümler

A. Basın hürriyeti

MADDE 28. Basın hürdüür, sansür edilemez. Basımevi kurmak izin alma ve mali teminat yatarma şartına bağlanamaz.

Kanunla yasaklanmış olan herhangi bir dilde yazım yapılamaz.

Devlet, basın ve haber alma hürriyetlerini sağlayacak tedbirleri alır.

Basın hürriyetinin sınırlanmasında, Anayasanın 26 ve 27'inci maddeleri hükümleri uygulanır.

Devletin iç ve dış güvenliği, ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü tehdit eden veya suç işlemeye ya da ayaklanması veya isyana teşvik eder nitelikte olan veya Devlete ait gizli bilgilere ilişkin bulunan her türlü haber veya yazısı, yazanlar veya bastırılanlar veya aynı amaçla, basanlar, başkasına verenler, bu suçlara ait kanun hükümleri uyarınca sorumlu olurlar. Tedbir yolu ile dağıtım hâkim kararlarıyla; gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunun açıkça yetkili kıldığı merciin emriyle önlenebilir. Dağıtımları önleyen yetkili merci, bu kararını en geç yirmidört saat içinde yetkili hâkim'e bildirir. Yetkili hâkim bu kararı en geç kırksekiz saat içinde onaylamazsa, dağıtımları önleme kararını hükümsüz sayılır.

Yargılama görevinin amacına uygun olarak yerine getirilmesi için, kanunla belirtilicek sınırlar içinde, hâkim tarafından verilen kararlar saklı kalmak üzere, olaylar hakkında yayım yasağı konamaz.

Süreli veya süresiz yayınlar, kanunun gösterdiği suçların soruşturma veya kovuşturmasına geçilmiş olması hallerinde hâkim kararlarıyla; Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünün, milli güvenliğin, kamu düzeninin, genel ahlâkin korunması ve suçların önlenmesi bakımından gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunun açıkça yetkili kıldığı merciin emriyle toplatılabilir. Toplatma kararı veren yetkili merci, bu kararını en geç yirmidört

saat içinde yetkili hâkim'e bildirir; hâkim bu kararı en geç kırksekiz saat içinde onaylamazsa, topplatma kararını hükümsüz sayılır.

Süreli veya süresiz yayınların suç soruşturma veya kovuşturması sebebiyle zapt ve müsaderesinde genel hükümler uygulanır.

Türkiye'de yayımlanan süreli yayınlar, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, Cumhuriyetin temel ilkelerine, milli güvenlige ve genel ahlâka aykırı yayılardan mahkum olma halinde, mahkeme kararıyla geçici olarak kapatılabilir. Kapatılan süreli yayının açıkça devamı niteliğini taşıyan her türlü yayın yasaktır; bunlar hâkim kararıyla toplatılır.

B. Süreli ve süresiz yayın hakkı

MADDE 29. Süreli ve süresiz yayın önceden izin alma ve mali teminat yatarma şartına bağlanamaz. Süreli yayın çıkarabilmek için kanunun gösterdiği bilgi ve belgelerin, kanunda belirtilen yetkili mercie verilmesi yeterlidir. Bu bilgi ve belgelerin kanuna aykırılığının tespiti halinde yetkili merci, yayının durdurulması için mahkemeye başvurur.

Süreli yayınların çıkarılması, yayımı şartları, mali kaynakları ve gazetecilik mesleği ile ilgili esaslar kanunla düzenlenir. Kanun, haber, düşünce ve kanaatlerin serbestçe yayımlanmasını engelleyici veya zorlaştıracı siyasal, ekonomik, mali ve teknik şartlar koyamaz.

Süreli yayınlar, Devletin ve diğer kamu tüzel kişilerin veya bunlara bağlı kurumların araç ve imkanlarından eşitlik esasına göre yararlanır.

C. Basın araçlarının korunması

MADDE 30. Kanuna uygun şekilde basın işletmesi olarak kurulan basımevi ve eklentileri, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü, Cumhuriyetin temel ilkeleri ve milli güvenlik aleyhinde işlenmiş bir suçtan mahkum olma hali hariç, suç aleti olduğu gereğesile zapt ve müsadere edilemez ve işletilmekten alıkonulamaz.

20

BASIN YASASI

Yeni Basın Yasası ile "Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğü, Cumhuriyetin temel ilkeleri ve milli güvenlik aleyhine suçlardan" mahkum olunması durumunda yalnızca ilgili kişilerin ceza görmesi değil, suçun işlendiği eserlerin basımında kullanılan baskı makineleri ve öteki basım aletleri ne de elkonulabileceği hükmü getirildi.

"Gecikmesinde sakınca bulunan hallerde" savcılara, mahkeme kararı olmaksızın yayılara el koyma yetkisi verildi.

Milli güvenlige ve genel ahlâka aykırı suç işleyip de mahkum olunması durumunda, suç oluşturan yazısı yayılan süreli yayının 3 gün ile 1 ay arasında kapatılabilmesi hükmü getirildi.

BASIN '80-84

Çağdaş Gazeteciler Derneği'nin yayınladığı "Basın '80-84" adlı rapora göre son dört yılda gazeteci, yazar, çevirmen ve sanatçılara veriler mahkumiyet kararlarının toplamı 316 yıl 4 ay 20 güne ulaşmaktadır.

Sıkıyönetim yasaklamaları dolayısıyla yalnızca İstanbul'daki 8 gazetenin yayın yapamadığı gün sayısı 300'e yaklaşmaktadır. Hakkında en çok soruşturma ve dava açılma rekoru Cumhuriyet Gazetesi'ne aittir. Bu gazete hakkında 28 ayrı soruşturma ve dava açılmıştır. Cumhuriyet son 4,5 yılda 4 kez, toplam 41 gün süre ile kapatılmıştır.

1980-1984 döneminde 415 yayın bakanlar kurulu tarafından, 512 yayın ise mahkemelerce yasaklanmıştır.

1980-1985 döneminde toplatılan, Türkiye'ye sokulması yasaklanan, hakkında soruşturma ya da dava açılan kitap sayısı ise yaklaşık 1000 civarındadır.

Devlet İstatistik Enstitüsü tarafından açıklanan bilgilerden 1970-1979 döneminde yargılanan kitap sayısı yıl başına ortalama 6,350'dir. 1980'de bu sayı 4,316, 1981'de 5,610, 1982'de 6,190 ve 1983'de 4,423 olmuştur.

Uluslararası Gazeteciler Federasyonu 4-8 Haziran 1984'de yaptığı 17. Kongresinde "Türkiye'de basın özgürlüğünün çiğnenmesini" kinadi ve Türkiye gazetelerini ve onların örgütlerini baskıya karşı direnişlerinde destekleme" kararı aldı.

IX. Eğitim ve sanat hürriyeti

MADDE 27. Herkes bilim ve sanatı serbestçe öğrenme ve öğretme, açıklama, yayma ve bu alanlarda her türlü araştırma hakkına sahiptir.

Yayma hakkı, Anayasının 1'inci, 2'inci ve 3'üncü maddelerinin değiştirilmesini sağlamak amacıyla kullanılmaz.

Bu madde hükmü yabancı yayınların ülkeye girmesi ve dağıtımının kanunla düzenlenmesine engel değildir.

YÖK VE ÜNİVERSİTELERDE KIYIM

Üniversitelerin idari ve bilimsel özerkligine son verildi. Öğretim üyelerinin kılık-kuyafetlerinden ders programlarına, ismarlanacak yabancı dergilerin hangileri olacağından rektör ve dekanların seçimine kadar her türlü karar Yüksek Öğrenim Kurulu adlı bir kurula bırakıldı. 25 üyesinden yalnız 8'i üniversiteler tarafından seçilen, ötekileri Cumhurbaşkanlığı, Hükümet ve Genel Kurmay Başkanlığı tarafından atanmış kurul aracılığıyla üniversitelerde bir temizlik hareketine girişildi. Bölge sıkıyönetim komutanları da "göreve devamını yararlı görmedikleri ya da sakincalı buldukları" memurları işten atma yetkilerini kullanarak bu temizlik işlemini tamamladılar. Yüzlerce öğretim üyesi yaratılan koşullarda çalışmayı reddederek istifa etti ya da erken yaşıta emekli olmayı tercih etti.

Yapılan ilk tespitlere göre bu temizlik operasyonları ve protesto istifaları yoluyla çeşitli üniversitelerden ayrılan öğretim üyesi sayıları şöyledir:

Ankara Üniversitesi: 226, Atatürk Üniversitesi: 8, Boğaziçi Üniversitesi: 59, Dicle Üniversitesi: 8, Dokuz Eylül Üniversitesi: 34, Ege Üniversitesi: 125, Gazi Üniversitesi: 60, Hacettepe Üniversitesi: 32, İstanbul Üniversitesi: 110, İstanbul Teknik Üniversitesi: 107, Karadeniz Üniversitesi: 10, Marmara Üniversitesi: 14, Mimar Sinan Üniversitesi: 4, Orta Doğu Teknik Üniversitesi: 328, Selçuk Üniversitesi: 27, Trakya Üniversitesi: 1, Uludağ Üniversitesi: 35. Toplam 1188.

Bu sayılarında, son aylarda yeni artışlar bulunmaktadır.

TÜRK VATANDAŞLIĞI YASASININ UYGULANMASINA İLİSKİN 24 EKİM 1984 TARİHLİ YÖNETMELİK

"Madde 38-g) Yurt dışında bulunup da Türkiye Cumhuriyetinin iç ve dış güvenliği (Türk Ceza Kanununun 2. kitabınn 1. bap, 1. fasıl ve 2. fasıl hükümleri içinde yer alan maddeler ile Askeri Ceza Kanununun aynı amaca yönelik hükümleri, silah kaçakçılığı veya benzeri suçlar) hangi yolla olsa olsun kanunların suç saydığı şekilde iktisadi ve mali güvenliği alehinde (mal, döviz, altın, uyuşturucu maddé, hileli vergi kaçakçılığı veya benzeri) faaliyetlerde bulunmaktan sanık olarak haklarında yetkili Savcılık Savcılıclarla veya Askeri Savcılıclarla soruşturma açılan veya yurt içinde bu tür faaliyetlerde bulunup da haklarında soruşturma açılmasından önce veya sonra her ne suretle olursa olsun yurtdışına çıkmalarına nedeniyle, haklarında kamu davası açılmasına veya ceza kovuşturmasına veya hükmün infazına imkan bulunamayan ve gelmesi için yapılan duyuruya rağmen 3 ay içinde, sıkıyönetim ve olağanüstü hallerde bir ay içinde yurda dönmeyenler vatandaşlıktaçıkartılırlar."

KÜLTÜR BAKANLIĞI YAYIN YÖNETMELİĞİ

Madde 1- Amaç: Kültür Bakanlığının, Milli Kültürü oluşturan yazılı ürünleri kamuya tanıtım, insanlığın düşüncesi ürünlerinden dilmimize kazandırımları gereklidir. Gelenekleri, çağdaş ve geçmiş Türk kültür ürünlerini milletimizin ve dünya milletlerinin yararına sunmak, devletimizin ülkesi ve milleti ile bölünmez bir bütün halinde korunması ve güçlendirilmesinde, bütünlüğünü ortak milli şuur, tutum ve davranışlarını geliştirmesini sağlamak amacıyla, kitap, dergi, ansiklopedi vb. yayınlar yapar.

Madde 13- Yayın kurularında, eserlerin hazırlanmasında, sadeleştirilmesinde ve tercüme eserlerde gözönüne tutulacak ilkeler şunlardır: (...) ç) Eselerin Atatürk ilkeleri işliğinde insan, tabiat, yurt sevgisi, barış, hürriyet ve laiklik düşüncesi gibi Anaya prensiplerini özünde taşımazı, d) Hazırlanacak eserlerde milli menfaatlerimize uyamayan söz ve düşüncelere yer verilmemesi, milli bütünlüğümüzün zedelenmemesi (...)

Yönetmelik

Yükselikretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumları Sicil Yönetmeliği

AMAC: Madde 1 — 2347 sayılı Kanunun 63 maddesi gereğince hazırlanan bu Yönetmeliğin amacı Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumlarıda görevli; öğretim elemanları ile 637 sayılı Kanuna göre sahip memurların, diğer personeller ve öğrencilerin yeteneklerini, bearn derecelerini açıklamak, personelin al vroum, yurtselme-
dal, yer değişikliğimizi veya görevinin sona erdirilmesini düzenlemektir.

KAPSAM: Madde 2 — Bu yönetmeliğin bütünü yükseköğretim Üst kurulluları ile yüksekok-
retime kurum ve kurullarında görevli veya şube olarak görevli personel içəsində
lənət.

SİCİL VƏRME SORUŞULUQLarı:

Madde 7 — Sicil emrəti, səfər düzəntəkən tam bir tarafsızlıq şəhərində har-
ket edəbilmək (ta səfər vəzifələri personelin məsələləri) və meslek daxili işkətlərin-
sət yekunlarından tələb olunur. Ayrıca düzəndiklər sıfırıcıdır. Ayrıca vəzifədən fərqli həkimi-
darcebine görə hədilət həkkində da növbənə verilecətinə görənində bulundurular.

SİCİL BELGƏLƏRİNİN DÜZƏNLƏNMƏSİ:

Madde 10 — Sicil belgisi təməl olub, olaraq dəstənlər, Akademik
beləgərlərində və buralara yaxın bliqitər yekini və belli şəhərdən başkanın eline
gətirilmədən ictimaiyyət və gizli emalı və gizli təchizləri alır.

SİCİL NOTLARI:

Madde 12 — Sicil belgilerində yazılı her nitelik icərək lyl, orta ve yeterli
olmalıdır. Üzərə bir deyərləndirmə yepitir. Bu deyərləndirmələr cək lyl, orta və yeterli
3, 2, 1. niteliklərə nota qeydlərə səfli belgilərindən yaxın. Personallar, niteliklərin hər bi-
rindən enaz orta derecede not alınması gereklidir. Dörflik və olunmasa səfli olunmasa dök-
kənli rəsədlər. Gərkivərə gələn yəri dəqiq tutulmalıdır. Bütün detta olunmasa səfli sənəd
personələrə görə devənədip edənəcəkine yətül makamlarca karar verilir. Akademik
reklidir. Böyle bir durumda da səfli olunmasa kabul edilir. Olunmasa səflicər belə ek-
lənmədən sorulurlar.

YURUFQƏK:

Madde 19 — Bu yönetmeliğin 1 Ocak 1964 tarhdında效ur olmak üzərə Rəsmi
Gazetədə payına tərtibatlı yıldızlışına gətir.

BOLOM III.		ÖNEMLİ NİTELİKLER
MİLLİ DÜZƏNLƏNƏN MƏRCİ	ADMİTMENT	1 — Atatürk ilməsi və intellektualas İmam
MİLLİ DÜZƏNLƏNƏN MƏRCİ	ADMİTMENT	2 — Atatürk müsələqəlilişinə İmam
MİLLİ DÜZƏNLƏNƏN MƏRCİ	ADMİTMENT	3 — Cənəvə silvəndən dəvətəngəldəndə karadən işə hək və adət prensib- lərinə hökümlü
MİLLİ DÜZƏNLƏNƏN MƏRCİ	ADMİTMENT	4 — Məlyetindənəkeri Atatürk ilməsi rəmətdə briqitlərə və kəşfiyyat-
MİLLİ DÜZƏNLƏNƏN MƏRCİ	ADMİTMENT	5 — Ağrı ximarı (Komitalıx, Fəxri və Noktakılıx dəvət nəşriyi) la- ketliğə və gəcilişə karşılıklağışlılığı gəidi
MİLLİ DÜZƏNLƏNƏN MƏRCİ	ADMİTMENT	6 — Təvərə və hərəkət, həlit, həyətətəmə, əmək, əğrılıqlıq, tərbiyə, hə- kəti
MİLLİ DÜZƏNLƏNƏN MƏRCİ	ADMİTMENT	7 — Kəndi əşqənlərə və bayalıyalı karşılıklağışlılığı
MİLLİ DÜZƏNLƏNƏN MƏRCİ	ADMİTMENT	8 — Kriegə qıçırıltılarla karşılıklağışlılığı
MİLLİ DÜZƏNLƏNƏN MƏRCİ	ADMİTMENT	9 — Sağlıq durumu, dayanıklılıq (Fiziki və fiziki yorğunluqlara dayanıklılığı)
MİLLİ DÜZƏNLƏNƏN MƏRCİ	ADMİTMENT	10 — Alle fiziki, həndəndə və egnisə shahid inancı
MİLLİ DÜZƏNLƏNƏN MƏRCİ	ADMİTMENT	11 — Planlaşdırma və mühabəkəmə yətanlığı (formulalar və təqiblər yaradılaraq hə- dar etmək və təkrar etmək)
MİLLİ DÜZƏNLƏNƏN MƏRCİ	ADMİTMENT	12 — İstirzəki və inanlı yətiricəmə yətanlığı (Bəskələri və abəndlə qəlibəb- miş, məyitindəndər yətiricəməsi həqiqi)
MİLLİ DÜZƏNLƏNƏN MƏRCİ	ADMİTMENT	13 — Koordinasiyon, işra, tətqiq və kontrə yəvanlıq,
MİLLİ DÜZƏNLƏNƏN MƏRCİ	ADMİTMENT	14 — Görəv və mesleki ümür üçün mərhumluq, ədərvəsi, mərhumluq gəvə- ləsi və zəmanətdən yəqinləşmə, sorumluluğunu bəlməsənəsə
MİLLİ DÜZƏNLƏNƏN MƏRCİ	ADMİTMENT	15 — Güvənlilik və adətən, az aktivizmə, təhlükə yəni
MİLLİ DÜZƏNLƏNƏN MƏRCİ	ADMİTMENT	16 — Məsimli ələndəli yənillikləri təlimət yətəreqəti və arşurama və yəym durumuna
MİLLİ DÜZƏNLƏNƏN MƏRCİ	ADMİTMENT	17 — Antriun və əğrılıq yətanlığı
MİLLİ DÜZƏNLƏNƏN MƏRCİ	ADMİTMENT	18 — Onqırurulmuş və ya təzahürətli (İteriyi gəvərək bəzədən təqiblər almış, bəzən və bəzəndəsə yərənərəmə və yətəreqəti)
MİLLİ DÜZƏNLƏNƏN MƏRCİ	ADMİTMENT	19 — Bütün və bəzəndəsə ləmərə yəlğinəsə, qılıç və inanlıs yərənəs bəzəndəsə
MİLLİ DÜZƏNLƏNƏN MƏRCİ	ADMİTMENT	20 — Məlyetindəndər lünd yətanlılılı, əhəmiyyətli yəbəndəs əmək olmasına
MİLLİ DÜZƏNLƏNƏN MƏRCİ	ADMİTMENT	21 — Haqqıdə, para və malınsəyə yəzəndən və yərində kullaşma yətəreqə- ti
MİLLİ DÜZƏNLƏNƏN MƏRCİ	ADMİTMENT	22 — Diğer kurumlarla işlədiyi, koordinasiyası və uyum sağlaması yətanlığı və iş yapanma yətanlığı
MİLLİ DÜZƏNLƏNƏN MƏRCİ	ADMİTMENT	23 — Məlyetindəndər karşılıklağışlılığı və şəhər, olaraq səyri və bəzəndəsə yətanlığı və iş yapanma yətanlığı
MİLLİ DÜZƏNLƏNƏN MƏRCİ	ADMİTMENT	24 — Amuruk məlumu və yəbəndəsə kullaşma yətanlığı
MİLLİ DÜZƏNLƏNƏN MƏRCİ	ADMİTMENT	25 — İriyatiyi, cəbək və təbəbə karar vermə yətanlığı və cəsərdə

DOLUM IV. SİCİL AMİTLƏRİNİN KİMLƏTİ

LƏZƏR

Ab Şoyadı

Ünvanı

Cəfəri

Görəvə katılıq tarixi

Siçli düşəndəmə tarixi

Yəzəndəsə dərəcə: 30 İyul 1964

Milli Gazete Yazı İşleri Müdürü Hasan Karakaya:

"Artık nerede ne yazacağımızı öğrenmeye başladık. Bir yemek tarifinde bile suç aranabileceğini düşünüyor or, yemek tarifini yazarken bile didik didik ediyoruz."

Cumhuriyet Gazetesi Yazarı Mehmed Kemal:

"Günümüz ara rejimde sözlü ve telefonla sansür konmuş, gazeteler halka bunu yansıtma gücünü gösterememiştir."

(Nokta, 2 Temmuz 1984)

DÜZETİLEME UYGULAMALARINI MA'DUJ JİLLİ

Savilla

Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığından Rektörün görevindeki sorumluluğu olan bazı öğrencilerin klinik kiyafet yorumlaşmasına uygunluğu ve yürürlüğün uygulanmasında hizmetlerini başlılığı ve Sayın rektörün yönetiminden bu gibi öğrencileri himaye eden düzenlemeleri olur. Larapin tesbit edilmesini emri bıburdukları ifade edilmektedir.

Klinik kiyafetle ilkili olarak öğrencilerinin başörtüsü, sakal, uzun saç, ağır aksesuar, mini etek, der pantolon ve giyim, fizze veya ilk kesinlikle derslere olumsuz dektir. Bireyselinde ağır biçimlerden usak, yarımarmalı, yılan ya da olma gibi şartlar.

Klinik kiyafet yönetmeliğinin bütün Fakülte, Yüksek okul ve Enstitülerde tütünleme yasağı, ekoline hareket edenlerin tesbit edilmesini hükümleri gerekliliği ile yemek masalarında bilgi verilmesini bizzat Dekanların sorumlu olarak 15-16 yaşındaki öğrencilerin bir şekilde olarak bildirilecektir.

Bilgi edinilmesini ve gerçegin buns göre işpişsin ve bu konuda kimse nin tartışıgaya girmeden bir Devlet enri olduğunun anlaşılmamasını önemle ricahederim.

Prof. Dr. H. Oeding AMR

D E H A 14

K/3.4.1984

Uluslararası Dayanışma

"Biz aşağıda imzası bulunanlar, Türkiye'de 1256 aydın tarafından imzalanmış olan 'Demokratik Düzenle İlişkin Gözlem ve İstemler' başlığını taşıyan açıklamadaki görüşlere katlıyor, bu dilekçeyi imzalayanlara karşı açılan soruşturmayı, aydınlarla yöneltilen baskılıları kınıyor ve meslektaşlarımızla dayanışmamızı bildiriyoruz."

(A):

Wissenschaftlers Ulf Birbaumer, Dr. Eva Kreisky, Peter Kreisky,
Juristens Mag. Dieter Macher, Dr. Walter Silbermayer,
Schriftstellers Otto Janecek,
Künstlers H.Z. Baktır, Herbert Brunner, Rudi Czettel, Nicola Filippelli, Helmut Gebeshuber, Gerhard Jax, Paul Laudon, Didi Macher, Christopha Pfeiffer, Luise Prasser, Lukas Resetarits, Stefan v. Sinatovich, Peter Strauss, Gerhard Swoboda,
Politikers Helmut Braun, Josef Cap, Guenter Dietrich, Edith Dobesberger, Brigitte Edererer, Heinz Grabner, Walter Guggenberger, Wolf Helmuth, Helga Hieden, Fritz Hochmair, Peter Jankowitsch, Peter Keppelmueller, Ilse Knapp, Albrecht Konecny, Dr. Bruno Kreisky, Rudolf Parnigoni, Fritz Prechtl, Walter Scholger, Ingrid Smejkal, Helmut Stocker, Herben Tieber, Heidelore Woerndl,
Gewerkschafters Oswald Broz, Anton Hofer,
Anderes Fritz Edlinger, Alphons Galotti, Dr. Thomas Herrmann, Lotte Loebenstein, Margarete Maurer, Karin Pozsogar, Wolfgang Pozsogar, Margit Schmidt, Wilhelm Schuller, Erika Swoboda,

(B):

Wissenschaftlers Prof. Louis van Bladel, E. Lacroes, Claudy Culem, Prof. Robert Devlesschouwer, Prof. Colette Duprez, Yvan Guillaume, Malangu Kabedi, Michele Konings, Cl. Lefevre, Prof. J. Linosey, A. Martens, Daniele Meulders, Myriam Moray, Noel Nizette, Prof. Joseph Noiret, Denise Regemorter, Oliver Rouland, Prof. P. de Somer, *Juristens* Amar Bentoumi, *Schriftstellers* Abed Attar, A. Balthazar, Marie-Claire Bourdoux, J.C. Broche, Elisabeth Burdot, Huguette de Conseth, Nicole Couvreur, A. Darteville, J.C. Defosse, Francoise Delstanche, M. Dubuisson, van Engeland, J.P. Gallet, Saturnin Gomez, Paul Goossens, Claude de Groulart, A. Guillaume, R. Haquin, Jacques van Hoorebeke, A. Jardel, J.J. Jespers, Marie-Anne Kleykens, Lucien Latin, Hugues Le Paige, J.P. Marthoz, van den Mersch, M. v.d. Meulebroucke, Putmans, Marc Quaghebeur, M.H. Rabier, J. van Solinge, Jean-Pierre van Tieghem, B. Vaes, M. Vandemeulebroucke, F. Vilojeit, *Künstlers* Maryvonne Collot, Serge Creuz, Lucien De Rouck, E. Dupuis, Corneille Hannoset, A. Hansenne, Patrice Junius, Herman Lampaert, M. LeBlud, Bernard Lorge, Mahmoud Ben Mahmoud, Michel Olyff, Maurice Pasternak, Jean-Pierre Point, Jean-Paul Rouard, Roger Somville, A. Thonon, Raymonde Dury, *Politikers* Didier Bajura, Willy Claes, Louis van Geyt, E. Glinne, Marijke van Hemeldonck, J.E. Humblet, Willy Kuijpers, Anne-Marie Lizin, Karel van Miert, P. Moureaux, Francois Roelants du Vivier, Jef Sleect, Guy Spitaels, Paul Staes, Louis Tobback, Jef Ulburghs, Pierre Vermeylen, *Gewerkschafter* Matthias Hinterscheid, Bjoern Petterson, G. Stelaredre, J. Wynants, *Theologens* T. Dhanis, A. Henares, *Anderes* Saidi Abdellatif, Rolf-Jurgen Braeuer, G. Dutry, J. Gomez, Dr. Justus v. Gosen, Dr. Margret Lambardt v. Gosen, Arno Pasternak, J.G. Paye, M. Poncelet, J. Renier, P. Scafs, J.B. Scheen, M. Sommer, P. Stubbe, Jacques Watelet,

(CH):

Wissenschaftlers: Prof. Dirk van Damme, Prof. Ralf Horst, Prof. Bill Max, Hans Schoepfer,
Jean Ziegler,
Juristen: Michael Ansfeld, Michael Ausfeld, Julian Elrod, Urs Eschmann
Franz Schumacher, Peter A. Straevi, Ismet Ch. Vanly,
Philippe Zogg,
Schriftsteller: Silvio Blatter, Germain Chatrieu, G.E. Clacien, Schriftsteller des
Deutsch-Schweiz.PEN, Jurg Frischknecht, Virgilio Gilardoni, Juergmeier, Rene Regenass,
Otto F. Walter,
Künstler: Victor Baecher, Pierre Branchei, Gerda Gasteli, Franz Hohler, Roland Hotz, A.
Keller-Fischer, Peter Koenig,
Politikers: Francoise Balmer, Gabrielle Nanchen, Prof. Hans Schmid,
Gewerkschafters: Beat Kapeller,
Theologen: Anton Gisler, Peter Heinisch, Georges Schmucki, Markus Zweifel,
Anderes: Markus Bürgi, Markus Grob, Wolfgang Hafner, Loretau Hildegart, Susi Lechleites,
Jean-Noel Rey, Christof Studhalter, Angela Thomas, Phillippe Wandeler, Brigitte
Weinhaupt, H.R. Wiedmer,

D:

Wissenschaftler:

Prof. Dr. Wolfgang Abendroth, Prof. Dr. Klaus Ahlheim, Prof. Ulrich Albrecht, Prof. Dr. Astrid Albrecht-Heide, Prof. Dr. Dr. Peter Alheit, Lilo Altmann, Prof. Dr. Elmar Altvater, Prof. Dr. Gerhard Amend, Prof. Dr. Hans-Gerd Artus, Prof. Dr. Georg Auernheimer, Prof. Dr. Gerhard Baader, Prof. Dr. Ben Bachmair, Prof. Karl Marten Barfuss, Prof. Logie Barrow, Dr. Juergen Barthelmes, Prof. Dr. Rudolph Bauer, Jean-Pierre Bechay, Prof. Dr. Johannes Beck, O. Berger, Prof. Hartwig Berger, Detmar Beyermann, Prof. Adelheid Biesecker, Prof. Dr. Juergen Blandow, Prof. Hans-Peter Blank, Prof. Johanna Bleker, Karl-Heinz Blotevogel, Prof. Dr. Winfried Boeder, Giustav Borin, Herbert Bornbosch, Dr. Peter Brandt, Prof. Dr. Werner Braun, A. Brie, Prof. Dr. Anna Dorothea Brockmann, Prof. Hans Bruegelmann, Dieter Bruehl, Prof. Dr. Inge Buck, Prof. Dr. Peter Buechner, Prof. Peter Buenger, Dr. D. Buesch, Prof. Dr. Wolfgang Bullerdiek, Prof. Dr. Ninon Colneric, Manfred Coyns, Prof. Heiko Dahle, Prof. Renate Dau, Jens-Ulrich Davids, Prof. Dr. Michael Daxner, Prof. Dr. Erhard Denninger, Prof. Dr. Frank Deppe, Dietmar Detter, Prof. Manfred Dierks, Prof. Hartmut Diessenbacher, Prof. Dr. Karad Dilger, Prof. Dr. Clemens Doepp, Prof. Dr. Andreas Dress, Prof. J. Eckhardt, Dieter v. Ehrenstein, Dr. Erich Ehses, Prof. Dr. Wolfgang Emmerich, Dr. Peter Faulstich, Christine Fisher-Delay, Prof. Dr. Ossip Flechtheim, Prof. Dr. Enno Focken, Prof. Reinhold Franck, Prof. Martin Franzbach, Prof. Dr. Felix Frei, Prof. Dr. Wilhelm Frenz, Prof. Dr. Georg Fuelberth, Prof. Dr. Ulrich Gaier, Dr. Roland Galle, Prof. Dr. M. Gatzemeier, Prof. Heide Gerstenberger, Prof. Klaus Gloy, Narciss Goebbel, Prof. Peter Gorny, Prof. Dr. Juergen Gotthold, Prof. Guenter Graumann, Prof. Dr. Norbert Grinacher, M.F. Gribet, Dr. Erhard Grigull, Prof. Dr. Siegfried Grubitzsch, Prof. Dr. Gerald Gruenwald, Prof. Dr. Juergen Haarlaender, Prof. Harald Hagemann, Prof. Dr. Ingrid Haller, Gerd Hansen, Prof. Herbert Hasler, Prof. Dr. Frigga Haug, Prof. Dr. Wolfgang Fritz Haug, Prof. Dr. Heinz-Gerhard Haupt, Prof. Dr. Walter Heimann, Prof. Gunnar Heinsohn, Ulrich Heinz, Prof. Maria Henke, Prof. Dr. Henning, Prof. Dieter Herms, Prof. Dr. Rudolf Hickel, Prof. Armin Hildebrandt, Herwig Hingerl, Prof. Dirk Hoerder, Dr. Freia Hoffmann, Prof. Zoltan Hoffmann, Prof. Dr. Karl Holl, Prof. Friedrich Holzgrabe, Prof. Dr. Klaus Holzkamp, Dr. Ute Holzkamp-Osterkamp, Michael Hubenstorff, Prof. Dr. Joerg Huffschmid, Prof. Dr. Hans-Wolf Jaeger, Prof. Dr. Wolfgang Jantzen, Franz Januschak, Prof. Dr. Hans Robert Jaun, Dr. Hartmut Juergens, Prof. Dr. Horst-Wilhelm Jung, Prof. Dr. Ulf Kadnitzke, Prof. Peter Kalabach, Prof. Klaus Kammerer, Prof. Dr. Joerg Kammler, Dr. Katzenstein, Prof. Dr. Annelie Keil, Jessumah Khehfa, Dr. Thomas Kieselbach, Prof. Dr. K.P. Kiska, Prof. Dr. Wolfgang Klafki, Sybille Kraemer-Friedrich, Prof. Dr. Hans-Joerg Kreowski, Marianne Kriszio, Prof. Peter Kuehne, Prof. Dr. Reinhard Kuehni, H Kuenz, Prof. Ingrid Kunz, Heinz Kurz, Martin Lanfersiek, Prof. Dr. Hellmuth Lange, Prof. Laurte, Prof. Dr. Wolfgang Lampert, Prof. Dieter Leuthold, Prof. Klaus Liebe-Harkort, Prof. Dr. Juergen Link, Prof. Klaus-Peter Loehr, Richard Lossy, Prof. Klaus Maevers, Prof. Dr. Wolfgang Maier, Prof. Dr. Christian Marzahn, Prof. Dr. Klaus Mayer, Prof. Ilse Mayer-Kulenkampf, Josef Mehrings, Prof. Alfred Meier-Koll, Dr. Rolf Meinhardt, Dr. Henning Melber, Prof. Antje-Katrin Menk, Prof. Thomas Metscher, Gertrud Meyer-Denkemann, Dr. Johannes Meyer-Ingwersen, Prof. Petra Millhoffer, Prof. Ronald Moench, Prof. Dr. Burkhard Mueller, Prof. Felix Mueller, Prof. Michael Mueller, Prof. Dr. Gerhard Munzel, Prof. Frieder Nake, Prof. Dr. Oskar Negt, Prof. Dr. Franz Neumann, Prof. Dr. Gerd Neumann, Prof. Hans Niederer, Prof. Cornelius Noack, Prof. Dr. Eberhard Oeljeklaus, Prof. Dr. Peter v. Oertzen, Wolfgang Ostendorp, Prof. Dr. Karl A. Otto, Prof. Dr. Norman Paech, Johanna Peter, Prof. Dr. Konrad Pfaff, Dr. Helmut Pfeiffer, Prof. Dr. Irene Pieper-Seier, Prof. Dr. Richard Pippert, Prof. Dr. Ursula Pixa-Kettner, Dr. Sigrid Pohl, Inga Pohlmann, Prof. Dr. Alfred Pressel, Prof. Dr. Otmar Preuss, Prof. Dr. Klaus Rehbein, Prof. Ludger Rensing, E. Ressaire, Prof. Dr. Otmar Reus, Prof. Dr. Horst-Eberhard Richter, Prof. Dr. Helmut Ridder, Hermann Rieken, Prof. Dr. G.J.M.G. Riele, Prof. Dr. Renate Riemeck, Prof. Dorothee Roer, Prof. Dr. Wolfgang

Rohde, Prof.Dr. Jens Rohwer, Dr. Sibylle Rosenberg-Gutschow, Prof.Dr. Werner Ruf, Prof. Dr. Uwe Sandfuchs, Prof.Dr. H.-J. Sandkuehler, Hermann Schaefer, Prof.Dr. Ruediger Schaefer, Prof. Jens Scheer, Prof. Wolfram Schmidt, Prof. Christoph Schminck-Gustavus, F. Schaithals, Prof. Inge Schmitz-Feuerhake, Prof.Dr. Eberhard Schoenfeldt, Karen Schoenwaelder, Prof.Dr. Hans-Georg Schoenwaelder, Ulrich Schreiber, Prof.Dr. Susanne Schunter-Kleemann, Prof.Hannelore Schwedes, Prof.Dipl.-Ing. Karsten Schwerdtfeger, A. Sell, Prof.Dr. Helmut Spitzley, Prof.Dr. Gerda v. Staehr, Dr. Burkhardt Steinwachs, Prof.Dr. F. Stettensky, Prof.Dr. Gerhard Stuby, Hans-Günter Thien, Ralf Truemner, Prof.Dr. Ernst Tugendhat, Marianne Vasmer-Ehses, Prof.Dr. Wilfried Voigt, Prof.Dr. Matthias Waltz, Prof. Klaus Warwas, Prof. Dr. Heinz Wilms, Dr.Gerd Winter, Prof.Dr. Dieter Woehrle. Prof. Ekkehard Wohlfahrt, F.O. Wolf, Prof.Dr. Willi Wolf, Stephan Wolff, Prof.Dr. Bodo Zenner, Prof. Erich Zettl, Jean Ziecke, Prof.Dr. Juergen Zimmer, Dr. Helmut Zimmermann, Prof.Dr. Klaus Zimmermann, Prof.K.G. Zinn,

Juristen:

Arthur Bender, Dr. Manfred Bobke, Karl Bronke, Bodo Buechner, Gisbert Bultmann, Manfred Coppik, Gisela Dapprich, Joachim Duensing, Rainer Falkl, Dr. Fritz Franz, Dr. Rolf Geffken, Jochen Grote, Marlis Grotheer, Wolfgang Grotheer, Dr. Hans Heinz Heldmann, Joachim Henneke, Martin Hirsch, Dr. Werner Holtfort, Manfred Juchem, Katharina Jung, Brigitte Jurgenowski, Konrad Kihl, Dr. Waldemar Klischies, Prof.Dr. Ulrich Klug, Ulrich Koch, Kraeuzel-Pustelnik, H. Kuester, Rudolf Langweg, Herbert Lederer, Dr. Linden, Heinz Menne, Hans-Jochen Michels, Dr. Karl-Heinz Moelich, Ludwig Mueller, Hans Olbert, Volkert Oltin, Volkert Oltin, Egidius Pielen, Herbert Poetes, Dr. Hans Peter Reichel, Karin Richter, Klaus Richter, Reinhold Schlothauer, Hartwig Schroeder, Hans Schulze-Eickenbusch, Dr. Seeler, Hanns Wolfgang Siemon, Detlef Sossna, Elke Steinhofel, Peter Thomas, Ruediger Wanke, Elmar Weiler,

Schriftsteller:

Kurt Bachmann, Wolfgang Baechler, Hans Peter Bleuel, Colette Braeckman, Wolfgang Breuer, Christine Brueckner, Dr. Hans Christoph Buch, Dr. Wolfgang Buesgen, Wolfgang Bunge, Prof.Dr. Ingeborg Drewitz, Bernt Engelmann, Norbert Fischer, Herbert Friedmann, Ronald Glomb, Guenter Grass, Dr. Florence Herve, Gerhard Hess, Holler, Dr. Mathias Jung, U. Junker, Gabriele Karbe, Dr. Gisela Kraft, Monique Laedermann, Dieter Lattmann, Katja Maurer, Metzger, Erik Nohara, Hans van Ooyen, Hans-Walter v. Oppenkowski, Juergen Ostrowsky, Peggy Parnass, Rosemarie Inge Prusser, Jutta Roitsch, Juergen Roth, Dr. Erika Runge, Wolfgang Runge, Dr. Dagmar Scherf, Heinz D. Schilling, Peter Schuett, Dr. Hannes Schwenger, Heinz Siebold, Simone Sitte, Prof.Dr. Dorothee Soelle, E. Spoo, Johanno Strasser, Gerda Szepansky, Wilfried Viessmann, Guenter Wallraff, O.F. Walter, Rainer Werle, Ernest Wichner, Minjana Wist,

Kuestler:

Harriet Andersson, Manuela Bacelar, Klaus Balke, Roswit Balke, Elisabeth Bardischewski, Leo Bardischewski, Joachim Becker, Volker Bill, I. Bittencourt-Pereira, Gabriele Blum, Carin Braun, Andrea Claassen, Janine Colas, Erich Czerwonatis, Franz Josef Degenhardt, Lothar Drude, Sybille Drude, Wilfried Elfers, Jaime Estay, A. Fischer-Keller, Bruno Ganz, Renato Gruening, Dieter Hildebrandt, Rita Hissmauer, Franz Hohler, Matthias Holz, Einhart Klucke, Prof.Dr. Alexander Kluge, Udo Lindenberg, Dietmar Lindner, Prof. Wolfgang Ludwig, Peter Lutke, Otto Maechtlinger, Gertrud Mahlstadt-Dieng, Achim Meissner, Andrey Michalsen, Heinz Michels, Rainer K.G. Ott, Ernest Pignon, Ilse Scheer, Michael Schlitter, Heiner Schmitz, Dr.R. Schmoll, Klaus Schroeter, Erich Schwarz, Monika Sieveking, Manfred Spies, Klaus Staack, Willibald Stoehr, Willibald Stoehs, Norbert Stratmann, Krista Tebbe, Horst Tress, Klaus Volkenborn, Maria Vonderbank, Prof. Manfred Vosz, Axel Walter, Peter Wilke, Ingeborg Wolff, Dr. Otto Zoncsits,

Politiker:

R. Adams, Marieluise Beck-Oberdorf, Lukas Beckmann, Rudolf Binding, Annemarie Borgmann, Herbert Brueckner, Juergen Buessow, Klaus Bungert, Thomas Burgener, Ingrid Bushorn, Guenther Czichon, Dr. Herta Daebbler-Bmelin, Prof.Dr.Nils Dietrich, Dieter Drabiniok, Rudolf Dressler, Freimut Duve, Thomas Ebermann, Wolfgang Ehake, Ludwig Fallermair, Joschka Fischer, Uli Fischer, Horst Werner Franke, Bruno Friedrich, Fritz Gautier, Konrad Gilges, Gaby Bottwald, Klaus Haensch, Prof. Gerhard Heimann, Milan Horacek, Willi Hoss, Horst Isola, Juergen Jahnke, Franz Jakob, Roland Kern, Karl Kerschgens, Dieter Klink, Jan Klinkeborg, Hans-Ulrich Klose, Volker Kroening, Jan Kuhnert, Konrad Kunick, Erwin Lange, Eva-Maria Lemke, M.-L. Mayer, Josi J. Meier, Dr. Norbert Meissner, Herbert Mies, Hans-Dieter Mueller, Michael Mueller, Christa Nickels, Maria Papaosek, Hans Peters, Gabriele Potthast, Juergen Reents, Dr. Dieter Rogalla, Dr. Henning Scherf, Otto Schilly, Herbert Schmallstieg, Dr. Gerhard Schaid, Prof.Dr.Hans Schmiedt, Dieter Schnitzel, Waltraud Schoppe, Ottmar Schreiner, Gerhard Schroeder, Frank Schwalba-Hoth, Walter Schwenninger, Horst Seefeld, Hellmut Sieglerschmidt, Klaus Thuessing, Udo Tischer, Kasten D. Voigt, Dr. Antje Vollmer, Ludger Volmer, Ernst Waltemathe, Gerd Wartenberg, Beate Weber, Klaus Wedemann, Horst Wegner, Heidemarie Wieczorek-Zeul,

Gewerkschafter:

Wilhelm Ado, Joachim Albrecht, K.H. Auertermuehle, Georg Bauer, Sieghard Bender, Volker Benecke, Gunter Bernhardt, Christiane Boeck, Hans Bonkalla, Guenter Brandt, Ina Brauen, Doris Brosgmann, Buessow Buessow, Peter Buettnner, Ilona Caroli, Hellmuth Christl, Hans-Joachim Dieckmann, Eckart Dietrich, Carl-Heinz Dirks, Friedrich Dobler, Detlef Duerr, Peter Egerer, Engelskirchen, Max Eppelein, Joachim Euler, Boris Fahlbusch, Detlef Feldhoff, Joachim Felix, E. Ferlemann, O. Findeisen, Gerd Fischer, Michael Gassner, Peter Goebel, Udo Goebel, Peter Gruener, Ernst Haar, Alf Hammelrath, Heinz Haverbeck, Kurt Heckhaeuser, Ulrich Heinz, Ursula

Herdт, Ingrid Hermann, Rainer Hesels, Ulrich Hinz, Reinhard Hocker, Hoeffken, Rolf Hofmann, Friedhelm Hollmann, Veronika Jaeger, Berthold Jungkunz, Ingrid Kamp, Gerd Karl, Gunar Klapp, Harry Klatt, Juergen Klose, Dieter Knauss, Manfred Knopf, Franz Josef Koeppler, Norbert Kreh, Klaus Krey, Hans Kuepper, Winfried Kumpel, Hubert Kutsch, Willi Lauer, Rainer Lehmbach, Thomas Lindner, D. Lohmann-Dosch, Rainer Maass, Fritz Maier, Ullrich Martynus, Kurt Meier, Gisela Muehlberger, Klaus Mueller, Karl Neubauer, Gerhard Nutz, Reinhard Odey, Gerhard Otto, J. Paulke, Siegfried Pommerenke, Guenter Pottschmidt, Paul Psaltivas, Eckhard Raabe, Bodo Ramelow, Guenter Rauer, Bernd Ritter, Joachim Roeder, Horst Roeming, Rosi Roethlein, Guenther Sauter, Gerhard Schaefer, Hans Schiuster, Harald Schlotz, Gudrun Schmidt, Werner Schnubel, Albert Schobbe, Manfred Schrepfer, Hubert Schuler, Eva Schulze, Hans Schuster, Klaus Schwieca, Werner Spieth, Dr. William Stephenson, Leo Thiel, Oswald Toddenberg, Heinz Oskar Vetter, Werner Vitt, Kurt Vittinghoff, K.H. Vogelsang, Guenter Volz, Werner Weck, Georg Weinmann, Siegfried Went, Dr. Dieter Wunder, Dieter Zahn, Elke Zettler,

Theologen:

Georg Albrecht, Peter Baess, Helmut Frenz, Prof.Dr. D. Helmut Gollwitzer, Prof.Dr. Wolfgang Huber, Ferdinand Immar, Hans-Juergen Kretzmer-Janssen, Herbert Leuninger, Dr. Juergen Mickisch, Helmut Roehrmann, Horst Roos, Dietrich Schirmer, Christian Schmidt-Scheer, Dr. Hannelis Schulte, Rudolf Tuente, Johannes Voigtlaender,

Anderes:

Maria Ackermann, Johanna Adickes, Hans Alt-Kueppers, Fritz Altland, Enno Andreessen, Wolfgang Anzinger, Doris Arft, Helmut Arnold, H. Ascheldrit, Elke Assmann, Gertie Assmus, Monika Auestermuhle, Norbert Babatz, Wiltrud Baess, Claudia Baetz, Dorith Bahr-Muehl, Rainer Baltschun, Karin Banneitz, Christiane Barbey, Doris Bartholme-Weinelt, Erna Bauer, Gert Baumann, Doris Baur, Elisabeth Bayerla, Angelika Becker, Bernd Becker, Gisela Becker, Hans-Henner Becker, Helga Becker, Marg. Becker, Norbert Becker, Angela Bedall, Helga Beer, Fred Behrens, Rene Bendit, Enrica Benvenuti, G. Berghoefer, Willi Bergmann, Thomas Beucker, Gernot Beykirch, Margaret Beykirch, Hanna Biamino, Albert Bier, Dr.Wolfgang Biermann, Gisela Bill, Ute Billesfeld, Ruth Binder-Karrenberg, Marita Binding, Berndt Biniek, Gabi Boehme, Arno Boehmer, Wilfried Boehnke, Juergen Boeller, Klaus Boenninghaus, Rudolf Boettner, Bernd Bohn, Wolfgang Bolz, Dr. Rudger Booss, Alfred Bornschlegel, Sabine Bosse-Kasper, Gabriele Bounadja, Dr. Ulrich Brack, Ruth Brack, Hermann Brahn, Barbara Brand, Hildegard Brand, Wolfgang Brandt, Hans Branscheidt, Elisabeth Braun, Baerbel Bregler, R. Brettel, Alfred Broermann, Uta Denzin v. Broich-O., Gisela Buerstinghaus, E. Buesch, Karl Burger, Markus Burgi, Elisabeth Busch, Christina Busolini, Siegfried Buttges, Bert Butzke, Rainer Claus, Barbara Clemens, Elisabeth Czerwonatis, Hermann Daldrup, Hans Damm, Anne Deissenboeck, Heidi Delbeck, M. Dellbrueck, Dr. Ottwald Demele, Werner Dengel, Uta Denzin v.Broich-O., Michael Detzel, Wolfram Dhonau, Doris Dichant, Christa Dickmann, Walter Diessner, Werner Dietrichs, Angelika Diker, Diller-Murschall, Hanna Dirks-Janssen, S. Dittmann, Werner Dobersalske, Sigrid Doering, Dr.G.J. Doerrscheidt, Christa Dohmen, Norbert Dressel, Sepp Eberhardt, Dr. Rolf Eckart, Rolf Eckenroth, K. Effelsberg, S. Effelsberg, Werner Eggli, Christian Ehl, Otmar Eholzer, Peter Eickelmann, Margitta Eisenbach, Anne Eismann-Lichte, Dieter Elsner, Jutta Elsner, Brigitte Ende-Scharf, Susanne Engel, Carola Engelke, Herbert Erd, A. Esser; Christel Faber, Henri Falber, Herta Fidslak, Ulrich Fiedler, Detlev Fischer, Gabriele Fischer, Klaus Fischer, Uschi Fleddermann, Eva Forsthoff, Dr. Klaus Forytta, Candida Franck, Annette Frank, Walter Frei, Eberhard Freiensehner, Klaus Frerichs, Hasso Freund, Antonia Frey, Michael Freytag, Hans Fricke, Hans Fride, W. Friedrich, Christine Friemond, Gisela Fries-Oehlschlaegel, Monika Fritz, Detlef Gabriel, Gunda Gailus, Hildegard Gallas, Malte Gasemann, Horst Geerken, Hartwig Geracke, Burkhard Gerkens, Otto Gertzen, Ursula Giannikis, Margret Gierhards, Maria Biabel, Andrea Giskelwitz, Joachim Glinsky, Angelika Goebel, Klaus Goehrke, Manfred Goeppel, Christel Goepperf, K. Goergen, Ursula Goettker, Peter Gohl, Hellfried Graf, Ulrike Graf, Dr. Heide Grage-Albers, Martin Grau, Reinhard Briem, Rainer Griep, Martina Griesenbach, Ekkehard Grimm, Alexander Gross, Jochen Große, Martin Gruber, Monika Gruenewald, Ortwin Grum, Dr. Susanne Grum-Heller, Beate Grzywacz, Udo Guenther, R. Gui, Renate Gundelsweiler, Werner Gutmann, Landes Vorstand-Hessen GEW, Eberhard de Haan, Ingrid Hagenloder-Spiess, Fritz Hallerstede, Ute Hanke, Gerhard Hanusrichter, Johann Hartmann, Juergen Hartmann, Renate Hartmann, Sabine Hartmann, Wolfgang Hartmann, Uwe Hartwig, Karl Hase, Erich Hauk, Sigrid Hauser, Therese Hausl-Eibner, Ursel Haye, Edith Hecht, Hartmut Hedder, Friederike Heide, Ulrich Heidtmann, Ulrike Heimann, Gabriele Heisler, Karl Henke, Friedrich Hentschel, Dieter Herold, Hans-J. Herpos, Walther Heuner, Wolfgang Heymans, Tammo Hinrichs, Viola Hinz, Uwe Hirschfeld, Gerhard Hoechle, Ulrich Hoeckmann, Dr.Holger Hooge, Elvira Hoegemann, Dietrich Hochne, Gunda Hoeke, Kurt Hoeke, Karl Hoffmann, Ulrich Hoffmann, Werner Hoffmann, Elisabeth Hoheisel, Rainer Holdorf, Helga Holitsch, Roland Holtbruegger, Maria Holzner, Klaus Hubinger, Helga Huugel, W. Huelsen, Eva Humpert, Jutta Ilgner, Angela Ilaberger, Otto Irlinger, Sigrid Jackel, M. Jaeger, Heinhold Jaeger, Susanne Jahn, Elfriede Jakob-Kanianos, Karin Jampert, G. John, Josef Jung, Arno Junge, Wittmar Just, Angelika Kaehl, Gundel Kahl, Karin Kaltenbacher, Gabriele Kammer, Robert Kammerlander, Elisabeth Kanschat, Klaus Karpen, Harald Kasper, Dr.Wolfgang Kauder, M. Keidel, Heinke Keil-Schreiber, Thomas Kempe, Karl-Heinz Kempen, Uwe Kempf, Ursula Kiel, Kurt Kiesel, Franz-Josef Klaesgen, Ellen Klandt, R. Klandt-Troost, Ben Klar, Hildegarde Klatt, Margit Klemm-Varbelow, Sabine Kloepfer, Peter Knepper, Gerhard Knierim, Gert Ludwig Knipfer, Ulla Knirsch, Klaus Koch, Homer Kock, Ilse Kosch, Guido Koehler, Hermann

Koenen, Ekkehard Koenig, Rosemarie Koepfelsberger, Dr. Klaus Koester, Ursel Koester-Capalo, Siegfried Kowarsch, Krabusch, Helmut P. Krans, Hannelore Krause, Wolfgang Kreuter, Heiko Kring, Ulla Krueger, Peter Krug, Lothar Kuehn, Karl Kuester, Dieter Kuhl, Peter Kuhlmann, Boris Kuhn, Inge Kuhrfeldt, Gerald Kulms, Anton Kunz, Alfons Kunze, Klaus P. Kurth, Juergen Kurz-Mischo, Ulrike Laich, Hans Lambacher, Dr. Margret Lambardt v. Gosen, G. Landau, Birgit Lang, Holger Lang, Ingrid Lange, Herbert Langen, Joerg Lauemath, Manfred Lauermann, Peyter Lauterbach, Dorothea Leh, Gerhard Lein, Juergen Leipold, Dr. Norbert Leischner, Andreas Lennert, Christian Leo, Joachim Leppack, W. Leps, Franz v. Lerchenhorst, Vitus Lersch, Karin Lewing, Wolfgang Lewitzki, Gisela Liebert, Dagmar Lill, Ursula Lindemann, Wolfgang Linder, Heide Lingner-Bruns, Christina Lipps, Klaus Lipps, Franziska Loeffelholz, Heinz Loerts, Bine Lossel, Dieter Lohaus, Hans-Peter de Lorent, Bruno Lorenz, Peter Lorscheid, Eckard Losch, Monika Lossy, Anna Lotz-Auernheimer, Angela Lueder-Dobler, Marlies Luehring, Heinz-Guenther Luenemann, Johan Luenemann, Dr. Hans v. Luepke, Gerd Luetge, Gertrude Lukait, Hans-Juergen Lukait, Klaus Maase, Antoinette Maechtlinger, Barbara Maier, Karl Manderla, Gerd Markus, Regine Marzahn, Hans Mausbach, Dorothee Mehr, Herta Meier, Monika Meier, Jan Meiners, Ulrich Melcher, Christa Metzger, Dr. Juergen Metzger, Norbert Metzger, Ursula Meusel, Frank-Ulrich Michael, Rudolf Michl, Cornelia Mikutta-Bamumel, Emil Miler, Wolfgang Miller, Dr. Wolfgang Milow, Agnes Morhorst, Inge Mosler, Ineo Mueller, Monika Mueller, Norbert Mueller, Wolfgang Mueller, Doja Muggenthaler, H.J.R. Nagel, Jochen Nagel, Dr.H Nahid, Johannes Nebmaier, Gertrud Neidiger, Claudia Nell-Paul, Lisel Neumayer, Ingrid Neuner, Wolfgang Niclas, Siegfried Nimfuehr, H. Noll, Hans Nolting, Jutta Nowack, Gabriele Nowak, K. Nutar, Markus Ober, Wolfgang Ohneck, Johann Olthoff, Klaus Ortenburger, Doris Ostrop, Bernd Paetzold, Anette Panhans, Guenter Pape, Gabriele v. Pappenheim, Rainer Peichl, Wolfgang Pesch, Marie-Luise Peschel, Rainer Peschel, Gerda Pfandzelter, Ute Pfeifer, Gisela Pfnuer-Reichelt, Lorenz Pich, Peter Pick, Juergen Pietsch, Ulrich Pithon, Klaus Plagge, Marie-Luise Planer, Peter Platzmann, Sabine Platzmann, Dr. Manfred Plum, M. Pocelet, Angelika Poeschl, Hanna Poharnok, Rainer Pohlmann, Eberhard Pongs, Hella Poppe, Alma Potthast, Sibylle Pouw, Christian Prasser, Angelika Prekel, Adolf Probst, Oswald Rabas, Winfried Rademacher, Ursula Radtke, Friedhelm Rahmeier, Erik Rakers, Hanna Ramahers, Mechthild Ratering, Susanne Raetenbach, Ursula Redecker, B. Reez, Barbara Reifferscheid, Letizia Reina, I. Reiners-Woch, Ingrid Reinhard, Anna Reinhardt, Bernd Reisch, Erwin Reisgies, Jochen Richter, Peter Richter, Irene Richthofen, Josef Ries, Baerbel Rieseberg, Gerfried Ristau, Anneliese Riwoetzi, Thea Roettger, Charlotte Rohner, Adelheid Rosendahl, Hans-Peter Roth, Heinz Roth, Birgit Rudolf, Dieter Rudolph, Gertraud Rudolph, Dr.R. Ruebsam, Gertrud Rymark, Rotraud Saenger, Peter Sander, Barbara Sanders, Ilse Schaad, Brigitte Schaber, Holde Schaedlich, Achim Schaefer, Eva Schaefer, Werner Schaefer, Rainer Scharf, Fred Schell, Dr. Ingo Schelle, Margret Schillings, Elisabeth Schleithoff, Gudrun Schlemper, Horst Schliesser, Volkmar Schlueter, Werner Schluster, Helga Schmalenberger, Michael Schmeling, Anne Schmidt, Gerhard Schmidt, Hiltrud Schmidt, Maren Schmidt, Ute Schmidt, Edith Schmidt-Gehring, Heinz-Peter Schmiedebach, Brigitte Schmitz, Claus Schmitz, Ilse Schmitz, Lilo Schmitz, Markus Schnappka, Eberhard Schneider, Heidrun Schneider, Roswitha Schneider, Christiane Schnura, Heike Schoebel, Annelore Schoenberger, Veronika Schoenewolf, Peter Schoenle, Charly Schreckenberg, Annemarie Schreiner, Ursula M. Schroeder, Margret Schroeder, Irma Schubert, F. Schuedde-Schroeter, Gabriele Schuette, Gisela Schuetz, Ingrid Schuetz, Michael Schulte, Norbert Schultze, Winfried Schulz-Kempf, Waldemar Schulze, Wolfgang Schuth, Georg Schwan, H.-C. Schwartz, Gertrud Schwarz, Werner Schwatlo, Barbara Schweiger, Jochen Schweitzer, Antje Seeger, Helmut Seifried, Norbert Selbach, Marg. Sellin, Bernhard Siegel, Norbert Siegmund, Dirk Sielmann, Margit Sievi, Klaus Simon, Dietmar Singer, Gabriele Skischus, Marie-Luise Smets, Sigrid Sollmann, Uwe Sonnichen, Prof.Dr. Richard Sorg, D. Sost, Norbert Stadler, Rolf Staech, L. Steeken Bertu, L. Steinbrink, Adelheid Steindrescher-Viesel, Jutta Steinhoff, Brigitte Steinke, Claudia Stellmach, Reiner Stern, Ursula Stibany, Dr. Sebastian Stierl, Fritz Stoecker, Prof. Dr. Wilfried Stoelting, Q. Stoffel, Armin Stolle, Herbert Storn, Thomas Stoschek, Renate Strang, Roland Straub, Helmut Strauhmeyer, Reinhard Struckmann, Wolfgang Stuemper, Martha Stumbaum, Ilse Suhr, Henning Sund, Marion Taugs, Renate Teichmann, Rainer Temme, Horst Termath, Gerhard Tersteegen, Paulos Tesfazghi, Stefan Tauber, Oswald Then, Elisabeth Thiesgen, Angelika Thomas, Fritz Thuernau, K. Thum, Guenter Tidden, Joern Tiedemann, Joachim Tiemer, H. Tietge, Annegret Tietjen, Klaus Treichel, Manfred Tremper, Agnes Troester, Hen Troost, Rolf Tybl, Arnold Ubbens, Karl Uebelin, Rainer Uhrmann, Bertrud Ulaner, Meinolf Urban, Franz Vahl, Ruediger Venn, Annemarie Voelker, Anna-Christine Vogel, Dietmar Vogler, Norbert Voss, Petra Voss, Annemarie Vosse, Dieter Wach, Hajo Wachsmann, Gerd Wagner, Klaus Wagner, Ricarda Walter, Rolf Walther, Heidemarie Waninger, Dieter Weber, Uta Weber, Gabriele Weber-Topel, Diethelm Wedemann, Stefan Weikl, Sylvia Weikl, Joerg Weiland, Klaus Weinert, Brigitte Weissmueller, Margret Wendt, Bernd Wenneker, Gisela Wenzel, Reinhard Werner, Margarete Wessner, Fritz Wessels, Gerda Westphal, Gerhard Wienkamp, Schorsch Wiesmaier, Uli Wildschuetz, Johannes Wildt, Bernhard Wilhelmer, Gudrun Wilker-Johns, Christine Wilmers, Richard Wilmers, Dietrich Winkelmann, Volker Winkelmann, Johannes Winstel, Magdalene Wittkop, Dr. Hartmut Wolf, Gert Wolf, Karlheinz Wolf, Karolina Wolf, Britta Wollesen-Kunz, Dorothee Wollschlaeger, Martin Wollschlaeger, Michael Wolter, Erika Worbs, Elke Wornath, P. Wrobel, Ludwig Wuerfl, Detlev Wulff, Helmut Zachau, Helga Ziegert, Reinhard Ziegler, Dr. Zierock, Paul Zimmermann, Marion Zurkowski,

(DK):

Wissenschaftlers: Prof.Dr. Elias Bredsdorff, Prof.Dr. Joachim Israel, Prof. Jorgen Pauli Jensen, Helen Krag, Prof. Ulrich Lehrman, Prof. Jens Moyp, Norbert Phillipson, Tove Skutnabb-Kangas,
Juristen: Christian Vilhelm Hansen, Villum Hansen,
Schriftsteller: Toni Liversage, Peter Poulsen, Peter Seberg, Villy Sorensen, Erik Stinus, Dan Sundberg, Kirsten Thorup, Dan Turell, Benedicte Wern, Maria Wine,
Künstlers: Lene Hahne, Torsten Wahlund,
Politikers: Charlotte Ammundsen, Lasse Budtz, Bjoern Elequist, Poul Emanuel, Lilli Gyldenkilde, Anne Grete Holmsgaard, Jorgen Jensen, Anker Jorgensen, Torben Lund, Ib Norlund, Osvald Soederquist, John Takman,
Gewerkschafter: Leif Bendsen, Knud Christiansen, Yngve Christiansen, Frode Fick, Bjarne Hammer, Alf Jacobsen, Knud Jansen, Carl Johansen, Jorgen Madsen, John Molgaard, Henrik Pedersen, John Torring, Bent Worm,

(F):

Wissenschaftlers: Prof. Jaefs Arema, Jacqueline Arnaud, F. Ascher, Prof.M. Barry, Prof.Dominique Baudol, Prof. Marcel Bazin, Prof. M. Beaud, Antonis Benenati, Stora Benjamin, M. Berger, F. Blanchard, Carinne Blondel, Georges Borenfreund, Prof.J.C. Boyer, Pierre Brocheux, Bernard Bru, C.de Calan, Prof.P.M. Chantereau, Jan-Luc Chassel, Prof. Choay, Michele Coeuret-Veron, Fracis Cohen, Collin, Pierre Colombot, Prof. Coquery-Vidrovitch, Cornille, Prof.Claude Cossu, Jacques Couland, J.Pierre Couturier, Jean-Marie Demaldent, E. Dessayre, C. Deutsch, Guillaume Devin, Prof.Jacques Dixmier, Prof.Eva Djnokouska, Dr. C.de Dominicis, Prof. Pierre Duhartcourt, Prof.Dr. Jean Duvignaud, Prof.A. Enlinas, M. Enock, Eugeni Enriquez, M.V. Erpuyan, Eric Ferrand, A. Francher, Emmanuel Garrigues, Prof.C. Gattmeosse, Giblin, Jean Pierre Biordani, A.N. Bisillemarc, Jean-Paul Granier, A.M. Guillemarc, R. Hagedorn, Prof.Sylvette Hantereau, J.C. Hauvuy, F. Hayet, H.J. Herrmann, Jean Iliopoulos, P. Jarreau, Nicole Jean, Rene Julian, Prof.H. Klein, Prof. M. Kopp, Raschid Krim, Prof. Lacarte, Prof. Lacoste, Prof. Lajzerowicz, Helene Lamicq, Prof. Latzerovicz, Prof.Yveline Lebouffant, Lederer, Prof.J.P. Lestrat, Prof.Claude Liauzu, J.Claude Lootgieter, C. Loucopoulos, Madesclaire, Maryonne Maillard, Prof.S. Marmin, P. Maroni, Prof.Paul Mazliak, Prof.M. Micheau, Colette Moeglin, G. Mokobodzki, Prof.G. Namer, M. Navelet, Rene Nozeran, A. Osmont, Prof.M. Ouarzazi, Marie Dominique Pilot, Didier Pinchon, Prof.J. Pinson, F. Plet, Francoise Pouradier-Duteil, Prof.P. Priouret, Prof. Robert Ricatte, Georgette Risser, Rentschler, Prof.M. Rex, Prof.Monique Reysset, Prof. Robert Ricatte, Georgette Risser, Prof.H. Robin, Prof.M. Rodinson, M.A. Rotschild-Souric, O. Roy, Prof.Sylviane Roza, Prof.Marte Saint-Pierre, M. Sauvageot, J. Sauvageot, Pauline Schmitt, J.-M. Schwartz, Prof.L. Schwartz, Christian Sunyach, Helene Suquet, Sureau, A. Talleb, C. Teynier, Maryse Tripier, Prof.K. Vergopoulos, Prof.Pierre Vidal-Naquet, Prof.M. Yor, Claudia Zaidman, Zarka, S. Zinn-Justin,
Juristen: Regis de Castelnau, Charles Lederman, Joe Nordman,
Schriftsteller: Chowki Abdelamir, Henri Alleg, Bertrand G. Astor, Dr. Gerad Astor, Bernard d' Astorg, Marie Pierre Bay, Henriette Berthier, Anette Brachon, Robert Brechon, Maurice Chappaz, H.-Guy Ciec le, Bernard D'Astorg, Cedric Debarbieux, Marc Delepeleire, Danielle Dordet, Jacques Dordet, Clabrin Farmocier, Natalya Gorbanevskaya, Alfred Kern, H. Kern, H.-Guy Le Clec, Roland Leroy, Abid Meddeb, Prof. Henri Montias, Pierre Paix, B. Pierre, FRAN. PEN-CLUP, Jean Ristat, Claudine Rulleau, F. Scley, Andre Stil, Rene Tavernier,
Künstlers: J.P. Bacholle, Pierre Bernard, Mathieu Carriere, Tanine Colas, Kamel Dridi, Hedi Guelle, Alex Jordan, Idriss Karim, G. Paris-Kavel, Jean Daniel Simon,
Politikers: Guy Allouche, Jean-Marc Ayrault, Jean-Paul Bachy, Lois Baillot, Christian Bataille, Danielle Bleitrach, Paul Boccara, Pierre Brana, Jacques Brunhes, Dominique Buccini, Rene Carassus, Antoine Casanova, Jacques Chambaz, Robert Chambeiron, Robert Chapuis, Gisele Charzat, Michel Charzat, Felix Damette, Marcel Debarge, B. Delanoë, G. Delfan, Danielle Demarch, Jaques Denis, Serge Depaquit, Chuch-Genevieve Domenach, Paule Duport, Roger Fajardie, Guy Fernandez, Michel de la Fourniere, G. Frischmann, Gerard Fuchs, Claude Germon, Maxime Gremetz, Guy Hermier, Phillippe Herzog, Jacqueline Hoffmann, Jacques Huntzinger, Gerard Jaquet, Lionel Jospin, Pierre Juquin, Jean Pierre Kahane, Francette Lazard, Sylvie Le Roux, Louis Lepensec, Rene Lequen, Marie-Noelle Lienemann, Emmanuel Maffre-Bauge, Danielle de Marchi, Georges Marchais, Claude Mazauric, Oliver Motchan, Veronique Neiertz, Nicole Pery, Rene Piquet, J.P. Planchou, Henriette Poirier, Jean Poperin, Pierre Pranchere, Bernard Ravenel, Bernard Roman, Jacques Roux, Henri Saby, Jacques Salvator, Georges Sarre, Lucien Seve, Dominique Strauss-Kahn, B. Thareau, Anne Trequet, Paul Verges, Francis Wurtz, Bernard Thareau,
Gewerkschafter: Jean-Yves Lasalle, Jean-Pierre Lescop, Prof.J.F. Tournadre,
Theologen: Prof.Roger Parmentier,
Anderes: Jean Berberian, J.P. Depretto, Bruno-Eugene Hein, Sigrid Herzog, Monique Labbe, Jean Marc Lachaud, Pierre Alain Leoy, G.Sanguinetti, Dr.Thomas Weinert,

(GB):

Wissenschaftlers Francis Barle, T. Bertin, Prof. M.R. Bond, Prof. Tom Bottomore, Prof. S. Brandon, Prof. R.H. Cawley, Marc Charles, Prof. Robin Cohen, I.E. Craiw, Prof. Bernard Crick, Prof. M. Desai, Prog. G. Edwards, David Ellwood, J. Fareraker, Dr. James Fearn, Dr. Andrew Gamble, Dr. A. Gibson, Prof. M. Ginsburg, Prof. D. Goldberl, Prof. J. Griffith, Prof. Stuart M. Hall, Prof. Laurence Harris, D.J. Heath, Prof. Rodney Hilton, Prof. S.R. Hirsch, Prof. Eric Hobsbawm, Peter Hulme, Prof. J.H. Humphrey, Prof. F.A. Jenner, Dr. R.D. Jessop, R.D. Jurd, J. Kaye, Prof. P. Kolvin, Dr. Ernesto Laclau, Dr. Steven Lukes, Prof. I. Marks, C.F. Mason, Prof. Ralph Miliband, D. Musselwhite, D.B. Nedwell, Minnie O'Farrell, Brendan O'Leary, C.A. O'Muirtheartaigh, Prof. Ian Oswald, Prof. Geraint Parry, Prof. K. Rawnsley, Prof. J. Reddick, R.D. Roberts, Suzanne Romaine, C. Scazzocchis, Chris Scott, M.H. Seliens, Prof. J.G.M. Shire, Prof. Brian Simon, Prof. F.H. Stone, Prof. G. Terry, Dorothy Thompson, Prof. E. Thompson, Ian Watson, Prof. Peter Worsley, Dr. J.H. Botting, Dr. N. Harris, Dr. S.L. Hart, Dr. P.K. Moore, Andrew Harvey, Dr. Richard Poleg, Dr. A. Theobald, Dr. J. Tucker, Baroness A. v. Voxkula,

Juristen: John Bowden, Lord . Gifford, John Platts-Mills.

Schriftstellers: Mark Crail, Adrian Mitchell, Chris Mullin, Sheila Noble, Harold Pinter, Graham Smith, Aidan White, Nigel Williamson, Lesley Wood, Arnold Wesker,

Künstlers: Julie Christie, Stanley Foreman, Tony Hall, Arnold Wesker,

Politikers: Norman Atkinson, Richard Balf, Sid Bidwell, Roland Boyes, Lord F. Brockway, Janey Buchan, Ann Clwyd, Jeremy Corbyn, Chris Crawley, Glyn Ford, Lord . Gifford, Tony Gilbert, Wim Griffiths, Denis Healey, Doug Hoyle, Neil Kinnock, Al Lomas, David Martin, Maurice Martin, Micael McGowan, Hugh McMahon, Tom Megahy, Lord . Milford, David Morris, Stan Newens, Terry Pitt, John Platts-Mills, George Robertson, Barry Seal, Dennis Skinner, David Steel, George Stevenson, John Tomlinson, Carole Tongue, Norman West,

Gewerkschafters: Joan R. Akker, Ken Ashton, H.F. Ball, W. Banks, Joe Beckett, M. Boner, W. Brack, Joan Burbidge, G. Capper, J.A. Chartres, R. Connolly, T. Doaras, W. Donald, S. Donegan, D.V. Driscoll, Jacob Ecclestone, R.V. Emanuel, M. Evans, Pete Fuzzey, Eddie Billard, Walter Greendale, L. Grogan, Frank Hemshall, A. Holmes, Eric Jones, W. Jowett, Alex Kitson, Peter Landles, L. Marson, E. McCullay, Dennis Mills, J. Nesbitt, R.J. Newcombe, Dennis Newell, Brian Nicholson, B. Passingham, Peter Plouwipz, I. Price, E. Priestley, A. Quinn, S. Ruhemann, Henry R. Sefton, A. Smith, Dr. A. Taylor, A.J. Taylor-Russel, Gwynn Thomas, WM.V. Wallace, Diana Warwick,

Anderes: Mary Auckland.

(GR):

Wissenschaftlers: A. Anakouliklis, Prof. Vasilis Filias, Prof. Paul C. Filios, Prof. Dr. A. Georgiades, Georges Kallimopoulos, Prof. Dr. G. Koumantos, Prof. Marios Nikolinakos, Dr. Payajotis Papanikolaou, Prof. Mihalis Stathopoulos, Prof. Yorgo Vuduris, Prof. K. Xypolias,

Juristens: Georg Autoupoulos, Dr. Vassilios Digenopoulos, Dr. Philipppos Doris, Constantin Jean Efstathiadis, Dr. Joannis Karakostas, K. Papamichalopoulou, K. Povaratos, Ph. Vegleris, Th. Zervou,

Schriftstellers: Thanasis Nasiucik, Yanis Ritsos, Antonis Samarakis,

Künstlers: Yorgo Boz, Manos Katrakis, A. Tasos, Mikis Theodorakis,

Politikers: Emilya Ipsilanti, Leonides Lagakos, Kostas Nikolau, Spyros Plaskovitis, Georgios Romeos, Jannis Sakellariou, Grigoris Varfis,

Anderes: G. Daniilidis, Nikos Liwanis,

(N):

Wissenschaftlers: Prof. A. Bratholm,

Juristens: H. Lochner,

Schriftstellers: T.O. Faeroeyik, M. Hansen, J. Michelet,

Politikers: P. Aas, L. Asen, E.G. Colterel, E. Knudsen, T. Koritzinky, O. Peterssen,

Gewerkschafters: T. Brekke, S. Johnsen, J.I. Nalsund,

Anderes: M. Niekerk,

(NL):

Wissenschaftlers: Dr. H. Alofs, Co Bakker, Prof. Dr. Johannes Beckert, G. Beckman, N. van der Ben, O. Ad Fernandez, G. Beukman, Jan Brands, Prof. J.M. Bremer, P.

Burghouts, P.H.J.H. Cate, M. Elwakidi, A.M. Erp van Taalman Kip,

J. Franken, S. Goelenhuis, H. Gruyters, Anke v. Haasbrecht, D. den

Hengst, Prof. H.J. Henket, D. den Herijot, W.J.H.E. Kegel, O. Kemble, H.J. Koops, Frans Kruif, G. Labarca, Prof. A.D. Leeman, Prof. Chris Mullard, Dr. W. Okkerse, . v.

Roosmalen, J.A. van Rossum, Prof. C.J. Ruijg, F. Sabbane, J.J. Smaltnans, Prof. J.H. Smotmans, F. Vonk, F.M.J. Waanders, K.A. Worp,
Juristen: B. Dingemans, Willem van Manen, G.A.M. Middelhof, Haneke Son,
Schriftstellers: T. Abau-Habaga, A.J. Bechqir, J. Boeleng, Trudy v.d. Broek, J.M. Conemanns, Anja Douw, Kees Driehuis, Martine v.d. Driessche, Lieke van Duin, D.Ch. Forma, Thea Keizer, Letty Kosterman, Gerrit Kouwenaar, Huib van Lamen, M. Langenhuyzen, Robert Leenheers, T. Leijendekker, Lidy van Marissnif, L.S. May, Willy Mos, B. Muniaber van Gook, S. Pains, Cees Ploeger, Ad v. Rijsewijk, Astrid Roemer, Karel Roskam, Bettie Spijksma, Najib Taoujni, O. Timmers, H.van Tuyl, T. Verdonk, A. Vis, Lucy Vonk, L.E.v.d. Waal, Dr. Willem Wilmink,
Kunstlers: A. Apon, J.C. Balen, E. Barckse, Blakesh, Boerboom, F. Bosch, L. Brouwers, Jos Collignon, S. Danu, Marianne Dolgov v., G. Drak, A. Driesser, B. Muniaber van Gook, K. Gordlat, Eddy Greidanus, Jue Heermakers, W. Herbers, Anne Huijsen, J. Jager, Berti ten Klauw, Jan Pieter Koch, Peter Koefmier, Patrick Koomans, F. Koor, P. Latertter, J. Ludli, B. Lunt, Joris van Manen, Ten Munnik, Neuman, C. Norde, G.D. Oliat, K. Olthuis, George Peterson, Iren Pistir, Guusje Prent, Peter Prins, A. van Rinsen, N. v. Rinsen, J. Schilstra, P. Scholten, C. Senegal, Jacob Slayter, H. v. Straten, B. Verhagen, S.V. Voorst, van Vouwenhouven, Kees Willeman, Teo Woltens, L. Ziekenheimer,
Politikers: Ria Beckers, E.M. Beek, A. Berndsen-Jansen, E.R. Casse, Gijs van Dalzen, Edospier, M.B. Engwirda, A. van Es, P.J. Fonkert, Drs.L.S. Groenman, Roel Heskamp, J.L.J. Hoorn van, E.R. Kuiper, P. Lankhorst, C. Maltha-Huffener, G. Mik, A.G. van der Spek, Erika Stibbe, D.K.J. Tommel, T. Veenstra, H. Verbeek, E.K. Wessel-Tuinstra, W. Willems,
Anderen: M. Adamides, D. van Akten, Sylvia de Amerongen, A.D. Arnesz, Monique Arts, G. Baan, Dr. T. van Baarte, J. Bakker, L. Barisent, J. Beijer, Rob van Bentum, Mu.M.W. Berends, Dr. A.A. Berenschot, D. Berger, Jan van Berkel, W. den Besten, Ad v.d. Biggelaar, N. v.d. Biggelaar, R.W. Blei, M. Blok, A. Blokland, Ive de Bock, A.I. Bode, A.v.d. Boom, Els Bos, H. Bremer, H.v.d. Broek, I. Broersma, Dirk Jan Broertjes, V.v.d. Camp, Paul Christeluis, H.B. Cras, T. Daniels, E. Dekker, W. Den Besten, J.A. van Deurse, Ham Dijkstra, H. Dipper, Mo Edgar, A.L.v. Eijk-Poelinco, L.v.d. Ende, Linda Fokker, H. Fontijn, R. v. Gerak, J. Gogels, J. Groen, Anja de Groot, M. Haffmans, Huub Heeger, F. Heerens, M. Helgardt, N.H. Henket, P. Henket, H.J. van Hol, F.M. Homan, P. Horningh, Hout v., Drs.Ch. Huinders, Dr. Bert Janmaat, Dr. S. Janssen, G. Jongerius, V.v.d. Kamp, J.M. Kegel, E. Kerk, A. Kleyweg, Dr. A.M.J. Kloobterman, A.G. Koenders, Wilma Kok, E. Kollaard, H.J. Kramer, Loes Kranenberg, M. Kruik, J. Kuipers, J. Lambrecht, Klaus Lambrecht, A. Lamnadi, F. Landin, A. Langerak, Drs.B.v.d. Lee, Marianne Leknus, Vera Lindsberga, P. Litjens, J. Lodder, H. Lommers-Adams, J. Louwer, H. Magito, Lucy Marb, Drs.F.v.d. Meijden, Dr.J. Monout, A. Nelligmeir, Nell Nijssen, Marian van Nordt, E. Ottervanger, Christiane Palin, Frank Perrijn, F. Pioke, P.G. Poel, E. Pommereal, N. Popelier, E. Ruis v. Rede, Ronald F. Remer, M.L. Riesthuis-Groenland, Drs.J. Roel, J.M. v. Rooij, Drs.t. Ruyter, N.K. Salki, Livio Samone, H.v. Schijndel, Marion Schornagel, Wendy Schroot, A.de Schutter, G. Sewing, J.H. Shook, Drs.R. Smit, K. Steenwijk, J.T. Sunier, F. Swaak, Michael v. Tettau, Mik Tettein, G. Ton, Eggo Tremmenga, Henk Trauma, F. Tseng, J.v.d. Velden, W.A. Verhoef, Dr. Hans Vermeulen, Drs.J.v.d. Voet, L.K.de Voogt, R.M. de Waay, M. Werts, J. Wigbers, W. Withies, G.S. Woning, A. Zee, N. Zeeman.

(P):

Wissenschaftler:
Daniel Bessa Fernandes Coelho, Prof. Armando Castro, Antonio Borges Coelho,
Prof. Rui Graca Feijo,
Prof. Ruy Luis Gomes, Prof. Nuno Grande, Prof. Oscar Lopes,
Antonio Machado, Prof. Jose Morgado, Dr. Jose Madureira Pinto,
Juristen: Mario Brachado, Joaquim Brandao, Antonio A.R. Costa, Oscar Erois,
Luciano Vilhena Pereira, Eugenio Ramos, Jose Carlos Resende, Martello Correia Ribeiro,
Manuel Simas Santos, Carlos de Araujo Sequeira, Jose Manuel de Sousa Fonte, Augusto Vasconcelos,
Schriftstellers: Manuel Allegre, Eugenio de Andrade, Marta Araujo, Antonio Borga, Mario Caludio, Ruben Carvalho, Manuel de Fonseca, Maria Teresa Horta, Ilse Losa,
Carlos Cacares Monteiro, Rui Neves, Manuel Antonio Pina, Manuel Antonio Resende,
Miguel Urbano Rodrigues, Urbano Taveres Rodrigues,

Kunstlers: Beatriz Alcada, Jose A.fonso, Bruno Almeida, Dario Alves, Jorge Lima Barreto, Nuno Barreto, Eduardo Battarda, Nuno Canavarro, Jose Candido, Alberto Carneiro, Carlos Carreiro, Eugenio Melo Castro, Judite Cilia, Luis Cilia, Margarida Coelho, Helder Costa, Orlando Costa, Luis Demas, Antonio Duarte, Joao Fayo, Maria Nobre Franco, Sergio Godinho, Carlos Guerreiro, Robin Jo Ze, Jose Jorge Letria, Carmen Marques, Maria Jose Mendonca, Roberto Merino, Antonio Modesto, Joao Mota, Eunice Munoz, Rui Pimentel, Maria Irene Ribeiro, Rogeiro Ribeiro, Jose Rodrigues, Victor Ruas, Isabel Sabino, Angelo de Sousa, Antonio Trinidad, Jorge Vieira, Carlos Zingaro,

Politikers: Orlando Almeida, Bento Elsio de Azevedo, Acacio Barreiros, Ricardo Barros, Jose Carlos Pinto Basto, Reis Borges, Daniel Branco, Luis Cacito, Antonio Lopes Cardoso, Vilhena de Carvalho, Jose Ceitao, Maria Conceicao da Quintas, A. Correia, Natalia Correia, Francisco de Costa Gomes, Rodolfo Crespo, Octavio Cunha, Maria Luis Daniel, Agostinho Domingues, Saveriano Falcao, Francesco Felqueiras, Abilio Fernandes, Prof. Francisco Fernandes, Joel Hasse Ferreira, Joel M. Silvia Ferro, Ilda Figueiredo, Antonio Fontes, Antonio Janeiro, Jorge Lacao, Maria de Lourdes Pintasilgo, Joao Manuel Maia, Joaquim Catelho de Manedos, Alexandre Monteiro, Carlos Mora, Frederico de Moura, Maria Alda Nogueira, Cesario Oliveira, Handel de Oliveira, Herminio de Oliveira, Edmundo Pedro, Amadeus Pires, Jose Luis Presa, Maria Conceicao de Quintas, Ruben Raposo, Raul Rego, Auelino Rodrigues, Maria Helena Rosa, Elena Roseta, Luis Salas, Teofilo Co. Santos, Antonio Jose Santos dos Meira, Zita Seabra, Antonio Rebelo de Sousa, Antonio Taborda, Jose Viera,

Anderes: Luis Caldeira, Leite Carneiro, Rui Valentim Carvalho, Neves Castro, Jorge Delgado, J. Falcat, Luisa Feijo, Rui Feijo, Sergio Fernandes, Ricardo Figueiredo, Fernanda Flores, Evidio Fonseca, Jose M. Salgado Fonseca, Manuel Dias de Fonseca, Sergio Infante, Armenio Losa, Fernando Lauricra, Luis Matella, Alvaro Meireles, Luis Monteiro, Rui Oliveira, Teresa Orozco, Nazare Patacao, Jose Quintao, Remualdo Rocha Gomes, Joao Cunha Serra, Joaquim de Silveira, Antonio Simoes, Maria Therese Siza, Antonio Soares, Maria Nazare Soares, Domingos Tavares, Fernando Tavora, J. Pulido Valente,

(S):

Wissenschaftlers: Prof. Jens Allwood, Prof. Jan Anward, Miguel Benito, Prof. Dr. Goeran Grimvall, Prof. Nils-Erik Hansegard, Prof. Kenneth Hyltenstan, Gunnar Melchior, Jorma Turunen, Kaarlo Voionmaa,

Juristen: Steen de Beer,

Schriftstellers: Ann-Charlotte Alverfors, Sun Axelsson Axelsson, Mona Back, Cgerxun, Peter Curman, Stefan Daagarsson, Arthur Ekstroem, Per Arne Erkelius, Lars Forssell, Gunnar Gunnarson, Jarl Hammarberg, Yvonne Hirdman, Erland Hofsten, Elvira Birgitta Holm, Olle Holmlöev, Sture Kallberg, Rolf Knutsson, Barbro Lindgren, S.O. Lorentzen, Arthur Lundkvist, Stefan Mahquist, Jarl Mammarberg, Joeran Mjoeberg, Lisbeth Nilsson, Runa Olofsson, Astrid Pettersson, Gun Quarzell, Erik Ransemar, Halvdan Renling, Arvid Rundberg, Margit Sjoeman, Thomas von Vegesack, Per Waestberg, Barbro Weideback, Siv Widerberg, Zegarac, Carl Zetterstroem,

Künstlers: Brigitta Andersson, Stig Bjoerkman, Goesta Bredefeld, Jorge Kuhn, Fred Lane, Rudyard Pepe Vinoles,

Politikers: Karin Andersson, Kerstin Aner, Lennart Blom, Hadar Cars, Hans Goeran Franck, Tommy Franzen, C.H. Hermannsson, Eva Hjelmstroem, Kurt Hugosson, Sture Korpas, Anna Lindh, Karl Gustav Maths, Lisa Mattson, Sture Palm,

Generkschaffter: Benkt Erik Hedin, Per Kogeson, Sigvard Marjasin, Goeran Soderlun,

Anderes: Maria Ekman, Miklos Gulyas, Dr. P.D. Holmberg, Johann C. Liebe-Harkort, Claus Rehdel,

(USA):

Wissenschaftlers: Prof. Ebal Ahmad*, Prof. James Becker*, Prof. Noam Chomsky*, Prof. Richard Falk*, Prof. Duncan Foley*, Prof. David M. Gordon*, Prof. Robert L. Heilbroner*, Prof. Edward J. Nell*, Prof. Bertell Ollman*, Prof. Edward Said*, Prof. Anwar M. Shaikh*, Prof. George Wald*

Schriftstellers: E.L. Doctorow, Allen Ginsberg, John Irving, Galway Kinnell, Harry Magoff*, Arthur Miller, James Paul, Susan Sontag, William Styron, Paul Sweezy*,

Künstlers: Stanley Kubrick, Pete Seeger*, Michael Tanzer,

Politikers: Ramsey Clark, Michael Harrington*,

Theologens: Rev. William S. Coffin*

*

Andere:

Schriftstellers: Dario Fo, Daniel Moyano, Prof. Hedi Bouraoui

Künstlers: Franca Rame-Fo,

Politikers: Jiri Pelikan, Prof. A. Spinelli,

Wissenschaftlers: Elizabeth A. Zachariadon

Anderes: Alfred Davidsohn

* Bu imzalar, "Committee for Human Rights and Democracy in Turkey" (New York) destekleyicilerine aittir.

NOT: Yukarıdaki imzalar dışında çok sayıda imza, bu imzaları verenlerin isimleri ya da meslekleri okunmadığı, ya da imza kampanyasının hedeflediği kapsam dışında kaldıkları için bu listede yer almamaktadır. Bu imza sahiplerinden özür dileriz.

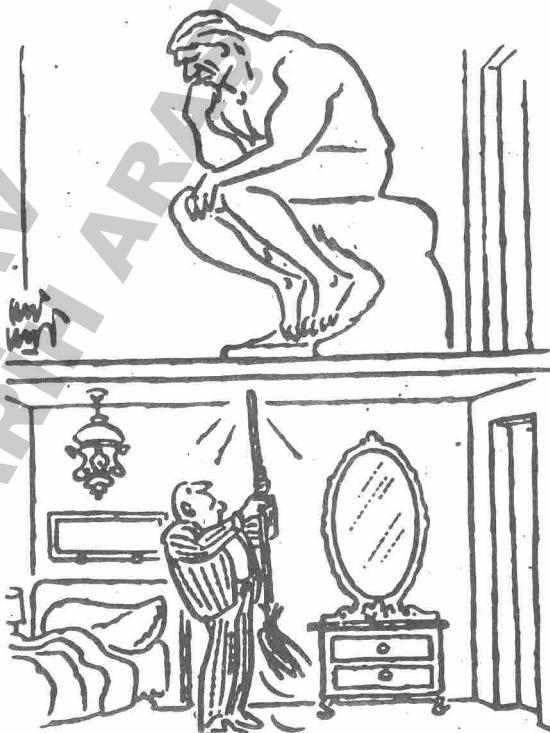
İRANLI AYDINLARIN BİR DAYANIŞMA MESAJI

Biz İranlı aydınlar, yazarlar, şairler ve üniversite öğretim üyeleri olarak: Türkiye'de ilk aşamada 1.256 aydın tarafından imzalanan "Demokratik Düzene İlişkin Gözlem ve İstemler" başlıklı dilekçe dolayısıyla; bu medeni cesaret örneği çıkıştı tümüyle destekliyor; bunu aynı zamanda Orta Doğu aydınlarının bögümüzde gerçek bir demokrasinin kurulması için verdikleri mücadelenin bir parçası olarak değerlendirdiyor; sıkı yönetim tarafından açılan soruşturma ve davaları, Türkiye'de demokrasi ve insan haklarına karşı saldıruları protesto ediyor ve Türkiyeli meslektaşlarımızla sonuna kadar dayanışma içinde olduğumuzu belirtiyoruz.

Atefeh Gorgine, yazar; Hassan Hessam, şair ve yazar; Mohsen Hessam, yazar; Ghaffar Hosseini, yazar ve sosyolog; Esmail Khoi, şair ve filozof; Manutchehr Mahjoubi, gazeteci; Reza Marzban, gazeteci, İranlı Gazeteciler Cemiyeti Eski Başkanı; Ali Mirfetros, yazar ve şair; Memat Mirzazadeh "Azarm", şair; Homa Nategh, üniversite öğretim üyesi, yazar; Bahman Nirumand, üniversite öğretim üyesi, yazar; Nasser Pakdaman, üniversite öğretim üyesi; Gholamhossein Saedi, yazar; Mohammad Djalali Sahar, şair; Mehdi Khanbaba Teherani, yazar; Kambiz Rousta, yazar; Bagher Mo'meni, yazar.

WISSENSCHAFTLER	: Bilim adamları
JURISTEN	: Hukukçular
SCHRIFTSTELLER	: Yazarlar/Gazeteciler
KÜNSTLER	: Sanatçılar
POLITIKER	: Politikacılar/Parlamenteler
GEWERKSCHAFTLER	: Sendikacılar
ANDERE	: Diğer
THEOLOGEN	: Din adamları

A	: Avusturya
B	: Belçika
CDN	: Kanada
CH	: İsviçre
D	: Federal Almanya
DK	: Danimarka
E	: İspanya
F	: Fransa
GB	: İngiltere
GR	: Yunanistan
I	: İtalya
N	: Norveç
NL	: Hollanda
P	: Portekiz
S	: İsveç
USA	: ABD

Hans-Ulrich Klose
Mitglied des Deutschen Bundestages

Dear Professor Tanilli,

Dr Mehmet Dikerdem has asked me to write to you in connection with the Declaration by Turkish intellectuals. I am happy to give my support to this declaration and I will do my best.

Yours sincerely,

T.B. Bottomore
Professor of Sociology

HOUSE OF COMMONS
LONDON SW1A 0AA

The office of the
Leader of the Opposition

July 2nd 1984

les gendres leur R.

Dear Professor Tanilli,
I am writing to you in support of the declaration made by Turkish intellectuals against the military coup in Turkey.
I hope that your government will take appropriate action to condemn the coup and support the people of Turkey in their struggle for democracy.

ni résister à

Kenya
Kenya
Kenya
Kenya

ARNOLD WESKER

57 BISHOPS ROAD, LONDON

Prof Dr Server TANILLI
Institut d'Etudes Turques
22 Rue Descartes
6700 STRASBOURG
France

10 June 1984

Dear Prof Tanilli

I have been sent a copy of the DECLARATION by Turkish Intellectuals which I have been asked to endorse.

I do so with the greatest of pleasure both for the sake of greater freedom for the individual within any society, and for my friends in Turkey many of whom have placed themselves in difficult situations.

I wish all of you and your declaration the greatest good fortune though the signs so far are not promising. Your President seems to be stamping his feet with petulant irritation that his artists and intellectuals are not keeping quiet about human rights.

Good luck

Kind wishes

Arnold Wesker

ASSEMBLÉE NATIONALE

J. P. PLANCHOU
Député de Paris
Conseiller Régional
d'Ile de France

Dear Dr Server Tanilli,

I would like to whole-heartedly endorse the declaration signed by 1,256 Turkish intellectuals on May 18th that the views of such a mass number of worthy, thoughtful, eminent people should be so carelessly dismissed shows a terrible and immature arrogance that is quite incompatible with any meaning of the word "Democracy".

With best wishes for your struggle.

Yours,

Julie Christie

ICZC THW715 167 1621 KBB936 RCP874 YKB388 1111TK B DP1111TK793
FRXX CO DPBE 067
BERLIN FA1/TF 67/54 15 1500

PROF DR SERVER TANILLI
INSTITUT D'ETUDES TURQUES
22 RUE DESCARTES
(F-67000)STRASBOURG

ICH SCHLIESSE MICH DEM MANIFEST DER 1260 TÜRKISCHEN INTELLIGENTIELLEN VOM 18. MAI 1984 AN. GLEICHZEITIG PROTESTIERE ICH GEGEN DIE UNTERDRÜCKUNG DER INTELLIGENTIELLEN IN DER TÜRKIE UND DIE INZWISCHEN GEGEN UNTERZEICHNER DES MANIFESTES EINGELEITETEN ERMITTLUNGSVERFAHREN. ICH ERKLAERE MICH SOLIDARISCH MIT DEN KOLLEGEN IN DER TÜRKIE
GUENTER GRASS

Rt Hon Denis Healey C

HOUSE OF COMMONS
LONDON SW1A 0AA

WE AMERICAN WRITERS SUPPORT THE DECLARATION BY TURKISH CALLING FOR HUMAN RIGHTS AND FREE EXPRESSION IN TURKEY LEADERS OF TURKEY WILL EMBRACE THE PRINCIPLES AND IDEA DECLARATION SO LITERATURE AND A FREE PRESS IN THAT COUNTRY FLOURISH.

E.L. DOCTOROW ALLEN GINSBERG GALWAY KINNELL
JOHN IRVING SUSAN SONTAG WILLIAM STYRON

COL D'ETUDES 22 6700 TURKEY. FLOURISH. E.L.

Dear Prof. Tanilli,

I am writing to express my support for the declaration made by Turkish intellectuals against the military coup in Turkey.

Unlu İngiliz tiyatro yazarı Harold Pinter (soldan 3.) ile ABD li tiyatro yazarı Arthur Miller (sağ baştaki) Barış-2 davasını izlerken

A. Miller ve H. Pinter Türkiye'de

16 ülkeden 3200'ü aşkın imza, iki ünlü yazar, Arthur Miller ve Harold Pinter tarafından 17-22 Mart tarihleri arasında Türkiye'ye götürüldü. Bu gezileri sırasında, Türkiye Yazarlar Sendikası Başkanı Aziz Nesin'e Uluslararası PEN Klip onur üyeliği belgesini veren PEN Klip temsilcilerinin, aynı amaçla halen Barış Derneği davası nedeniyle hapiste olan tiyatro yönetmeni Ali Taygun'a görüşmelerine ise, izin verilmedi.

Aralarında eski baş bakanlar Bülent Ecevit ve Süleyman Demirel'in de bulunduğu çok sayıda politikacı, gazeteci, yazar ve sanatçı ile görüşen Arthur Miller ve Harold Pinter'in gezisinin ilk bölümü Türkiye basınına geniş olarak yansdı. Ünlü yazarların, gezilerinin son gününde yaptıkları basın toplantılarında, Türkiye'de insan haklarının çiğnendiği, sistemli olarak işkence yapıldığı, ve demokratik özgürlüklerin ortadan kaldırılmış olduğu yolundaki izlenimlerini dile getirmeleri üzerine, Sıkı yönetim Komutanlığı tarafından yayınlanan bir bildiri ile, bu basın toplantısının kamuoyuna yansıtılması yasaklandı. Ayrıca Arthur Miller ve Harold Pinter hakkında soruşturma açıldı.

HAROLD PINTER'İN BBC TÜRKÇE BÖLÜMÜNE VERDİĞI MÜLAKAT

Uluslararası Yazarlar Örgütü, PEN Klubu'nü temsilen, beş günlük bir ziyaret için Türkiye'ye giden, ünlü oyun yazarları, Arthur Miller ve Harold Pinter, İstanbul'da düzenledikleri —ve sıkı yönetim komutanlığınca yayın yasağı konan— basın toplantılarının ardından, Türkiye'de insan haklarının çiğnendiği iddialarını, Londra'da da yinelediler. Miller ve Pinter, Türkiye'de kişi özgürlüklerinin hâlâ sınırlanlığı, işkence uygulamasının yaygın biçimde devam ettiği görüşüne vardıklarını ve izlenimlerini bir rapor halinde, uluslararası kuruluşlara ileteceklerini belirttiler. Amerikalı oyun yazarlarının en verimli ve en ünlülerinden biri olan Arthur Miller, Türkiye'de, Devlet ve Şehir Tiyatrolarında defalarca sahnele-nen, "Cadı Kazanı", "Saticının Ölümü" ve "BÜTÜN Oğullarım" adlı yapıtlıyla tanınıyor. İngiliz oyun yazarı, Harold Pinter ise, "uyumsuz tiyatro" olarak bilinen akımın önde gelen temsilcilerinden. Uluslararası PEN Klubun, başkan yardımcılarını yürüten Miller ve Pinter'in,

Türkiye ziyaretinden ne gibi izlenimlerle döndüklerini öğrenmek üzere bugün Harold Pinter'la görüşen Nuri Çolakoğlu, önce, Türkiye'ye hangi amaçla gittiklerini sordu. Harold Pinter bu soruyu söylece cevapladı:

"Türkiye'de yazarların, öğretim üyelerinin, düşünürlerin ne durumda olduğunu, hangi koşullar altında yaşadıklarını görmeye gittik. Tabii, Dünya yazarlarını biraraya getiren, Uluslararası PEN Klübün temsilcileri olarak. Arthur Miller Amerika PEN Klübün başkan yardımcısı, ben de İngiltere kolumnun. Biliyorsunuz, PEN Klip, Dünya yazarlarının gönencisi için çalışan, yazarların hakları ile yakından ilgilenen bir örgüt."

SORU: Türkiye'de, görüşmek istediğiniz herkesle biraraya gelip, konuşma olanağı bulabildiniz mi?

CEVAP: Evet.. Pek çok kişiyle görüştük Türkiye'de bulunduğuımız sırada!

SORU: Peki ne gibi izlenimler edindiniz? Nasıl bir sonucla döndünüz?

CEVAP: İnsan hakları açısından, Türkiye'de koşulların çok ama çok kötü olduğu sonucuna vardık.. Birçok kişi, sadece düşüncelerinden ötürü hapiste; kanımda bu kişiler herhangi bir suç işlemiş değil. Fikirlerinden ötürü hapisteler.. Toplumun bütün katmanlarında, insan haklarının ve kişi özgürlüklerinin sınırlandığı, baskı altında tutulduğunu gördük. Ayrıca işkence uygulaması da yaygın biçimde sürmekte. Bu yakınlarda işkence görmüş ve hapse yeni çıkmış birçok kişiyle görüştük. Dahası bu kişilerden bazıları, iki yıl, üç yıl, hatta bazen dört yıl, herhangi bir cezaya çarptırılmadıkları halde hapse tutulmuş ve işkence görmüş kişiler. Suç işlememiş bir kişi -suç işlememiş diyorum, çünkü bu kişilerin bir bölümü aklanıyor sonunda— dört yıl hapse tutacaksınız, üstine üstlük bir de işkence edeceksiniz.. Bence bu aklın hafsalanın alacağı şey değil. Bu bakımından Türkiye'deki bu durumu kimin oruz. Ayrıca askeri yönetimin, bu deyimi kullandım, çünkü, yapılan sınırlı seçimlerle iktidara bir sivil hükümetin gelmiş olmasına rağmen askerlerin hâlâ yönetimi ellerinde tuttukları izlenimi edindik, evet, askeri yönetimin, hükümetin, aydınları baskı altında tuttukları, hatta deyim yerindeyse ortadan kaldırılmaya çalışlıklarını gözledik. Kısacası, Türkiye'deki durumun çok çok kötü olduğu kanısındayız. Bunun sorumluluğu büyük ölçüde, Amerika Birleşik Devletleri'nin omuzunda. Türkiye'deki Amerikan Büyükelçisiyle, İngiltere Büyükelçisiyle görüştük.. Simdi bir rapor hazırlıyoruz. Bu rapor, yalnız Uluslararası PEN Klübe değil, Uluslararası Af Örgütüne, Avrupa Konseyine ve hükümetlerimize de sunacağız.

SORU: Peki yetkililerle (resmi makamlarla) görüşme olanağınız oldu mu Türkiye'deyken?

CEVAP: Hayır, maalesef. İki şeye izin vermediler ordayken. Birincisi, hapishaneleri ziyaret olanağı verilmedi.. Oysa hapse bazı yazarlar var, sanatçılar var. Ayrıca İstanbul Sıkıyonetim Komutanıyla görüşmemize de izin verilmedi. Sadece,

İkinci Barış Derneği Davasını izleybildik; kapatılmış siyasal partilerin genel başkanlarıyla, örneğin Sayın Demirel ve Ecevit'le görüştük. Türlü görüşlere sahip gazetecilerle konuştuk. Ama, Hükümetten bir temsilciyle görüşemedik.

SORU: Peki gördükleriniz ve konuştuğumuz, sağlıklı bir değerlendirme yapmanıza, doğru bir sonuca varmanıza yetiyor mu?

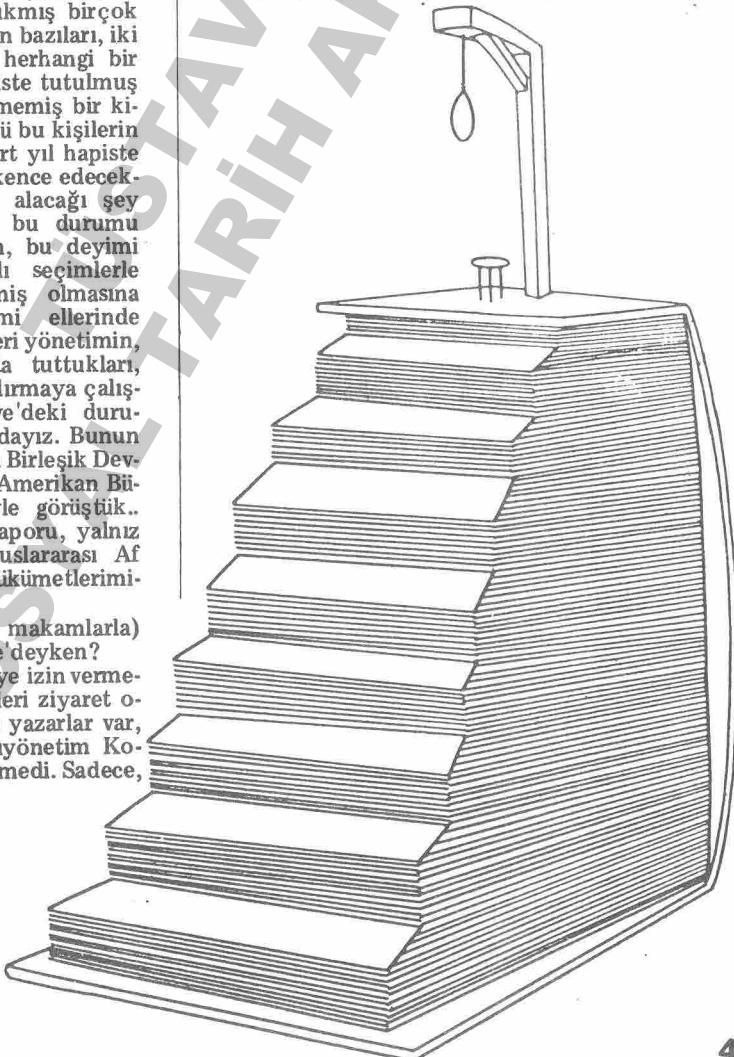
CEVAP: Görebildiğimiz kadariyla evet. Doğru bir sonuca vardığımızı kanıstdayım.

SORU: Peki, hazırlayacağınız raporda, ne gibi önerilerde görüşlere yer vereceksiniz?

CEVAP: Türkiye'de olup bitenlerin, dışarıda izlendiğini, olanın bitenin farkında olduğumuzu anlatacağınız Türkiye Hükümetine. Ayrıca, Türkiye'de, çektileri sıkıntılara rağmen başını dik tutmayı bilmış, yürekli kişilere, yalnız olmadıklarını göstereceğiz. Tabii, Türkiye'de uygulanan madde manevi baskuların önlenmesi için, Hükümetin harekete geçmesini isteyeceğiz.

SORU: Ancak, Türkiye, bu tür raporları, eleştirileri, içişlerine müdahale olarak görüyor. Ne dersiniz?

CEVAP: Sunu hatırlatmak isterim size.. Biz Türkiye'ye PEN Klübün yanı uluslararası bir kuruluşun temsilcileri olarak gittik. Ayrıca, Uluslararası Af Örgütü gibi, Dünyanın neresinde olsun, insan haklarının çiğnenmesi, işkence gibi konularla yakından ilgilenen bir örgütle de bağımız var. Dolayısıyla, Türkiye hükümetinin bu görüşünü ben "savunma" savunuyorum..

1980-1985 Türkiyesi ve Basın, Bilim ve Sanat Yaşamı: Kronoloji

1980

12 Eylül

Genel kurmay başkanı ve kuvvet komutanlarından oluşan ve kendine "Milli Güvenlik Konseyi" (MGK) adını veren beş kişilik bir cunta yönetim el koymuştu. Cunta ilk gün yayanlığında bildirilerle parlamentoyu ve hükümeti dağıttığını, tüm ülkede sıkı yönetim ilan ettiğini, sıkı yönetim komutanlarının gerek görevekleri her türlü düzenlemeyi yapmaya ve önlemleri almaya yetkili kılındıklarını, yurt dışına çıkışların yasaklandığını, siyasi parti çalışmalarının yasaklandığını, bazı istisnalar dışında dernek ve sendika çalışmalarının durdurulduğunu açıkladı. Kitlesel gözaltına almalar ve aramalar başlandı. Gözaltına alınan kişiler arasında sanat, kültür ve bilim adamlıyla, binlerce öğretmen ve öteki mesleklerden aydın da bulunuyordu... Entellektüel faaliyetler uzun bir duraklama dönemine sokuldu...

12 Eylül

Demokrat, Aydinlik ve Hergün gazeteleri kapatıldı.

23 Eylül

Türkiye Gazeteciler Sendikası (TGS) Ankara Şubesi Sekreteri Mehmet Genç gözaltına alındı ve TÜRK-İŞ konfederasyonuna bağlı bu sendika Şubesi 9 Aralık tarihine kadar kapatıldı.

24 Eylül
25 Eylül

17. Antalya Sanat Şenliği yasaklandı. Bursa'nın Sesi Gazetesi yayınladığı bir şiir nedeniyle 10 gün için kapatıldı. Yazı İşleri Müdürü Şevki Sevlet ve gazeteci Hasan Çapçı gözaltına alındı.

25 Eylül

Yazar İdris Çelik Politika gazetesindeki bir yazısı dolayısıyla 1 yıl 6 ay hapis cezasına çarptırıldı.

15 Ekim

Çevirmen Şadi Ozansü 7.5 yıl hapis cezasına mahkum oldu, ayrıca ilgili kitabı elkonulmasına karar verildi.

11 Kasım

Üç gün önce gözaltına alınan Onur Yayınları sahibi İlhan Erdost cezaevine götürüldükten dövíle dövíle öldürülüdü. Kendisi ile birlikte gözaltına alınan kardeşi, yazarı-yazar Muzaffer Erdost da ağır şekilde döväldü.

12 Kasım

Cumhuriyet Gazetesi'nin yayımı durduruldu. Gazeteye 10 gün sonra yeniden yayım izni verildi.

30 Kasım

Çevirmen Rıza Sakızlı 7.5 yıl hapis cezasına çarptırıldı.

24 Aralık

Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK) yöneticisi 52 kişilarındaki dava başlandı. Bu dava daha sonra Prof. Sadun Aren gibi bilim adamlarının Görsel Sanatçılar Derneği Başkanı, ressam Orhan Taylan gibi sanatçılardan ve başka aydınlarından da aralarında bulunduğu, yüzlerce kişinin davaya katılmasıyla genişletildi. Ayrıca 78 kişi için ölüm cezası istediği ve duruşmalarda "sağlık durumu kuralları"nın uygulandığı bir dava olarak en önemli davalardan biri niteliğini kazandı.

26 Aralık

Gazeteci İlhami Soysal bir sendika basimevinde yöneticilik sıfatı dolayısıyla gözaltına alındı ve daha sonra tutuklandı.

26 Aralık

Genel Kurmay Başkanlığı'nın açıklamasına göre 12 Eylül-10 Aralık döneminde "29,995 terörist yakalanmış, 8,500 kişi tutuklanmış olup arananların sayısı 8,517'dir". Bu dönemde "güvenlik kuvvetleriyle silahlı çatışmada öldürülen teröristler"in ise 70 kişi olduğu açıklanmaktadır.

1981

Dünya Gazetesi Başyazarı Orhan Birgit ve Yazı İşleri Müdürü İlyas Yeşil hakkında davaya açıldı.

Cumhuriyet Gazetesi'nin 6 ilde yayımlanması ve dağıtımını yasaklandı.

Hürriyet Gazetesi'nden Salim Baydar ve Erol Türegün gözaltına alındı, aynı gazeteden Ergin Ünal, Süheyla Taşçıer ve Bülent Erandaç hakkında soruşturma açıldı.

Hürriyet Gazetesi'nden Seçkin Türesay gözaltına alındı.

Yankı Dergisi toplatıldı.

Aydınlık Gazetesi Yazı İşleri Müdürü Aydoğan Büyüközden 7.5 yıl hapse mahkum oldu.

Hürriyet Gazetesi'nden Taygun Türe ve Abdullah Aksay gözaltına alındı.

Gazeteci Emin Galip Sandalçı gözaltına alındı.

Aydınlık Dergisi Yazı İşleri Müdürü Şükrü Doğan Yurdakul 7.5 yıl hapse mahkum edildi.

Tüm Öğretmenler Derneği (TÖB-DER) Genel Başkanı Gültekin Gazioglu ve Türkiye İşçi Partisi Genel Başkanı Behice Boran ile başlatılan vatandaşlıkçı kartı ilemleme sanatçılara da yaygınlaştırıldı. Müzik sanatçları Cem Karaca, Melike Demirağ, Şanar Yurdapatan, Selda Bağcan ve sinema sanatçısı Sema Poyraz'ın yurtdışından dönerek polise teslim olmadıkları takdirde vatandaşlıkçı kartılarla ilan edildi. Bunlar ve Selda Bağcan dışında kalanlar daha sonra Türkiye'ye dönmedikleri gereğiyle vatandaşlıkçı kartılarla ilan edildi.

Gazeteci Lütfi Oflaz'a verilen 1.5 yıllık ceza Sıkı yönetim Kanununda yapılan bir değişiklikle 3 yıldan kısa cezaların Yargıtaya gitmesi olağanüstü kılindiği için kesinleşti. Lütfi Oflaz Uluslararası Gazeteciler Birliği tarafından aynı mahkum gazetecisi ilan edildi.

Çevirmen Cavit Tunçer 7.5 yıl hapse mahkum edildi, çevirdiği kitabı hakkında topplatma kararı verildi.

Şair Yaşa Miraç'ın üç kitabının bazı illere sokulması bölge sıkı yönetim komutanlığının

27 Şubat	ca yasaklandı. Yaşar Miraç'ın kitaplarının basımı, yayımı, dağıtıımı, taşınması ve bulundurulması tüm Türkiye de yasaklandı. Yaşar Miraç tutuklandı. Şairin bir başka kitabına TDK Ödülü veren seçici kurulun üyeleri ile TDK'nın 31 yönetim kurulu üyesi hakkında soruşturma açıldı.	8 Mayıs	İlkokul öğrencileri için yayınlanan Çağdaş Sınıf Ansiklopedisi yasaklandı.
4 Mart	Yılmaz Güney'in "Sürü" filminin gösterilmesi bir ilde yasaklandı.	8 Mayıs	Gazeteci Kurtul Altığ hakkında bir sendika basımevinin yönetici olmasının nedeniyle soruşturma açıldı.
2 Nisan	Tiyatro sanatçısı Genco Erkal gözaltına alındı.	10 Mayıs	Yönetmen Genco Erkal'ın Dostlar Tiyatrosunda sahneye koyduğu "Her Gün Yeni Baştan" yasaklandı.
3 Nisan	Cumhuriyet Gazetesinin —işkencelerden bahseden bir okuyucu mektubuna yer vermeye nedeniyle— üç ilde, 2 gün süre ile basımı, yayını, dağıtıımı, taşınması yasaklandı.	12 Mayıs	Şair Fatih Yıldız basılıp henüz piyasaya sürülmemiş bir kitabı nedeniyle 4 yıl 2 ay hapse mahkum edildi.
8 Nisan	Arayış Dergisi CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit'in "İşkence" başlıklı yazısı dolayısıyla toplattırıldı.	13 Mayıs	Şair ve Türkiye Yazarlar Sendikası Genel Sekreteri Ataoğlu Behramoğlu "Ne Yağmur, Ne Şiirler" adlı kitabı dolayısıyla gözaltına alındı; kitabın ikinci basımı toplatıldı.
11 Nisan	Milli Gazete'nin yayını durduruldu. Gazeteye 15 gün sonra yeniden yayın izni verildi.	14 Mayıs	Hacettepe Üniversitesi öğretim üyelerinden ve Tüm Öğretim Üyeleri Derneği (TÜMOD) Genel Sekreteri Dr. Ercan Eyüboğlu gözaltına alındı.
16 Nisan	Adana İktisadi ve Ticari İlimler Akademisinden: Akademi Başkanı Prof. Dr. Mükrim Altıntaş da dahil 7 öğretim üyesi gözaltına alındı ve tutuklandı.	24 Mayıs	Modern Gazete ve Yıldız Magazin yasaklandı.
18 Nisan	Politika Gazetesinden Aydin Engin ve Yazı İşleri Müdürü Tamer Kayaş 1.5'ar yıl hapis cezasına çarptırıldılar.	30 Mayıs	Müzik sanatçısı Selda Bağcan 1978'de yapılan bir müzik kaseti nedeniyle gözaltına alındı.
19 Nisan	Cumhuriyet Gazetesinin dağıtımını 1 gün süre ile bir ilde yasaklandı.	30 Mayıs	Şair Rıza Zelyut hakkında "Sonsuz Yarım Gün" adlı kitabından dolayı dava açıldı.
21 Nisan	TÖB-DER Genel Başkanı Gazioğlu ve 15 dernek yönetici 1.5 yıl hapis cezasına çarptırıldılar.	31 Mayıs	TV programcısı Baki Özilhan bir programda TÜRK-İŞ Konfederasyonuna bağlı, faaliyeti durdurulmuş Yol-İş Sendikası yöneticilerinden biriyle yapılan bir röportajda yer verdiği için işinden atıldı., TV üst düzey yöneticilerinden 7'sinin görev yerleri değiştirildi.
22 Nisan	Halkın Yolu Dergisi Yazı İşleri Müdürü Mehmet Cerit 18 yıl 11 ay hapse mahkum oldu.	2 Haziran	Türkiye'de Yarın Gazetesi toplatıldı.
29 Nisan	Kurtuluş Yolu Dergisi Yazı İşleri Müdürü Şaban Bilgin 8.5 yıl hapse mahkum oldu.	2 Haziran	Adalet AĞAOĞLU hakkında "Fikrimin İnce Güllü" adlı romanı dolayısıyla soruşturma açıldı, kitabın üçüncü basımı toplatıldı.
1 Mayıs	Ankara Üniversitesi Prof. Dr. Alpaslan Işık, İstanbul Üniversitesi'nden Osman Nuri Koçtürk DİSK Araştırma Merkezi Çalışmalarına katkıda bulundukları için gözaltına alındılar.	3 Haziran	Talip Apaydın hakkında "Kente İndi İdris" ve "Duvar Yazarları" adlı kitapları dolayısıyla soruşturma açıldı.
2 Mayıs	Çevirmen Enis Rıza Sakızlı 1.5 yıl hapse mahkum edildi.	3 Haziran	Sinema sanatçısı Tarık Akan Federal Almanya'da katıldığı bir toplantıda sansürü eleştirdiği için dönüşte havaalanında gözaltına alındı.
2 Mayıs	Ege Üniversitesi Makine Mühendisliği Bölümünün 25 öğretim üyesi hakkında dava açıldı.	4 Haziran	Yazar Uğur Kökden ve Politika Gazetesi Yazı İşleri Müdürü Aydin Şenesen 1.5'ar yıl hapse mahkum oldular.
2 Mayıs	İlerici Yurtsever Gençlik Dergisi Yazı İşleri Müdürü Erhan Tuksan 14 yıl hapse mahkum oldu.	4 Haziran	Karikatürist Seydali Gönel ve Dünya Gazetesi Yazı İşleri Müdürü Abdullah Gelgeç 3'er araya hapis cezasına mahkum edildiler.
2 Mayıs	Savaş Yolu Dergisi Yazı İşleri Müdürü Candemir Özden 13 yıl hapse mahkum oldu.	7 Haziran	Yazar Rifat Ilgaz gözaltına alındı.
3 Mayıs	Genel Kurmay Başkanlığının verdiği bilgilere göre 12 Eylül-10 Nisan tarihleri arasında toplam 122,609 kişi gözaltına alındı, bunlardan 40,386'sı tutuklandı. Askeri mahkemeler bu altı aylık dönemde 12,356 davayı karara bağladılar. Serbest bırakılanlar dışında halen tutuklu olanların sayısı 19,269. Gözaltında ise 5,188 kişinin bulunduğu iddia ediliyor.	7 Haziran	Kanada'da basılan bir yayının Türkiye'ye sokulması yasaklandı.
4 Mayıs	Akşam Gazetesi Yazı İşleri Müdürü Adil Avşaroğlu gözaltına alındı ve daha sonra tutuklandı.	7 Haziran	Yazar Mehmed Kemal ve Cumhuriyet Gazetesi Yazı İşleri Müdürü Oktay Gönensin gözaltına alındılar.
7 Mayıs	TÖB-DER'in 55 yönetici hakkında yeni bir dava açıldı.	9 Haziran	Müzik sanatçısı Cem Karaca hakkında bir plagi nedeniyle dava açıldı.
7 Mayıs	Adana'da Ertuğrul Okuyan adlı bir yayıncı 7.5 yıl hapse çarptırıldı.	10 Haziran	Devrimci Derleniş dergisi Yazı İşleri Müdürü 11 yıl 8 ay hapse mahkum oldu.
7 Mayıs	Doç. Dr. Yalçın Küçük "Yeni Bir Cumhuriyet İçin" adlı kitabı dolayısıyla gözaltına alındı ve daha sonra tutuklandı.	12 Haziran	Şair Rıza Zelyut 1.5 yıl hapse mahkum edildi.
8 Mayıs	Yeni Sözü Dergisinin yayını durduruldu.	13 Haziran	Konya Ortaköy Postası adlı gazetenin sahibi Necati Sağ, Yazı İşleri Müdürü Ömer Faruk Oba ve yazar Eşref Tulak 6 ay 20 gün hapse mahkum edildi.
		13 Haziran	Yazar Oktay Akbal ve Cumhuriyet Gazetesi Yazı İşleri Müdürü Oktay Gönensin 3'er ay hapse mahkum edildiler.

17 Haziran	Son Havadis Gazetesi Yazı İşleri Müdürü Güngör Yerdeş gözaltına alındı.		
21 Haziran	Sıkıyonetim Koordinasyon Kurulu solcu müzik parçalarını kapsayan kasetlerin Türkiye'ye sokulmasını yasakladı.		
22 Haziran	Gazeteci Örsan Öymen hakkında iki yazısından dolayı soruşturma açıldı.		
23 Haziran	Cumhuriyet Gazetesi Ege Bölge Temsilcisi Hikmet Çetinkaya gözaltına alındı.		
24 Haziran	12 Eylül'de البرلمان kapatılınca öğretmenlik görevlerine dönen 4 parlamento üyesi bu görevlerinden uzaklaştırıldılar.		
25 Haziran	Ege Üniversitesi'nden Asos. Prof. Dr. Ataman Tamgür ve eşi Oya Tamgür gözaltına alındı.		
25 Haziran	Sabah gazetesinin Doğu Anadolu'ya sokulması yasaklandı.		
1 Temmuz	Ürün Dergisi Yazı İşleri Müdürü Ahmet Taştan 9 yıl 9 ay hapse mahkum edildi.		
4 Temmuz	Çevirmen Şiar Yalçın 6 ay hapse mahkum oldu.		
9 Temmuz	Türkiye Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB)'nin 21 yöneticisi hakkında dava açıldı.		
11 Temmuz	Ege Üniversitesi'nden Prof. Dr. Veli Lök, Prof. Dr. Cumhur Ertekin, Prof. Dr. Ahmet Kayhin'in yurt dışına çıkışları yasaklandı. 18 asistan hakkında soruşturma açıldı; bunlardan 7'si gözaltına alındı.		
21 Temmuz	Şair ve TYŞ Yönetimi Kurulu Üyesi Tekin Sönmez gözaltına alındı ve daha sonra tutuklandı.		
21 Temmuz	Mizah dergisi Girgr kapak karikatürü nedeniyle toplatıldı, derginin yayını yasaklandı. Dünyanın en yüksek traflı mizah dergilerinden olan Girgr yayına 4 hafta sonra yeniden başlayabildi.		
23 Temmuz	Sıkıyonetim Koordinasyon Kurulu Başkanlığı beş kitabın basımını, yayını, taşınmasını, dağıtımını ve birden fazla bulundurulmasını yasakladı.		
24 Temmuz	Tümder Dergisi Yazı İşleri Müdürü Bertan Zülaloglu 4 ay hapse mahkum oldu.		
24 Temmuz	Genel Kurmay Başkanlığı "12 Eylül 1980" den sonra çıkan olaylarda" 442 kişinin ölümünü ve 653 kişinin yaralandığını açıkladı. Ölenlerden kaçının polis ve askeri birlikler tarafından "kaçmak isterken", "karşılıklı çatışmada" vuruldukları hakkında ek bilgi yok.		
30 Temmuz	Arayış Dergisi Yazı İşleri Müdürü Nahit Duru hakkında dava açıldı.		
1 Ağustos	Tabibler Birliği Başkanı Dr. Erdal Atabek ve Genel Sekreter Dr. Şakir Derkut hakkında dava açıldı.		
25 Ağustos	Arayış Dergisi Yazı İşleri Müdürü Nahit Duru hakkında yeni bir dava açıldı.		
25 Ağustos	Başış Dergisi Yazı İşleri Müdürü M. Kazım Kara hakkında dava açıldı.		
28 Ağustos	Tercüman Gazetesi'nden Nazlı İlıcak, Ahmet Kabaklı, Rauf Tamer ve Yazı İşleri Müdürü Aydoğu İlter hakkında soruşturma açıldı.		
7 Eylül	Sıkıyonetim Yasasında yapılan bir değişiklikle yeni gazete ve dergilerin yayına gitmesi bölge sıkıyonetim komutanlığının iznine bağlandı.		
11 Eylül	Üç derginin Türkiye'ye sokulması yasaklandı.		
16 Eylül	Karadeniz Teknik Üniversitesi öğretim üyelerinden Dr. Tevfik Gedik ve Dr. Akif Akku sürekli olarak, 17'si geçici olarak görevlerinden uzaklaştırıldı.		
25 Eylül	Sinema sanatçısı Fatma Girik gözaltına alındı.		
26 Eylül	Yankı Dergisi Yazı İşleri Genel Müdürü Yılmaz Ateş hakkında soruşturma açıldı.		
.30 Eylül	Arayış Dergisi Yazı İşleri Müdürü Nahit Duru 2.5 yıl hapis cezasına çarptırıldı.		
30 Eylül	Başış Dergisi Yazı İşleri Müdürü Kazım Kara 2.5 yıl hapis cezasına çarptırıldı.		
2 Ekim	Milli Gazete yazarı Sadık Albayrak 16 ay hapse mahkum oldu.		
4 Ekim	Çağdaş Sahne Kültür Merkez Müdürü Aydin Gürpınar gözaltına alındı.		
12 Ekim	Arayış Dergisi Yazı İşleri Müdürü Nahit Duru 2.5 ay hapse mahkum oldu.		
15 Ekim	Gençlik Dünyası Dergisi Yazı İşleri Müdürü Erhan Tuzgan gözaltına alındı.		
18 Ekim	Başış Dergisi Yazı İşleri Müdürü Muhammed Simşek gözaltına alındı.		
23 Ekim	Tercüman Gazetesi'nin yayını durduruldu. Gazetenin yayınına 7 gün sonra yeniden izin verildi.		
28 Ekim	Sürekli Devrim Dergisi Yazı İşleri Müdürü Uğur Tekin 7.5 yıl hapse mahkum edildi.		
1 Kasım	Evrensel Dostluk Dergisi Yazı İşleri Müdürü Hüseyin Acuntaş hakkında dava açıldı.		
6 Kasım	Bilim ve üniversite hayatını düzenleyen kanun yürürlüğe girdi. Üniversitelerin yönetimi Yükseköğretim Kurulu (YÖK) adlı üyelerinin büyük bölümü üniversite dışı makamlar tarafından seçilen bir kurula bırakılan yeni kanun binlerce öğretim üyesinin karışıkmasına rağmen uygulanmaya başlandı.		
6 Kasım	Hakkında soruşturma yapılan öğretmen sayısının 6.000'e çıktığı açıklandı.		
6 Kasım	Gazeteci Ali Bahadır yeni bir davada 2 yıl hapse mahkum oldu.		
7 Kasım	Aydınlık Yayınları Yazı İşleri Müdürü Leyla Yurdakul "Kontr-Gerilla ve MHP" adlı kitabı dolayısıyla 2 yıl hapse mahkum oldu.		
7 Kasım	Film yönetmeni Atif Yılmaz 4 ay hapse mahkum oldu.		
19 Kasım	Yazar Rıza Zelyut 1.5 yıl hapse mahkum oldu.		
28 Kasım	Cumhuriyet Gazetesi'nden dış politika yazarı Ali Sirmen'in yurtdışına çıkıştı yasaklandı ve pasaportuna el kondu.		
3 Aralık	Eurovision şarkы yarışmasına katılarak şarkılarında Atatürkçülük ilkelere ve anlayışına uygun olma koşulu aranacak.		
4 Aralık	Film sanatçısı Yılmaz Güney 1979'da yayılmış olan "Faşizm Üzerine" adlı kitabı nedeniyle 7.5 yıl hapse mahkum edildi.		
10 Aralık	Tercüman Gazetesi Başyazarı Nazlı İlıcak ve Yazı İşleri Müdürü Aydoğu İlter hakkında dava açıldı.		
10 Aralık	Film sanatçısı Tarık Akan hakkında dava açıldı.		
16 Aralık	Demokrat Gazetesi Yazı İşleri Müdürü İşık Yurtçu 16 ay hapse mahkum oldu.		
16 Aralık	Yazar İlhan Akalın ve Sosyalist İktidar Dergisi Yazı İşleri Müdürü Metin Çulhaoglu ayrı ayrı 7.5 yıl hapis cezasına çarptırıldılar.		
18 Aralık	Tercüman Gazetesi Başyazarı Nazlı İlıcak 9 ay hapse mahkum oldu.		
18 Aralık	Yılmaz Güney hakkında Yeni Güney Dergisi'nde çıkmış olan bir röportaj dolayısıyla dava açıldı.		
	Türkiye Radyo-Televiyon Kurumu'ndan (TRT) 101 yapımı, muhabir ve öteki basın mensubu meslek ve tecrübeleriley tümüyle ilgisiz ve büyük bölüm Ankara dışında görevlere sürdüldüler. Aralarında önde gelen yazarlardan Oktay Arayıcı ile birçok uluslararası ödül kazanan Çetin Öner'in de bulunduğu sözkonusu kişiler, böylece istifa et-		

31 Aralık	mek zorunda bırakıldılar. Tüm Teknik Elemanlar Derneği (TÜTED) Genel Başkanı Aykut Göker ve 14 dernek yöneticisi hakkında dava açıldı.	17 Mart	Özer 18 ay hapse mahkum edildi. Birlik Yolu Dergisi Yazı İşleri Müdürü Ali Rebus 8 yıl 8 ay hapse mahkum edildi.
31 Aralık	"Hazal" adlı filmiyle birçok uluslararası ve ulusal ödülli kazanmış olan film yönetmeni Ali Özgentürk, DISK eğitim çalışmalarına katkıda bulunmuş olduğu gerekçesiyle tutuklandı.	22 Mart	1979-1981 yılları arasında Oda, Arkadaş ve Gözlem Yayınevleri tarafından yayınlanmış olan 29 çocuk kitabı 18 yaşından küçüklerle satışa yasaklandı.
	1982	25 Mart	Doğu Anadolu'nun sosyal yapısı ve Türkiye'de Kürt halkı üzerine yapmış olduğu bilimsel çalışmalarla tanınan, Erzurum Üniversitesi eski öğretim üyelerinden Dr. İsmail Beşikçi İsviçre Yazarlar Birliği'ne yazdığı bir mektup nedeniyle 10 yıl hapse mahkum edildi. Beşikçi 13 Nisan 1981'de bir kitabı dolayısıyla yıllar boyu bulunduğu hapishaneden çıkıştı, 19 Haziran 1981'de söz konusu dava dolayısıyla yeniden gözaltına alınmış.
6 Ocak	Yeni Nesil Dergisi'nin bazı illerde dağıtılmazı yasaklandı.	25 Mart	Aydın Karasüleymanoğlu tarafından SPOR-TOTO kurumu kültür kitapları arasında yayınlanan iki çocuk kitabı toplatıldı, kitapların elde kalmış kopyaları yakırıldı, yazarı hakkında soruşturma açıldı.
7 Ocak	Arayış Dergisi Yazı İşleri Müdürü O.Nahit Duru 3 ay hapse mahkum edildi.	27 Mart	Milliyet Gazetesi Başyazası Mehmet Barlas, Tercüman Gazetesi Başyazası Nazlı İlıcak ve Hayat Dergisi Yazı İşleri Müdürü ile AP Genel Başkanı Süleyman Demirel hakkında soruşturma açıldı.
8 Ocak	Bartın Kültür Evi'nin 4 yöneticilerinden herbiri 7.5 yıl hapis cezasına çarptırıldılar.	1 Nisan	Avukat Burhan Apaydın ve Cumhuriyet Gazetesi Yazı İşleri Müdürü Okay Gönensin hakkında soruşturma açıldı.
9 Ocak	Yılmaz Güney 7.5 yıl, şair Nihat Behram 6 ay, Yeni Güney Dergisi Yazı İşleri Müdürü Erol Gözmen 8 yıl hapse mahkum edildiler.	11 Nisan	Bülent Ecevit için bir Norveç gazetesine demeç verdiği için soruşturma ve daha sonra dava açıldı.
16 Ocak	Tercüman Gazetesi'nden Abdurrahman Özgazgan ve Aydoğdu İlter ile Son Havadis Gazetesi'nden Muzaffer Seçkin ve Yüksel Baştuğ hakkında açılan davaya başlandı.	16 Nisan	Tercüman Gazetesi'nden Ünal Sakman, Togay Gözütok ile Yazı İşleri Müdürü Aydoğdu İlter hakkında dava açıldı.
19 Ocak	Halkın Kurtuluşu Dergisi Yazı İşleri Müdürü Osman Taş 8.5 yıl hapse mahkum oldu.	18 Nisan	22 yayının Türkiye'ye sokulması yasaklandı.
25 Ocak	Milli Eğitim Bakanı Emekli General Sağlam 1.254 öğretmenin tutuklu olduğunu, şimdide kadar 1.311 öğretmenin işlerinden atıldıklarını, hergün 8-9 öğretmenin daha atılma işleminin tamamlandığını açıkladı.	28 Nisan	Politika Gazetesi yazarlarından Aydın Engin ile Yazı İşleri Müdürü Tamer Kayaş 1.5 yıl hapse mahkum oldu.
6 Şubat	10 yayının Türkiye'ye sokulması yasaklandı.	9 Mayıs	İşik Dergisi Yazı İşleri Müdürü Müslüman Çolak, Genç Sosyalist Dergisi Yazı İşleri Müdürü Semih Özal, Savaş Yolu Dergisi Yazı İşleri Müdürü Sayın Sila'nın 1980 öncesine ait basın davalarının askeri mahkemelerde görülmemesine karar verildi.
8 Şubat	Basın, Yayın ve Turizm Bakanlığı film ve tiyatro yönetmenleri için yapacakları çalışmaların senaryosu ile önceden başvurup izin alma zorunluluğu koydu.	17 Mayıs	Brecht'in "Halkın Ekmeği" adlı kitabı toplatıldı. Çevirmenleri A.Kadir ve Asum Bezirci hakkında dava açıldı.
8 Şubat	İlerici Yurtsever Gençlik Dergisi Yazı İşleri Müdürü Erhan Tuskan 1.5 yıl hapis cezasına çarptırıldı.	24 Mayıs	TGS'nin iki delegesinin Uluslararası Götürteciler Birliği kongresine katılmamasına izin verilmedi.
8 Şubat	Yılmaz Güney 5 yıl hapis cezasına çarptırıldı.		Türkiye Barış Derneği davası açıldı. Aralarında dernek genel başkanı emekli büyükelçi Mahmut Dikerdem, tanınmış sanatçılar Ataol Behramoğlu, Ali Taygun, Orhan Taylan, gazeteciler Hüseyin Baş, Ali Sırmen ile Prof. Metin Özrek, Prof. Melih Tümer, Tüm Teknik Elemanlar Derneği Genel Başkanı Aykut Göker ve beş eski CHP milletvekili de bulunduğu sanıklar yalnız bir derneğin yöneticileri olarak yargılanmadı. Dava, başından sonuna kadar, demokratik güçlerin en geniş yelpazesine, özellikle aydınlarla karşı yönelik bir tehdit ve baskı aracı olarak kullanılmak istendi.
17 Şubat	Maya Dergisi kapatıldı.		Parti Bayrağı Dergisi Yazı İşleri Müdürü Ayşe Nuran Saygılı 7.5 yıl hapse mahkum oldu.
18 Şubat	Liseli Gençlik Dergisi Yazı İşleri Müdürü Erhan Taşkın 1.5 yıl hapse mahkum edildi.		Kitle Dergisi Yazı İşleri Müdürü Bektaş Erdoğan 9 yıl hapse mahkum oldu.
23 Şubat	Hürriyet Gazetesi Yazı İşleri Müdürü Erol Töregün ve Milliyet Gazetesi Yazı İşleri Müdürü Aydoğdu İlter için gazetelerinden çıkan bir ölüm ilanı dolayısıyla soruşturma açıldı.		Pınar Kür'in "Yarın, Yarın" adlı şiir kitabı toplatıldı.
25 Şubat	Ölüm ilanlarının yayılmasını konusunda yeni düzenlemeler getirildi.		
27 Şubat	Demirtaş Ceyhun ve Demokrat Gazetesi Yazı İşleri Müdürü İpek Yurtçu 6'şar ay hapse mahkum oldular.		
1 Mart	Bakanlar Kurulu ülke dışında basılan iki broşürle, iki şirin Türkiye'ye sokulmasını yasakladı.		
2 Mart	Erol Toy'un "Aydimiz, İnsanımız, Devletimiz" adlı kitabı toplatıldı.		
3 Mart	Başa Genel Başkan Aziz Nesin, Genel Sekreter Ataol Behramoğlu olmak üzere TYS yöneticileri hakkında soruşturma ve daha sonra da dava açıldı.		
3 Mart	Büyükşehir'deki Türkiye Konsolosluğu Info-Türk Ajansı yöneticileri gazeteci Doğan Özgürden ve İnci Tuğ Savul'un pasaportlarının uzatılmasını reddetti, kendileri daha sonra vatandaşlığından çıkartıldı.		
3 Mart	Yayın danışmanlığını Bülent Ecevit'in yaptığı Arayış Dergisi kapatıldı.	28 Mayıs	
11 Mart	İlerici Yurtsever Gençlik Dergisi Yazı İşleri Müdürü Erhan Tukan 7.5 yıl hapse mahkum edildi.	28 Mayıs	
17 Mart	Kitle Dergisi Yazı İşleri Müdürü Feyzullah	8 Haziran	

19 Haziran	Cumhuriyet Gazetesi muhabirlerinden Mehmet Yapıcı hakkında dava açıldı.		
6 Temmuz	Bülent Ecevit Hollanda televizyonu ve Der Spiegel Dergisine vermiş olduğu demeç nediniyle 2 ay 27 gün hapse mahkum edildi. Doç. Dr. Mete Tunçay'ın "Eski Sol Üzerine Yeni Belgeler" adlı kitabı toplatıldı.	20 Aralık	Gazetesinin yayını geçici olarak yasaklandı. YÖK Üniversite öğretim elemanları ve öğrencilerinin kılık kıyafetleriyle ilgili bir dizi yasağı kapsayan bir yönetmelik yayınladı. Bu yönetmeliğe göre, örneğin bundan böyle üniversitelerde sakallı olmak yasak.
9 Temmuz	Sakarya Gazetesi Yazı İşleri Müdürü hakkında Şair Arif Damar'ın bir şiirini yayınladığı için soruşturma açıldı.		
9 Temmuz	Yazar Uğur Kökden "Bati Bunalımı" adlı kitabından dolayı 7.5 yıl hapis cezasına çarptırıldı.	7 Ocak	1983
13 Temmuz	Kitle Dergisi Yazı İşleri Müdürü Yalçın Yusufoğlu 9 yıl 9 ay hapis cezasına çarptırıldı. Eskişehir İstikbal Gazetesi kapatıldı.	7 Ocak	Yazar O.Şahin'e 1.5 yıl hapis cezası verildi. Yaşar Kemal'in "Deniz Küstü" adlı romanı na savcılıkça elkonuldu.
31 Temmuz 5 Ağustos 6 Ağustos	Gemlik Körfez Gazetesi kapatıldı. Prof. Sadun Aren hakkında "Makro Ekonomi" adlı kitabı nedeniyle tutuklama kararı verildi.	14 Ocak	Demokrat Gazetesi Başyazarı Arslan Baßer Kafaoglu tutuklandı.
6 Ağustos	Cezaevlerinde 77,295 tutuklu ve hükümlü bulunduğu açıklandı.	14 Ocak	Görevle yurtdışında bulunan tiyatro sanatçısı Işık Yenerşu Fransa'da düzenlenen bir sanat gecesinde Türkiye'nin itibarını zedelenen gerekçeyle Başbakanın yazılı emriyle geri çağrıldı ve daha sonra hakkında dava açıldı.
9 Ağustos	Güneş Gazetesi'nin yayını durduruldu. Gazete 9 gün sonra yeniden yayım izni verildi.	15 Ocak	Cumhurbaşkanı General Evren'e "Fahri Profesörlük" unvanı verildi.
15 Ağustos	Komal Yayınevi Yazı İşleri Müdürü Recep Maraşlı 4 yıl hapse mahkum edildi.	16 Ocak	Başlık Derneği Davası avukatlarından Prof. Çetin Özük hakkında "mahkemeye haka ret" gerekçesiyle dava açıldı.
8 Eylül	Türkiye Yazarlar Sendikası yönetim kurulu üyeleri ve kurucuları hakkında dava açıldı. Yargılanan 18 yazarın büyük çoğunluğu kitapları yalnız Türkçede değil başka dillerde de basılmış, ödüller kazanmış tanınmış yazarlar.	24 Ocak	Cumhuriyet Gazetesi'nin yayını durduruldu. Cumhuriyet'e yeniden yayın izni ancak 24 gün sonra verildi.
21 Eylül	Yayınçı-yazar Muzaffer Erdost hakkında Hollanda televizyonuna verdiği demeç dolayısıyla dava açıldı.	24 Ocak	Milli Gazetenin yayını durduruldu. Milli Gazete 37 gün süreyle kapalı kaldı.
6 Ekim	DISK Araştırma Enstitüsünde çalışan 19 uzman hakkında dava açıldı.	26 Ocak	Cumhuriyet Gazetesinden Oktay Akbal ve Yazı İşleri Müdürü Okay Gönensin 3'er ay hapis cezasına çarptırıldılar. Cumhuriyet Gazetesi Başyazarı Nadir Nadi ve Yazı İşleri Müdürü Okay Gönensin hakkında soruşturma ve daha sonra da dava açıldı.
11 Ekim	Cumhuriyet Gazetesinden Oktay Akbal ve Mehmed Kemal ile Yazı İşleri Müdürü Okay Gönensin hakkında iki ayrı dava daha açıldı.	31 Ocak	Şair Arif Damar hakkında bir antoloji dolayısıyla dava açıldı.
23 Ekim	Gazeteci Mehmet Ali Zarifoğlu gözaltına alındı.	3 Mart	Demokrat Birlik Dergisi Yazı İşleri Müdürü Ferhat Akdağ 8 yıl 6 ay hapse mahkum edildi.
6 Kasım	Tercüman Gazetesinden Ahmet Kabaklı ve Yazı İşleri Müdürü Aydoğu İlter hakkında dava açıldı.	11 Mart	Temel Yayınlar Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü Ahmet Kardam 7.5 yıl hapis cezasına çarptırıldı.
16 Kasım	6 Kasım 1981'de YÖK ile ilgili yasanın çıkışından sonraki ilk yıl içinde üniversitedeki görevlilerine son verilen öğretim üyesi sayısı 148'e ulaştı. Bunun dışından hemen hemen tüm üniversitelerden yüzlerce öğretim üyesi yaratılan koşullar dolayısıyla istifa etmek zorunda kaldı.	16 Mart	UPİ Türkiye Temsilcisi İsmet İsmet gözaltına alındı.
24 Kasım	Cumhuriyet Gazetesinden Fatih Güllapoğlu ve Yazı İşleri Müdürü Okay Gönensin hakkında dava açıldı.	17 Mart	Milli Gazete Yazı İşleri Müdürü Hasan Karakaya hakkında açılan davaya başlandı.
26 Kasım	Politika Gazetesi Yazı İşleri Müdürü Aydın Senesen 1.5 yıl hapis cezasına çarptırıldı.	18 Mart	Yazar ve TYS Başkanı Aziz Nesin hakkında 27 yıl önce yazdığı ve şimdide kadar altı basımı yapılan "Az Gittik, Uz Gittik" adlı kitabı dolayısıyla dava açıldı. <i>Şimdide kadar 72 kitabı yayınlanmış olan Aziz Nesin, çeşitli yazı ve kitaplarından dolayı yüzden çok davaya muhatap olmuş ve 5 yıldan çok hapis yatmış bir yazardır.</i>
1 Aralık	Günaydın Gazetesi'nin yayını durduruldu. Bir hafta sonra gazete 9 gün sonra yeniden yayım izni verildi.	21 Mart	Türk Haberler Ajansı muhabiri Erken Erkan gözaltına alındı.
2 Aralık	Tercüman Gazetesinden Erdoğan Göze ile Yazı İşleri Müdürü Aydoğu İlter hakkında dava açıldı.	23 Mart	Rotary Gazetesi yazı işleri müdürü, bir reklam şirketinin yönetici ve Alman Havayolları Lufthansa Türkiye müdüri hakkında yayınlanan bir turistik haritada bazı bölgeler için "Kürdistan" ve "Pontus" isimlerinin kullanılması dolayısıyla dava açıldı.
5 Aralık	Gazeteci Ramazan Güntay 6 ay hapse mahkum edildi.	1 Nisan	Güneş Gazetesi Yazı İşleri Müdürü Teoman Özberk hakkında dava açıldı.
7 Aralık	Yılmaz Güney bir basın davasından daha 7.5 yıl hapse mahkum edildi. "Yol" adlı filmi ile 1982 Cannes Altın Palmiye Ödülüne Costa Gavras'a paylaşan film yönetmeni bu arada vatandaşlığından da çıkartıldı.	2 Nisan	Sosyalist Gençlik Gazetesi Yazı İşleri Müdürü Mehmet Ali Kutlu 7.5 yıl hapse mahkum edildi.
8 Aralık	Türkiye Gazetesi kapatıldı.		Aydınlık Gazetesi Yazı İşleri Müdürü Do-
12 Aralık	10 yayının Türkiye'ye sokulması yasaklandı.		
12 Aralık	İstanbul Sıkıyonetim Komutanlığı Hürriyet		

13 Nisan	ğan Yurdakul 1.5 yıl hapse mahkum edildi.	30 Temmuz	kısiler 3'er ay hapse mahkum oldular.
20 Nisan	34 yayının Türkiye'ye sokulması yasaklandı.	"Gandhi" filminin Türkiye'de gösterilmesi yasaklandı. Ayrıca 600 civarında filmin video-kasetlerine polis tarafından el konuldu.	
25 Nisan	"Yanılmayan Adam" adlı filmin yapımcısı Hasan Baykara ve Tahsin Deniz Kalkavan ile filmin yönetmeni Deniz Aydın hakkında filmde komünizm propagandası yaptıkları gerekçesiyle dava açıldı.	7 Ağustos	Somut Dergisi Yazı İşleri Müdürü Hayati Asilyazıcı hakkında Thomas More'un bazı yazılarını dergisinde yayınladığı için soruşturma açıldı.
28 Nisan	Prof. Server Tanilli'nin "Uygarlık Tarihi" adlı kitabının üniversitelerde ders kitabı olarak okutulması yasaklandı.	10 Ağustos	Tercüman Gazetesi'nin yayını durduruldu. Tercüman'a 22 gün sonra yeniden yayın izni verildi. Gazete Başyazarı Nazlı İlicak ve Yazı İşleri Müdürü Aydoğdu İlter hakkında dava açıldı.
31 Nisan	Tercüman Gazetesi Yazı İşleri Müdürü Aydoğdu İlter ve yazar Ergun Göze hakkında dava açıldı.	11 Ağustos	Politika Gazetesi Yazı İşleri Müdürü İdris Çelik 1.5 yıl hapis cezasına çarptırıldı.
9 Mayıs	İstanbul Barosundan 7 avukat hakkında Federal Almanya'da yayınlanmış olan Türkiye cezaevleri ve mahkemeleri ile ilgili bir raporda imzalarının bulunması dolayısıyla dava açıldı.	16 Ağustos	Muğla'da yayınlanan Yeni Adım gazetesi kapatıldı.
12 Mayıs	Cumhuriyet Gazetesinden Nadir Nadi ve Okay Gönensin 3'er ay 20'şer gün hapis cezasına çarptırıldılar.	16 Ağustos	Milliyet Gazetesi'nin yayını durduruldu. Gazete 10 gün sonra yeniden yayın izni verildi. Metin Toker ve Doğan Heper hakkında dava açıldı.
16 Mayıs	Şair Özgen Seçkin yayinallyı bir kitap dolayısıyla gözaltına alındı.	23 Ağustos	Nokta dergisinin yayını bir sayı için durduruldu, yazı işleri müdüri Yazgülü Aldoğan hakkında soruşturma açıldı.
19 Mayıs	Partizan Dergisi yazı işleri müdürü 9 yıl hapse mahkum edildi.	23 Ağustos	Sosyal Demokrasi Partisi (SODEP) Genel Başkanı Prof. Dr. Erdal İnönü ile Doğruylu Partisi (DYP) Genel Başkanı Yıldırım Avcı hakkında yaptıkları basın açıklamaları nedeniyle soruşturma açıldı.
25 Mayıs	Tiyatro sanatçısı Müjdat Gezen ve karikatürist Savaş Dinçel hakkında "Çizgilerle Nazım Hikmet" adlı kitaptan dolayı dava açıldı, sanatçılar 3 gün sonra tutuklandılar.	15 Eylül	Milliyet Gazetesi'nden Metin Toker ve Doğan Heper 3'er ay hapis cezasına çarptırıldı.
26 Mayıs	Hergün Gazetesinden Cezmi Kıraklı ve Yazı İşleri Müdürü Veyis Sözüer 4'er ay hapis cezasına çarptırıldılar.	6 Ekim	Dernekler Yasası kabul edildi. Birkaç istisna ile tüm derneklerin çalışmaları 12 Eylül 1980'de yasaklanmıştı. Aradan geçen süre içinde az sayıda dernek çalışma izin alabildi. Yeni yasa derneklerle ilgili olarak 1980 öncesine göre çok farklı, kısıtlayıcı koşullar getirdi.
26 Mayıs	Komal yayinevi Yazı İşleri Müdürü iki kitaptan dolayı 3 yıl hapse mahkum oldu.	13 Ekim	Merhaba Gazetesi'nin yayını durduruldu.
28 Mayıs	Yar Yayinevi Yazı İşleri Müdürü Ünal Erdogan ve Osman Yeşil ayrı ayrı 7.5 yıl hapis cezasına mahkum oldular.	18 Ekim	Milli Gazetenin yayını durduruldu. Gazete 20 gün kapalı kaldı.
30 Mayıs	Isparta'da yayınlanan günlük Isparta Gazetesi kapatıldı.	22 Ekim	Savaş Yolu Dergisi Yazı İşleri Müdürü Hikmet Güriş 7.5 yıl hapis cezasına mahkum oldu.
5 Haziran	Halkın Birliği Dergisinde çıkan 5 makale nedeniyle Yazı İşleri Müdürü Güzel Aslaner 31 yıl hapse mahkum edildi.	27 Ekim	Milliyet Gazetesi yazarı Teoman Erel ile yazı işleri müdüri Doğan Heper hakkında açılan davaya başlandı.
9 Haziran	Sıkıyonetim Yasasında yapılan yeni bir değişiklikle bölge sıkıyonetim komutanlarına, herhangi bir mahkeme kararı olmaksızın, "şüpheli kişilerle, zararlı faaliyyette bulunanları" 5 yıla kadar sürgüne yollama yetkisi verildi.	27 Ekim	Milli gazete yazı işleri müdürlerinden Durmuş Ali Aydın 1 yıl 4 ay hapse mahkum oldu.
11 Haziran	Yankı Dergisinin yayını geçici olarak durduruldu.	30 Ekim	Günaydın ve Tan gazetelerinin yayını durduruldu. Bu iki gazeteye 9 gün sonra yeni bir yayın izni verildi.
16 Haziran	Hayat Dergisi AP Genel Başkanı Süleyman Demirel'in fotoğrafını yayinallyı için toplatıldı.	30 Ekim	Sıkıyonetim komutanlıklarına verilen "çalışması yarasız ya da mahzurlu görülen" devlet memurlarını işten atma yetkisi öğretim üyelerinden, öğretmenlerden ve öteki memurlardan sonra, bu kez İstanbul Şehir Tiyatrolarında çalışan 7 tiyatro sanatçısı için kullanıldı.
8 Temmuz	Halkın Birliği dergisi Yazı İşleri Müdürü Mete Dalgin 7.5 yıl hapse mahkum oldu.	31 Ekim	Bursa'da 3 gazeteci 10'ar ay hapis cezasına mahkum oldu.
25 Temmuz	Gazeteci Doğan Özgürden ve İnci Tuğsavul vatandaşından çıktıktı. Resmi açıklamalara göre bu tarihe kadar 38 kişi vatandaşdan çıktıktı, 1005 kişi ile ilgili işlemler de devam ediyor. 11 Haziran 1983 tarihli bir hükümet kararnamesi ile vatandaşdan çıktıktan kişilere ait her türlü yazının, fotoğrafın, bunlara ait eserlerin Türkiye'de yayınlanması ve gösterilmesi yasaklanmıştı.	31 Ekim	Türkiye dışında yayınlanan 204 gazete ve derginin Türkiye'ye sokulması yasaklandı.
25 Temmuz	"Unutma" adlı şiir kitabı basımı, taşınması, bulundurulması yasaklandı.	2 Kasım	Tasvir Gazetesi'nin yayını durduruldu.
27 Temmuz	Osmancı Baymak'ın "Unutma" adlı şiir kitabı basımı, taşınması, bulundurulması yasaklandı.	3 Kasım	Temel Dağıtım Şirketi Sahibi Atilla Tanılgan 7.5 yıl hapse mahkum oldu.
	Milliyet Gazetesi'nden Metin Toker ve Yazı İşleri Müdürü Doğan Heper hakkında soruşturma ve daha sonra dava açıldı, sözkonusu	14 Kasım	Başış Derneği Davası'nda 18 kişiye 8 yıl, 5 kişiye 5 yıl hapis cezası verildi. Başlamasından 1 yıl 4 ay 21 gün sonra karara bağlanan ve sanıkların tümüne yakınının tutuklu kaldığı davada yalnızca 5 beraat kararı veril-

28 Kasım	mis oldu.	9 Mart	rinin çeşitli özellikleri hakkında "pekiyi", "iyi", "orta" ve "yetersiz" gibi notlar verenler. Not verilecek nitelikler arasında "Atatürk milliyetçiliğine inanç" ve "aşırı akımlarla mücadele gücü" gibi politik nitelikli olanların yanısıra "aile düzeni, kendisinin ve eşinin ahlak anlayışı" maddesi de yer almaktadır.
30 Kasım	46 yılının Türkiye'ye sokulması yasaklandı. Doç. Dr. Yalçın Küçük kitabıyla ilgili basın davasından tahliye edilmesinin ertesi günü cezaevinde "devletin askeri kuvvetlerine hukuk" ettiği iddiasıyla yeniden tutuklandı. Hürriyet Gazetesi'nin yayımı bir hafta süre ile yasaklandı.	11 Mart	Prof. Dr. Toktamış Ateş ile Varlık Dergisi Yazı İşleri Müdürü Filiz Nair Denizkan hakkındaki davaaya başlandı.
1 Aralık	Erkekçe Dergisi Yazı İşleri Müdürü Ali Koçatepe, Yılmaz Güney'in fotoğrafını dergisinde bastığı için 3 ay hapse cezasına çarptırıldı.	12 Mart	Cumhuriyet Gazetesi başyazarı Nadir Nadi ile Yazı İşleri Müdürü Okay Gönensin hakkında yeni bir soruşturma açıldı.
5 Aralık	2969 sayılı yasa ile "12 Eylül 1980 öncesi ne benzer ortama yolaçacak" beyanda bulunmak, yazı yazmak ağır ceza müeyyidele ri getirilerek "yasaklandı".	15 Mart	54 yılının Türkiye'ye sokulması yasaklandı. Şair Can Yücel ve Somut Dergisi Yazı İşleri Müdürü Hayati Asilyazıcı hakkında dava açıldı.
7 Aralık	Somut Dergisi Yazı İşleri Müdürü Hayati Asilyazıcı ile yazar Erol Toy 16'şar ay hapse mahkum edildiler.	15 Mart	Gazeteci ve SODEP eski Genel Sekreteri Oktay Ekşi hakkında seçimlerde bir boykot oğlunu olarak geçersiz oy kullanılmamasını teşvik ettiği iddiasıyla dava açıldı.
22 Aralık	Somut Dergisi Yazı İşleri Müdürü Hayati Asilyazıcı ve yazar Erol Toy cumhuriyetin 60. yıldönümünde bir genel af çıkartılması öneren makaleden dolayı 16 ay hapse mahkum edildiler.	31 Mart	Gazeteci Ali Sirmen hakkında Barış Derneği Davasında savcuya hakeret ettiği iddiasıyla dava açıldı.
22 Aralık	Halit Refiğ'in yönetiminde ünlü yazar Kemal Tahir'in aynı adlı romanı temel alınarak çevrilen "Yorgun Savaşçı" adlı film'in "tehlikeli" görüldüğü için yaktırıldığı açıklandı.	1 Nisan	İlk belirlemelere göre son iki buçuk yıl boyunca 1188 öğretim üyesi ve öğretim görevlisi üniversitelerdeki görevlerinden uzaklaştırıldı. Bunlardan 327'sinin Yüksek Öğrenim Kurumu ya da sıkı yönetim komutanlıklar tarafından doğrudan doğruya işten atıldıları, 861'inin ise istifa etmek ya da erken emekliye ayrılmak yolunu tuttukları ortaya çıktı.
31 Aralık	Savcılığın istemi üzerine Ankara'da polis Nazım İlkin'in "İşçi Sınıfına Selam" adlı bir antolojisini toplattı ve ölümünden 20 yıl sonra yazarı hakkında celp kararı çıkarttı.	12 Nisan	Milli Gazete'den Sadık Albayrak, Sait Çobanoğlu hakkında yeni bir dava açıldı.
31 Aralık	Şair Ahmet Telli ve Kurtuluş Dergisi yazı işleri müdürü ayrı ayrı 1.5 yıl hapse mahkum edildiler.	14 Nisan	Nitelik Dergisi Yazı İşleri Müdürü Vasfi Kirvelci gözaltına alındı ve daha sonra şair Murat Koçak'la birlikte hakkında dava açıldı.
31 Aralık	Yazar Akın Simav ile Demokrat İzmir Gazetesi Yazı İşleri Müdürü Necdet Onur 10'ar ay hapse cezasına çarptırıldılar.	24 Nisan	Halkın Kurtuluş Gazetesi Yazı İşleri Müdürü Nevzat Acar 8 yıl 9 ay hapse mahkum oldu.
1984		24 Nisan	Vedat Türkali, Yeni Türk Sineması dergisindeki sansürle ilgili yazısından dolayı 9 ay hapse mahkum oldu.
5 Ocak	Sinema Sanatçıları ve İşçileri Sendikasının aralarında Semra Özdamar ve Cüneyt Arkin gibi tanınmış sanatçıların da bulunduğu 37 yönetici hakkında dava açıldı.	25 Nisan	Cihat Aral, Can Afacan, Şekip Eser ve Orhan Taylan "gizli örgüt paralelinde sanat komitesi" oluşturdukları gerekçesiyle yargılanıyorlar.
18 Ocak	Devlet Bakanı Mesut Yılmaz verdiği demeçte "Hükümeti basına karşı koruma önleme alacağız, basına karşı çember oluşturacağız" dedi.	8 Mayıs	Müzik sanatçısı Rahmi Saltuk 3 ay hapse mahkum oldu.
22 Ocak	Turizm Bakanlığının 1972–1979 yıllarında bakanlık yayını olarak hazırlattığı kitaplar dan bir bölümü "milli birlik ve bütünlüğü zedeleyici" bulunduğu için (118.000 adet) depolarda bekletiliyor. Bakan bu kitapları yaktırmamış olmakla övdü.	14 Mayıs	Bülent Ecevit hakkında seçimde oy kullanmama kararının gerekçelerini belirttiği basın açıklaması nedeniyle soruşturma açıldı.
25 Ocak	Somut Dergisinin yayını durduruldu. Somut'un yeniden yayını için izin 10 hafta sonra verildi.	15 Mayıs	Verilişinin hemen ardından Aydınlar Dilekçesi ile ilgili haberlerin yayınlanmasına sansür kondu.
3 Şubat	Gazeteci-yazar Fikret Otyam hakkında "Mayınlar Çiçek Açmaz" adlı kitabından dolayı dava açıldı.	16 Mayıs	Adalet Bakanlığının yaptığı açıklamaya göre, halen devam eden davaların dışında gazete ve yayıncılar hakkında verilmiş gözaltına alınma kararı bulunuyor. Bunlardan 119'u Basın Yasasına karşı gelmekle, 20'si ise rejim yıkıcı propaganda ile ilgili.
26 Şubat	Erden Kural'ın Türkiye dışında çeşitli ödüller alan "Hakkari Bir Mevsim" filminin gösterilmesi yasaklandı. Filmin senaryosunu yazan Ferit Edgü daha önce 3 ay hapse cezasına mahkum edilmişti.	17 Mayıs	Mimar Müşfik Erem Türkiye İşçi Partisi adına yayına hazırladığı 1977 duvar takviminden 6 yıl 3 ay hapse mahkum edildi. Erem TİP Merkez Yönetim Kurulu üyesi olarak ayrıca 8 yıl hapse mahkum olmuştu.
28 Şubat	Tercüman Gazetesi başyazarı Nazlı Ilıcak ve Yazı İşleri Müdürü Aydoğdu İlter hakkında soruşturma açıldı.	18 Mayıs	8 yılının Türkiye'ye sokulması yasaklandı. Şair İlhan Özdemir hakkında kitabı dolayısıyla dava açıldı.
3 Mart	Yüksek Öğrenim Sicil Yönetmeliği yürürlüğe girdi. Bu yönetmeliğe göre üniversite yöneticileri üniversitelerdeki öğretim üye-	20 Mayıs	Aydınlar Dilekçesini hazırlayan ve imzalayıla katılan 1256 kişi hakkında soruştur-
		21 Mayıs	

31 Mayıs	ma açıldı. İmzalayıcılar gruplar halinde askeri savcılığa çağrılarak ifadeleri alınıyor.		
3 Haziran	Baş Derneği Genel Başkanı Mahmut Dikerdem hakkında 1980'de yayınlanan bir basın bülteni ile ilgili yeni bir dava açıldı.		
8 Haziran	Yazar İlhan Gümüştas'ın "Her Sabah Yeniden" adlı kitabı toplatıldı, yazar hakkında soruşturma açıldı.		
9 Haziran	İçişleri Bakanlığı Türkiye'de ve Türkiye dışında çevrilmiş 937 filmin gösterilmesini yasakladı. Yasaklama kararı bu filmlerin video-kasetlerini de kapsıyor.		
15 Haziran	Doç. Dr. Bilsay Kuruç hakkında sendika eğitim çalışmalarına katkıda bulunduğu için dava açıldı. Böylece Maden-İş Sendikası Davasında sanık sayısı 139'a yükselmiş oldu. Ali Poyrazoğlu Tiyatrosunun "Oğlum Çiçek Açıtı" adlı oyunu yasaklandı.		
21 Haziran	Mihri Belli ve Bağımsız Türkiye Dergisi Yazı İşleri Müdürü Süleyman Aslan hakkında dava açıldı.		
24 Haziran	Ege Sıkıyonetim Komutanlığı Dokuz Eylül Üniversitesindeki görevine son verildikten sonra görevde yeniden başlatılması için açtığı davayı kazanan Doç. Dr. Hüseyin Balci'nin üniversitede tekrar alınmamasını emretti.		
10 Temmuz	Gazeteci Müserref Hekimoğlu ile Cumhuriyet Gazetesi Yazı İşleri Müdürü Okay Gönencin hakkında dava açıldı.		
13 Temmuz	Gazeteci Yalcın Doğan ve Cumhuriyet Gazetesi Yazı İşleri Müdürü Okay Gönencin 1'er ay hapse mahkum edildi.		
28 Temmuz	Müzik sanatçısı Selda Bağcan, Türküola Plak Şirketi müdüri Feridun Bitlis ve Muhlis Akarsu hakkında bir plak dolayısıyla dava açıldı.		
10 Ağustos	Gazeteci Mehmet Şevki Eygi 1.5 yıl hapse mahkum edildi.		
15 Ağustos	Aydınlar Dilekçesi dolayısıyla metni hazırlayanlar yeni kişilerin imzalanmasında aktif oldukları saptanılanlardan 56'sı hakkında davaya başlandı. 1256 aydm ile ilgili soruşturmaların devam ettiği ve davaya yeni kişilerin sanık olarak katılabilecekleri belirtildi.		
27 Ağustos	Bakanlar Kurulu 9 yayının Türkiye'ye sokulmasını yasakladı.		
6 Eylül	Tercüman Gazetesinin yayını durduruldu. Gazetenin yayınına 10 gün sonra yeniden izin verildi. Bunun darbeden beri gazeteler hakkında uygulanan 43. yayın yasağı olduğu açıklandı.		
12 Eylül	Diyarbakır'da 5 Avukat hakkında mahkeme heyetine hakaret ettikleri gerekçesiyle dava açıldı.		
13 Eylül	Aydınlar Dilekçesine imza atmış öğretim üyeleri hakkında soruşturma açıldığı YÖK Başkanlığı tarafından açıklandı.		
22 Eylül	Zonguldak Uyanış Gazetesinden Ayşe Uzundurukan 3 ay 18 gün hapse mahkum edildi.		
27 Eylül	48 sanıkla Barış Derneği ile ilgili ikinci bir dava açıldı. Sanık sayısının ileride daha artacağı belirtildi.		
16 Ekim	Yeni Gündem Dergisinin yayını yasaklandı. Dergiye 2.5 ay sonra yeniden yayın izni verildi.		
24 Ekim	TMMOB'un üç yönetici 3'er ay hapse mahkum oldu.		
26 Ekim	7 yayının Türkiye'ye sokulması yasaklandı. Askeri savcılık Barış Derneği ile ilgili olarak 151 kişi hakkında soruşturma yürütüldüğü		
3 Kasım	nü açıkladı. Hakkında soruşturma açılanlar arasında Prof. Gencay Gürsoy, avukat Gülcin Çaylıgil, ressam Avni Mehmedoğlu ve yazar Kemal Sülker de var. Bilindiği gibi, Barış Derneği ile ilgili olarak, daha önce 23 kişi 5-8 yıl hapis cezasına mahkum edilmiş, 48 kişi hakkında da ikinci bir dava açılmıştı. Bu son soruşturma kapsamındaki kişiler arasında da Aydınlar Dilekçesini imzalamış olanlar önemli bir bölüm oluşturuyor.		
11 Kasım	9 Kitap ile 3 süreli yayının Türkiye'ye sokulması yasaklandı. Yasaklanan kitaplar arasında Bülent Ecevit'e ait Kuzey Kıbrıs'ta basılmış "Bağımsızlık" adlı bir kitap da bulunuyor.		
15 Kasım	Hasan Kiyafet'in "Lisemiz" adlı kitabı toplatıldı. Yazar hakkında soruşturma açıldı.		
17 Kasım	Yeni Olgu Dergisi Yazı İşleri Müdürü Gökhane Ağaççıoğlu ve Kenan Halis Kızıldağ gözaltına alındılar.		
19 Kasım	Ulusal Basın Ajansı (UBA) Müdürü Baki Özilhan ve Yazı İşleri Müdürü Cengiz Yıldırım hakkında dava açıldı. Aynı ajanstan Müserref Seçkin daha önce tutuklanmıştı.		
24 Kasım	Turizm Bakanı Taşçıoğlu, Türkiye'de turistler için 66,000 yatak kapasitesi varken, hapishanelerde 84,000 kişilik yer olduğunu ve ilk hedefin turistik yatak kapasitesinin hapishane kapasitesi düzeyine çıkartılması olduğunu belirtti.		
24 Kasım	Aydınlar Dilekçesi ile ilgili olarak 56 kişi hakkında açılan davada sanık sayısı İzmir'den üç yeni kişinin eklenmesiyle 59 kişiye çıktı.		
27 Kasım	İçişleri Bakanı 1984 yılı başından bu yana, 10 aylık süre içinde, 26,295 kişinin gözaltına alındığını ya da tutuklandığını açıkladı.		
1 Aralık	Yazar Onat Kutular ve Mahmut Tali Öngören ile Video-Sinema Dergisi Yazı İşleri Müdürü Jülide Ergüder hakkında Yılmaz Güney'le ilgili yayın yaptıkları gerekçesiyle dava açıldı.		
3 Aralık	Yüksek Öğrenim Kılık, Kıyafet Yönetmeliğine göre erkek öğrencilerin ve öğretim üyelerinin sakallı olmaları yasaklanmışken sakalını kesmeye reddeden Orta Doğu Teknik Üniversitesi öğretim üyesi Doç. Dr. Erhan Acar'ın görevine son verildi.		
4 Aralık	Aziz Nesen'in 70. doğum günü dolayısıyla yapılan sanat toplantılarında gösterilen bir filme gösteri sırasında el kondu.		
13 Aralık	2500 öğretmen güvenlik soruşturmaları tamamlanmadığı için aylardır görev yerlerine tayin edilemiyorlar. Bu arada sıkıyonetim komutanları tarafından görevlerine son verilmiş olan memurların toplam sayısı 20.000 olarak tahmin ediliyor.		
18 Aralık	Orta Doğu Teknik Üniversitesi öğretim üyelerinden Veli Deniz'in sözleşmesi Aydınlar Dilekçesini imzalamış olması nedeniyle yenilenmedi. Böylece bu nedenle işlerinden atılan öğretim üyesi sayısı 4'ü buldu.		
20 Aralık	Yüksek Öğrenim Kurumu üniversite rektörlerine bir yazı yollayarak tüm öğretim elemanları ve öğrencilerin politik görüş ve faaliyetlerinin bir fişle belirlenmesi istendi.		
2 Ocak	Tercüman Gazetesinden Nazlı Ilıcak ve Yazı İşleri Müdürü Ünal Baştuş hakkında dava açıldı.		
6 Ocak	1985		
	Bravo Dergisi toplatıldı.		
	Sadık Gürbüz'e konser için izin verilmedi.		

10 Ocak	Türkiye radyo ve televizyonlarında 205 kelimenin kullanımı "Türkçenin yapı ve işleyişine ters düşüklere ve standart Türkçe düzeyine ulaşmadıkları" gerekçesiyle yasaklandı.	2 Ocak	Adalet Bakanlığı, kitabevlerine dağıtımını ve satışı yasak olan 1500 yayını kapsayan bir liste dağıtmaya başladı.
14 Ocak	Yeni yüksek öğrenim disiplin yönetmeliğine göre "siyasi veya ideolojik amaçlı bildiri, broşür, pankart ve bant bulunduran" öğrenciler kesin olarak üniversiteden atılaçaklar. Yönetmelik "yüksek sesle şarkı söylemek", "çevresini temiz tutmamak" gibi eylemler de dahil birçok davranış için çeşitli cezalar getiriyor.	5 Şubat	Ticaret Bakanlığı ilerici, demokrat aydınlar tarafından bilim, kültür ve sanat faaliyetleri yapmak için kurulan Ekin A.Ş'ne izin verilmединi bildirdi.
		25 Şubat	Tarık Akan pasaport alamadığı için 1985 Berlin Film Festivalinde kendisine verilen ödül almaya gidemedi.

NOT:

Bu kronoloji Çağdaş Gazeteciler Derneği'nin "Basın 80-84" adlı raporundan, Türkei Infodienst ve Info--Türk bültenlerinden, Cumhuriyet, Milliyet ve Tercüman gazeteleri kolleksiyonlarından yararlanılarak hazırlanmıştır. Kronolojide yer alan olay ve gelişmeler, Türkiye'de bilim, düşünce ve sanat özgürlüklerine karşı baskı uygulamalarının tümünü kapsamadığı gibi, basına yansiyabilmiş gelişmelerin de ancak bir bölümünü oluşturmaktadır. Birçok olayın başlangıcı ya da sonraki gelişimi üzerine olan bilgileri derlemek mümkün olmamıştır. Kronolojinin böylece ele alınmasını ve eksik ya da yanlışlarını düzeltilebilmesi için katkıda bulunulmasını dileriz.

Bir Yayıncının Ölümü

M. Erdost Anlatıyor

"Mağdur Tanık" olarak
İlhan Erdost'un Ağabeyi
Muzaffer Erdost'un
Olayı Ayrıntılarıyla Anlatan
Yazılı İfade Metnidir.

I

Emniyet Müdürlüğü 1. Şube Basın Grubundan arandığımı öğrendikten sonra, 3 Kasım 1980 pazar günü sabahı, 1. Şubeye gittim. Kendisinin de aradığını öğrenen kardeşim İlhan Erdost da, 5 Kasım 1980 çarşamba günü sabahı 1. Şubeye geldi. Bize, burada fena muamele yapılmadı. Bizi, o gün yanı 5 Kasım 1980 günü öğleden sonra, Sıkıyönetim Adli Müşavirliği nezaretine getirdiler. Saat 15.00 veya 15.15'ti. Bizi nezarete almadılar, geri Emniyete gönderildik. Ertesi sabah, yanı 6 Kasım 1980 günü, sabah 9.30'da yeniden Sıkıyönetime getirildik. Adli Müşavirliğe bağlı nezarete alındık. Akşam saat 19'da, geri Emniyete gönderildik. 7 Kasım 1980 günü, gene sabah 9.30 sıralarında, Sıkıyönetime getirildik. O gün akşamda kadar bekletildik. Saat 17'de, bizi getiren polis memuru gözaltına alındığımızı söyledi. Amcam arabasıyla, bizi Mamak Askeri Cezaevi A-Blok Dış Nizamiyesine getirdi. Saat 17.10-17.15'ti.

Bize, burada, pencereden, siyasal görüşümüzü sordular. "Sol" dedik. Adli Müşavirliğin gözaltına alma kağıdında da adlarımızın yanına kaleme "sol" diye yazıldılar. Sonra bizi, A-Blok Dış Nizamiyesine içeri aldılar. Aradaki dar ve küçük bir kordonda, eşyalarımızı aradılar. Sonra İlhan ile beni yanına kelepçeleyerek, A-Blokta, merdivenli oda diye tabir edilen, A-Blok İç Nizamiyesine getirdiler. Kelepçelerimizi burada çözdüler. Burada, Emniyet nezaretinde ve Sıkıyönetim nezaretinde gördüğüm TÖB-DER İkinci Başkanı İsmet Yalçınkaya, TİKP yöneticilerinden bir genç, bir iki kişi daha vardı. Bize, burada ikişer fiş verildi.

II

İkişer ikişer fotoğraf çekiliyordu. İlhan ile benim yaniana, önce saçlı ve bıyıklı önden ve profilden fotoğraflarımız çekildi. Sonra, birkaç basamak daha aşağıda, saçlarımız ve bıyıklarımız sıfır numara makinayla kesildi. Saçsız ve bıyiksiz, gene önden ve profilden fotoğraflarımız çekildi. Bu arada fişleri doldurmuştık. Suçumuzun ne olduğunu bilmemişiz için, bu fişlerde "suç" umuz soruluğu satırın hizasına, "yaynevi sahibi" olduğumuzu yazdık. Fişleri verdik. Fişleri düzenleyen ve adını sonradan öğrendiğim er Eyüp Ergin, teker teker bizi karşısına çağırıyordu. Bana "Yaynevi sahibi olmak suç mu lan?" dedi. Ve sonra, Adli Müşavirlik yazısına bakarak, senin suçun "Yasak yayın bulundurmak" dedi. Daha sonra, kardeşimin fişini

de aynı biçimde değiştirdi. İlhan'ın yanında TÖB-DER İkinci Başkanı İsmet Yalçınkaya duruyordu. Daha önce İsmet Yalçınkaya'ya merdiven başında oturan bir er, işini sormuş, o da TÖB-DER İkinci Başkanı olduğunu söyleyince, "TÖB-DER kaldı mı şimdi lan?" diye ikinci bir soru yönelmişti. İsmet de, kapatılmış olduğu anlamında bir yanıt verince, "Öyleyse?" diyor, Yalçınkaya yanıtız kalmıştı. Merdivenli odanın yukarı kısmında bir er, gene Yalçınkaya'ya ne öğretmeni olduğunu soruyor, "Kimya" diye yanıt alınca, bu kez, "Öğrencilere bomba yapmayı iyi öğrettin mi lan?" sorusuya zarlanıyordu.

Yalçınkaya'nın fişini tamamlamak üzere masa başına çağrıldıktan ve fiş tamamlandıktan sonra, fiş tamamlayan er, kalkarak, ilkin eline aldığı bir copla, Yalçınkaya'nın ellerine ve sonra karın boşluğunca ve yüzüne yumrukla vurmaya başladı. Yalçınkaya geriye doğru kayıldı, kendini zor tutabildi. Sonra Yalçınkaya yerine geçti.

Bu arada bir er, Yalçınkaya'yı "Kafes'e koymayı öneriyor, öteki, "Artık kafes yok, kalktı, siz orada bir yumrukla adam öldürüyorsunuz, artık gelmenler koğuşlara dağıtıllacak!" diye yanıtlıyordu.

Burada bulunan erler, bu arada sürekli girip çıkmaya başlamışlardı. "Yüzbaşı kafesin anahtarını istiyor...", "Yüzbaşı seni istiyor..." diyerek, giriş çıkışlarında bir trafik artışı olduğu gözlemleniyordu. O arada, adını sonradan öğrendiğim er Engin Soğancı gelerek, bana, işimi sordu. Yaynevi sahibi olduğumu söyledi; "Yani?" dedi. Soruyu anlayamamışım; "sağ mı sol mu?" diye soruyormuş. "Sol" dedim. İlhan'a da aynı soruyu sordu. İlhan da "sol" diye yanıtladı. Bunu soran er dışarı çıktı. Erlerin giriş çıkışlarının trafığını tam olarak sıralamak şimdiki olağanüstü. Ama bir süre sonra, bize görüşümüzü soran er Engin Soğancı içeri girdi, benim karşıma geldi, elinde cop, başını sallıyordu. Ne dediğini anlayamadım. Elimi açmamı işaret ediyordu. Sağ elimi açtım, hızla iki cop vurdum. Sonra İlhan'ın eline iki cop vurdum. Merdivende aşağıdakilere de感恩 siradakilere vurmaya devam etti.

Masa başında fişlerini tamamlayan er Eyüp Ergin ise, arada bir merdivenden aşağı doğru iniyor, inerken, Yalçınkaya'ya, karnına, göğsüne, yüzüne yumrukla vuruyordu.

Bu baskın ve gergin hava içerisinde fişler tamamlanırken, yeni gelenler oldu. Bu arada, bizim aşağıda nizamiyede gördüğümüz, evinde tabanca bulunduran bir tır şoförü ile boyuna bakıldığından 18 yaşından küçük bir çocuk da geldi. (Bu iki kişi, ertesi sabah C-Blok G-Bölümüne getirilen, ve benim bulunduğu odaya alınıp hemen oradan çıkartılan iki kişiydi.)

III

Merdivenli odada fotoğraflarımızı çeken onbaşı ya da çavuş olan biri, bir süre burada görünmez olmuştu. Sonra, içeri girmiş, aşağıdaki masanın yanında sandalyeye oturmuş gördüm. Bana hitaben, "istersen çömelebilirsin!" dedi. Diz çökerek oturmak daha sıkıcı olacak diye, "böyle iyi" dedim, yalnız ayak değiştirdim. Aynı onbaşı (ya da çavuş), bu konuşmaların ardından, "Hanginiz büyük" diye sordu. Benim büyük olduğumu söylediğim. Aramızdaki yaş farkını sordu, İlhan 12 yaş fark olduğunu söylediğinde, yukarıdaki masada oturan (daha önce fişlerimizi doldurulan er Eyüp Ergin), "Sen mi büyüğün... Tuu bir yanlışlık olacaktı..." derken, "buraya yanlış yazılmış" diyerek, bizden bir kalem istedi ve adlı müşavirlikten gelen kağıtta, yanlış yazılan doğum tarihini düzelttiyormuş anlamında, bizden aldığı kalemle İlhan'ın ya da benim adımının ve kimliğimin yazılı olduğu yere, görmedigim bir işaret koydu. (Er Eyüp Ergin, doğrudan doğruya bize bunu sorabilirdi. Gizli bir hesabın sonucu olarak bir başkası "yakınlık gösteriyor" havasında soruyor, o da araya giriyordu. Onbaşıının (ya da çavuşun) yakınlık göstermesi bizden gizlenen bir amaç bulduğunu ima ediyordu. Aslında er Eyüp Ergin'in adlı müşavirlik yazısındaki doğum tarihini düzeltmek görevi değildi. Ayrıca, burada bize verilen fişlere de doğum tarihlerimizi yazmıştık. Bu, bana göre, küçük olanımızın saptanması ve bu anlamda bir yanlışlık yapılmamasıydı.)

Bu arada, dışarı çıkmış olan ve fişleme işlemlerine bakan er, Eyüp Ergin, yeniden içeri girerek, oda bulunan telefonu açtı, santral kanalıyla, saniyorum garajı istedi. Hafif konuşması karşından anlaşılmamış olacak ki, bir elini ahiye ile ağzı hizasında örterek, sesini alçaltarak, "C-Bloka iki gözaltı bulunduğu" söyledi ve "büyük" arabalardan birini istedi. Karşından büyük araba olmadığı yanıtını almış olmayıdı ki, "Büyük araba yok mu, yapma be... Küçük araba olmaz..." diye konuşmasını sürdürdü. "Reo var mı, ha o olur, reo gönder..." diyerek telefonu kapadı. Ardından da C-Bloka telefon etti. "İki gözaltı bulunduğu" söyledi ve bir assubay istedi. Telefon eden er Eyüp Ergin, ayrıca, "Ben araba istedim, siz araba istemeyin, araba ilkin ora-ya gelecek..." diye ekledi. Bu arada B-Bloka da telefon ederek, gözaltı ya da tutuklu bulunduğu, gelip almalarını söyledi. (Er Eyüp Ergin'in, özellikle büyük araba istemesi dışında, C-Bloka telefon ederek yalnızca gözaltılarına alınmalarını istemesi gerekikten, C-Blok görevlilerinin yapması gereken görevi, yani arabayı istemiş olması ve bunu C-Blok görevlilerine ayrıca belirtmesi, son derece önemlidir.)

Burada eşyalarımıza biraz önce arayan gardıyan, gene birara içeri girmiş, tam da bizim karşımızda durarak, "Bunlar özel kişilere benzıyor" demişti. Daha önce ellerimize ikişer cop vuran er Engin Soğancı, alaylı bir biçimde güllererek, şu yanıtını veriyordu. "Bunların birazdan hiçbir özellikleri kalmayacak!"

IV

Bu arada, içeri giren erlerden biri, gözaltına 20 kişi daha gelmekte olduğunu, şimdi aşağıdan telefon edildiğini söyleyerek, elliğini çabuk tutmaları-

nı istedi. Bu arada, B-Bloka gidecek birini, bir er gelerek teslim aldı ve orada elliğini kelepçeleyerek birlikte çıktı. O sırada içeri bir assubay girdi ve çalımlı bir ifadeyle, "Hangileri?" diye sordu ve bizim yüzümüze şöyle bir bakıp, kendisine uzatılan kağıdı imzalarken, arkasında bir er ve kapının hizasında bazı erler bulunuyordu.

Assubayın arkasındaki er, bize suçumuzun ne olduğunu sordu. "Yasak yayın" dedik. Görüşümüzü sordu, "sol" dedik. Assubay oradaki erler, teslim alma kağıdını imzalatıyor olmalıydı. Assubayın arkası bize dönüktü. Sonra, "Hadi alın eşyalarınızı" dederler, İlhan'ın bir çantası, benim bir çantam ve bir de içerisinde battaniye bulunan bir torba vardı. Aldık, İlhan'la yanına merdivenli odadan çıktıktı. Kelepçe takılmamıştı. Önümüzde iki er, arkamızda iki er yürüdü. Sağa döndükten 10-15 metre kadar sonra, dışarıya açılan genişçe bir kapı boşluğuna geldiğimizde, arabaya binecektik ki, üstümüzü ve eşyalarımıza yeniden aramak için durdurulduk.

Bu arada, assubay, bize, "10 yaşındaki bebeleri zehirlediniz, içeri sizin zehirlediklerinizle dolu. Bu yüzden bizim rahatımız yok, (erleri göstererek) bu çocukların da sizin yüzünüzden geceleri bile uyumuyorlar.." diyerek kinli ve hırslı bir biçimde bize hitap etti. Kendisine hiçbir yanıt vermedik. Yere çömeldik, çantalarımızı boşaltıydık. Eşyalarımızın içlerinden alındıları, sabunları, dış fırçalarını, gene eşyalarımız arasından çıkan bir naylon torbanın açık ağzına atıyorlardı. Assubay, ilkin, "bunları atarsınız" dedi, sonra, yanaşarak ayaıyla şöyle bir karıştırdıktan sonra, "ya da bir başkasına verirsiniz" diye ekledi. İlhan, ökçeleri ezik bir çift pabuç da getirmiştir. Erlerden biri, "komutanım bu ayakkabıları ne yapalım?" diye soruyordu. Ayakkabıları baktı assubay, "atın" dedi. "Ayağında ayakkabin var ya!" diye ekledi. İlhan, "Terlik yerine kullanmak için aldım komutanım" deyince durdu bir ara, ayakkabıları baktı, sonra "peki alsın" dedi. Bu arada ben eşyalarımı çantaya tıkmış ve daha doğrulmamıştım ki, iki er, kollarından karpark, "hadi arabaya" diyerek, kapı önünde, arkası kapiya yaklaşmış cezaevi arabasına doğru, iteklediler. Arkamdan copların, tekmelerin, yumrukların inmeye başlaması üzerine, kendimi arabaya dar attım. Araba yükseltti, ve arkasında basamak yoktu, çekme kancası takılacak bir topuz vardı. Onun içinden binmekte biraz güçlük çekiliyordu. Eşyalarımı, dışarıdan gelen doğal ışıkta, gün ışığında aramışlardı. Ben içeri girerek, arabanın girişte ön soluna oturdum. Biraz sonra da İlhan girdi içeriye, o da ön sağa oturdu. Karşılıklı baktı gülümserdi birbirimize. "Eh, ne yapalım, dayak da yedik" der gibisine. (Topukları ezik ayakkabılar, daha sonra İlhan'ın eşyaları arasında çıkmadı. Sanırım, beni arabaya bindirdikten sonra, İlhan'ın ayakkabılarını yeniden geri almış olmaliydi. Bunun nedeni olmamıştı. Gerektiğinde bu ayakkabılar, savunmak için kullanılabilirdi. Dış fırçaları ve sabunlar da öyle..)

V

Arabanın sanıklara ve muhafiz erlere ayrılan bölümleri arasındaki kapı, şimdije kadar bittiğim cezaevi arabalarına benzemiyordu. Diğer arabalarda, sanıklar ile muhafizler arasındaki bölmenin kapısı tam ortadandı, bunun ise sol yandandı. İlhan'

in yanına gelmesi ya da benim onun yanına geçmemi düşündüm, ama bunun için arabanın hareket etmesini bekliyordum. Bu beklenen içerisinde, araba binen erler, birden bizim bulunduğu kısma, sözcüğün gerçek anlamıyla "hişimla" girdiler. Öndeki er ve belki de onbaşı olan, copunu öne uzatmış hareket ettirerek, bize bir şey söyleyordu. Ben "ne diyor" diye bakarken, İlhan anlamış ayağa kalkmıştı. Arabanın sol yanını işaret ederek, bizi, arabanın sol tarafından, yüzümüz erlere dönük durumda, ayrı ayrı hazırla geçirdiler. Ve o anda dövmeye başladılar. İlk ellenimizi açmamızı söyledi. Başlangıçta iki er beni, iki er İlhan'ı dövmeye başladı. Copların sesi yükseltmişti bir anda. Ellerimizden başlamışlardı ama, hemen ardından, göğsümüzden üst tarafa, yüzümüze başına vurmaya başlamışlardı. Hırsla, küfürler savurarak, seri bir biçimde vuruyorlardı. Ben başımı zor kuryabiliyordum. Bu arada, assubayın, arabanın sağından ağır ağır ön tarafa yürüdüğünü, parmaklıklı pencereden gördüm. Bir süre sonra da araba hareket etti. Tel örgülerini bölerek, uzunlamasına demir borulardan yapılmış bir kapdan araba ağır ağır geçti. Dayak yerken bunları görebiliyordum. Sonra, dışarıyı göremez, izleyemez oldum. Ben birkaç vuştan sonra bağırmaya başladım. İlhan bağırmıştı. Bir ara, bana sağ yanından vuran bir erin coplarının kesildiğinin farkına vardım. Dengemi sağlayabilmek için sağ ayağım biraz önde, ve biraz İlhan'a sırtım eğ gibi duruyordum. Şöyle bir bakanlığımda, İlhan'a üç kişisinin vurmakta olduğunu farkettim.

Ne yapacağımı bilemez, şaşkın bir durumdaydım. Biraz İlhan'a doğru sokularak ve üçüncü eri kendime çevirmek düşüncesiyle, İlhan'a doğru yan yan kaçiyordum. Beni döven er, yakama yapışarak, "Şöyleden it" diyerek beni, arabanın sağ üst köşesine doğru sürükledi. Orada dövülürken, bir ara, İlhan'ın yere yüzükoyun düşmüş olduğunu gördüm. Beli tutmadı, dengesini yitirdi sandım. Üç kişi, çevresinde, tek melerle İlhan'a, gövdesine ve başına vuruyorlardı. Üzerine doğru yürümek istedim. Yüzüme önce copla, sonra yumrukla vuruluyordu. Dengemi zor sağlıyordum. O arada, biri daha benim önüne gelmişti. O zaman, "Ona vurma yin, onun beli kırılır, bana vurun" diye yalvararak bağırmıştı. Bir ara İlhan'ın ağır ağır doğrulduğunu gördüm. Demek belinde birsey yok diye düşündüm. Bu düşünceler anlık olarak geçti. Kafamdan, Bir silsile izlemiyordu. Yüzüme yediğim cop ve yumruklardan hem korunmaya, hem de dengemi sağlamaya çalışıyordum. Yüzüme inen yumruklarla, yüzüm, sağa sola çevrilince, arabanın parmaklıklı pencerelarından, sokak lambalarının ışığının aydınlattığı ağaç dalları görünüyor ve arabanın kağırı gibi yavaş gittığını anlıyordum. Bazan da şoför mahalli kısım görünüyor. Arabanın bir kaç kez, C-Bloka varmış olması gerekirken, hâlâ gelmiyor ve dayak bitmiyordu. Bize, "Var mı sol yayın?" "Var mı yasak yayın?" "İtoğlu itler" diyerek basıyorlardı dayağı. İlhan'ın da o arada bağırtısını duymaya başladım. İçeride, dört erin küfürleri, bizim yalvarışlarımız ve cop sesleri, sözcüğün anlamıyla "ayyuuka" çıktı. Bir süre sonra araba durdu. Araba durduktan sonra, "Hadi dediler, eşyalarınızı alıp inin aşağı". İlhan'la gözü geldik bir an. Ben, "arabada fazla kalmaya-

lım" anlamında İlhan'a başımla işaret ettim. Çantanı ve battaniyemi aldım önce ben indim, arkadan İlhan indi. Assubay Şükrü Bağ da inmiş arabanın arkasına gelmişti.

V

Cezaevi öünden geçen yolu, sokak lambaları aydınlatıyordu. Karşımızda, nöbetçi ve silahlı erler, silahları ellerinde bize doğru duruyorlardı. Yanyana gelince İlhan'la, girişte solda görünen koşuların 15-20 adım öndeği tel örgünün hizasındaki giriş kapısına doğru, erler "hadi yürüyün" dediler. İlhan'la birlikte iki adım atmıştık ki, bu kez de, "durun lan, gitmeyin" diye bağırdılar.

Belli ki assubaylar, o anda bizi ayakta gördüğü için, yediğimiz dayağı yeterli bulmamıştı. O sırada İlhan, başçavuş Şükrü Bağ'a, "Buraya küçük kızımı uyandırmaya kıyalamadan geldim, bizi dövdürmeyein başçavuşum" dedi. Başçavuş yanıt olarak, kendisinin de çocuğunu Kırıkkale'de ateşli hasta bırakıp geldiğini söyleyince, erlerin dördü de, yeniden kudurmuşcasına üzerimize saldırdı. İlhan'la yanına, kollarımızla yüzümüzü ve başımızı tutarak yüzümüze ve başımıza doğru savrulan coplardan kendimizi korumaya çalışıyorduk. Bir yandan da, geriye, üstü tel örgü olan duvara doğru, adım adım geri çekiliyorduk. Assubay tam karşımızda durmuş seyrediyordu. Gözlerim başçavuştu. İlkimiz de, "Ölüyoruz, dayanamıyoruz, dövdürmeyein!" diye yakarıyorduk. Başçavuş, "Bunu daha önceden düşünseydiniz!" diye bağırdı, erlerin hinceri yeniden bilenmiş gibi, yeni bir hızla bizi dövmeyi sürdürdüler. Assubayın bu arada, yanda duran arabanın sağ yanına doğru ağır ağır yürüdüğünü, gözden kaybolduğunu ve arabanın ilerisinden çıktığını gördüm. Erler bizi acımasızca, ölüresiye dövüyorlar, küfrediyorlar, bağırlıyorlardı. Karşımızda nöbetçi erler, ellerinde tüfekleri, bize bakıyorlardı. On dakika kadar sındı sanıyorum. Başçavuş geri dönmüştü. Bir ara dayağı kestiler. Dayak yediğim yerden, beş altı adım geriye, yola yukarı doğru yürüttüler. Tam bu sırada İlhan yüzükoyun yere düştü. Erler, küfrediyor ve bağırlıyorlardı. İlhan yavaş yavaş doğruldu. Bizi yeniden "bağırla" geçirtiler. Erler arkamızdaydı. Assubay karşımızda. Ellerimiz kollarımız kütük gibi olduğu için yanlara tam yapıştırımyorduk. "Yapıstırın ellenizi lan", "Ellerinizi iyi yapıstırın itoğlu itler" diye hepsi değişik seslerle bağırlıydı. Assubay Şükrü Bağ, "Bir patlatılmadık hayalarımız kaldı, şimdi de onları patlatırlar" derdemez, erler, yeniden arkamızdan kafamıza, sırtımıza, coplarla vurmaya başlıdalar. Gene "ölüyoruz, dayanamıyoruz" diye bağırlıyorduk, bağırtılarımız, erlerin küfür ve hakaretleri, cop ve yumruk sesleri arasında kayboluyor, assubay karşımızda seyrediyordu. Beş-on dakika kadar dövdüler böyle.

VII

Sonra, telögülerin sırasındaki demir parmaklıklı kapıya yürümemizi söylediler. Arka arkaya bulunan demir parmaklıklı kapı geçtik, tam karşımızda F-Bölümüne girişin kapısı görünüyordu.

Oraya doğru yürüyorduk ki, aynı erler, assubaydan yeni bir emir almış olmalılar ki, arkamızdan bağırmaya başladılar. "Sağa, sağdaki kapıya yürüyün lan" diye. Arkamızdan koşuyorlardı. "Koşma-

yin lan itoğu itler" diye bağırrak, bizi kapının boşluğununa sıkıştırdılar ve orada dövmeye devam ettiler. Sırtımızı duvara dayayıp kendimizi koruyorduk. Doğrudan yüzümüze ve başımıza vuruyorlardı. Ne kadar dövdüklerini çıkaramıyorum. Arkadan bir ses geldi. Bu ses üzerine, bizim tekrar koğuşun kapısına yürümemizi söylediiler. Arkamızdan copları indiriyorlardı. Bu arada kardeşim yüzyokuyn bir daha düştü. Güçlükle doğruldu. Yeniden girişitiler bize. Koğuşun kapısı önüne gelince, bizi hazırla geçirdiler. İlhan solumdaydı. İki yanımızda, bizimle aynı hızda, avludaki nöbetçi erler vardı. Arabadaki erler, arkamızda küfrederek, "ellerinizi yapıştırın lan", "iyi yapıştır, şimdi yersin da yağı itoğu it" diye bağırıyorlardı. Buradaki nöbetçi erlerden biri, belki de çavuş, bizim yanımızda aynı hızda hazırilda, koğuşkidemlilerine seslendi. Hemen içeri sağı sollu kapı ağızlarında duran iki tutuklu, koşarak geldi. Kapıda, tam karşımızda, hazırla geçtiler. Kapı demir parmaklıklı ve kapalı. Erlerden biri ve belki de çavuş olanı, kıdemlilere, "Yeriniz var mı" diye sordu. "Yerimiz var komutanım" diye yanıt verdi iki kıdemli de. "Bunları kabul ediyor musunuz?" diye yeniden soruldu. "Kabul ediyoruz komutanım" "Aç kapıyı" diye bağırdı biri. Kapı açtılar. (Burada iki noktayı belirtmek gerekli. Birincisi, koğuşta bulunan tutukluların ifadesinde belirtilen dövülmemem olayı bu avluda geçiyor. Bunun, arabadan indirildikten sonra yol üzerinde dövülmemizle karıştırılmış olması olasılığı var. İkincisi, burada nöbetçi erler, yanımızda dururken, arkadan gelen erler, bizim arkamızda bize hakaret ediyorlardı. Buradaki nöbetçi erler, görevli olmayanları avluya aldıkları ve sorumlu oldukları için bu durumu inkar ediyorlar.)

VIII

İçeri girdik üstümüze kapı kapandı. Girişte sağdaki koğuşa aldılar bizi. Koğuşun girişinde, soldaki yemek masalarının olduğu yerdeki banka yan yana oturduk. Bir-iki kişi yanımıza geldi. "Su getirin, biraz su getirin" dedim. Pencereden erlerden biri kıdemliye, "Hangi koğuşta kalacaklar" diye sordu. Kıdemli, "Biri bu koğuşta biri öteki koğuşta kalır komutanım" dedi. O zaman "Biz kardeşiz dedim, niye öyle söyledin!" Kıdemli, epe, "Kardeşler komutanım, ikisi de bu koğuşta kalsın" dedi. Bu arada İlhan'ın birisi koluna girmiştir, onu sağ tarafa doğru götürüyordu. Yanında duran tutuklu arkadaştan, "Biraz su getirin, nefes alamıyoruz..."

Yalvarır bir sesle "Biraz bekle" dedi. Ders mi yapıyorlar ne, o sırada koğuştan çıkış su almaktan korkuyorlardı. Ben de durmadım, kalktım, sola doğru yürüdüm. İlhan dönmüştü. İlhan'la koğuşun ortasında gözgöze geldim. Yüzü kanlıydı. Gözleri kan çanaklıydı. Birbirimize şöyle bir baktık. İlhan beni iki adım geçmişti ki "Midem bulanıyor, kusacağım" diye bağırdı ve yere yığıldı. Hemen tutuklular koştular, kollarına girdiler, biri "doktor, doktor" diye bağırdı. Tutuklular içersinden biri koşarak geldi. "Çabuk şekerli su getirin" dedi. İlhan'ı soldaki yatağa doğru götürdüler. Beni iki kişi tutarak koğuşun içerisinde bir yatağa yatırdılar. Bir-iki kişi yanındaydım. Biraz sonra, İlhan'ı benim uzandığım ranzanın boşluğununa getirdiklerini gördüm. Üst tarafını soymuşlardı. İlhan, bir dizi üstü-

ne çökmüştü, kolları yere sarkmıştı, başı öne eğilmişti, ağızı açık, yüzü solmuştu. İki kişi kollarında tutuyordu. Biri, "Çabuk yetiştin lapayı" diyor du. Ben "İlhan, İlhan" dedim. Ses vermedi, "İlhan İlhan" diye bağırdım. Ses vermedi. "Birşey yok, birşey yok" dedi çocukların. Sonra lapayı beklemeden, yatağa kaldırırmak istediler. Birinin, "Bunun ayakları tutmuyor" dediğini duydum "Eyval dedim içimden, felç oldu herhalde..." Sonra suni teneffüs yaptırdıklarını gördüm. Telaşlandım ne dediğimi, nasıl sorduğumu bilmiyorum. "Birşey yok, nabzı biraz zayıf da, kuvvetlendirmeye çalışıyoruz" dedi biri. Bir-iki kişi omuzlarını, kollarını tutuyordu. İlhan ve ölüm o denli birbirine aykırı, o denli uzak kavramdı ki, hâlâ ölümü göremiyordum. Ya da ölümü görüyordum, ama son bir çare sizlikle, birşeyler yapmalarını yalvararak istiyordum. İlhan'da kimliği yoktu. Biri açıp ağızından soğunu üflüyor, bir başkası masaj yapıyordu.

IX

Kardeşim ölmüştü.

Önce bir nöbetçi assubayı geldi. Sonra nöbetçi bir sağlık teknisyeni. "Ambulans gereklili" dedi. Biraz sonra uzatıldığı battaniye ile birlikte ranzanın alt yanından uzunlaşmasına çekip çıktılar yavaş yavaş. Yalvarıyorlardı, bir kez öpeyim diye. Bastırıyorlar, yarılmış omuzlarına, kollarına, bacaklarına, bırakmıyırlar. Ve götürdüler öyle işte. Biraz sonra, beni kaldırdılar. Dışarı çıktılar. İki er koluma girmiştir. Dövüldüğümüz yerlerden geçerek yürüttüler. Nereye götürdüklerini bilmiyordum. Seçrin bir yel esiyordu. Bulutlarla karışık bir geceydi. Bedenim terden sırlı sıkladı, çamaşırılarım da. Bir titreme geldi. Duramadım. Yere yiğilacak gibi oldum. Kalbim duracak gibi oldu. Yelegimi çıktılar, başıma sardılar. Dizlerim titriyordu. Beni, daha sonra öğrendiğime göre C-Blok G-Bölümü önünde, girişte solda bulunan üç odalı bir yere aldılar. Tahatranzalar vardı burada. İğne yaptılar.

Ertesi sabah, benim bulunduğu yere iki kişi girdi. Tanıdım bunları. Biz merdivenli odadan ayrılmadan yarım saat önce gelen iki kişiydi. Ancak şimdî C-Blok/G-Bölümüne getiriliyorlardı. İçeri gitip öyle şaşkınlık durumda bakıyordu ki, bir er girecek, onları yanından çıktı.

Daha sonra benim hazır olmamı söylediler. İki tutuklu gelerek paltomu, ayakkabılarımı filan giydirdiler. Avludan yola çıkan demir parmaklıklı kapı aralığında, bir er beni kelepçelemek istedi. Kelepçe bileklerime sığdırmadı. "Seni buradan kelepçesiz çıkaramayız" dedi. Kelepçeyi dişlerine geçirimsiz bileklerime tutturdu. Orada bekleyen, küçük cezaevi arabasına bindirildim. Araba 8-10 kişi alacak büyülüktedydi, ama ayaga kalkılamıyordu. Belden eğik duruluyordu. Beni A-Blok idare kismında bir odaya götürdüler. Orada askeri savcı ifademi aldı.

Mağdur Tanık
Muzaffer Erdost

Bu yazı DEMOKRAT TÜRKİYE Gazetesi'nin Şubat 1982 tarihli 1. sayısından alınmıştır.

1980-Enver Karagöz

1983- Enver Karagöz evdeki olaydan ıskencenin bir ay sonra

Öğretmen Enver Karagöz'ün Üç Yılı

12 Eylül 1980 sabahı eşimle birlikte evinden alındım. Evinde yapılan aramada suç unsuru hiçbir şey bulamayan emniyet görevlileri iki çuval dolusu kitabımı alarak bizi İl Jandarma Alay Komutanlığına götürdüler. O gün ve onu izleyen günlerde çocuk ve hamile kadınlarından, öğretmenlere, memurlara, yaşlı insanlara kadar bir çok kişiyi askeri araçlarla getirip salonlara doldurdular. Beş gün orada aç, susuz, uykusuz tutuldum. Böylece insanları işkenceye götürmeden önce fiziki dayanma gücünü kırmak istiyordular. Bir akşamüstü beni dışarıya çağırıldılar. Hemen orada gözlerimi bağladılar. Biraz yürüdükten sonra döşemelerden kapalı spor salonu olduğunu anladığım bir yere sokular. Hiçbir şey sönmadan elbisemi çıkarmamı söylediler. Çikarmayaçağımı söyleyince, üzerime saldırıp soydular. Ayak parmaklarına elektrik kabloları bağladılar. Cereyan vermeye başladılar. Üzerine kovalarla soğut su döküldürgündü. Bu, gece boyunca sürdü. Sabaha doğru elbiselerimi giydirdiğimleri kalorifer borusuna kelepçelediler. Oturamayacak şekilde bağlamışlardı. Birkaç gün öyle bağlı kaldım. Her gelen tekme tokat dövüyor, aşağılıyor, kükrediyor. Yaniden işkence odasına götürdüler. Tanmadığım isimleri soruyor, bunlara ilişkin oldığumu, gizli örgüt üyesi olduğumu kabul ettirmeye zorluyorlardı. Dediklerini yapımınca, yeniden soydular, vücutumun birçok yerinden elektrik vermeye, soğuk su dökmeye başladılar. Bu seans bitince falakaya yatırdılar. Tabanlarım şitti, tüm vücudum elektrik yanıkları ve sisizler içindeydim. Yine götürüp kolundan kalorifer borusunu bağladılar. Beşaltı günde bu kez, kuru ekmek veriyordular. Bağı kaldığım süre içinde oturma ve uyuma olanaklı yoktu. Gözlerim sürekli bağırdı. Başka insanların, kadınların, çocukların işkence altındaki feryatlarını duyuyordum. Sesinden tanıyorum, hamile bir öğretmen arkadaşının karnındaki çocuğuna dokunmamaları için yalvarmasını ve feryatlarını hala unutamıyorum. Yeniden götürmek için kolumu açtıklarında boz bir çuval gibi yere yığıldım. Sürükleyerek götürdüler. Bir askeri araçla nehrin kenarına gittil. Suya atacaklarını, kaçırcan suya düşüğüne söyleceklerini konuşuyorlardı. Suya sokup, çıktılar. Ayaklarının ucuna kurşun

yağdırı or, vuracaklarını söyleyordular. Geri getirdiler, işkence odasına aldılar. Çok yakın bir yerden esimin çigliklarını duyuyordum. Elbiselerimi çıktılar, elektrik vermeye başladılar. Kablonun birini ayak parmağına bağlamışlardı, bir kabloyu vücutumun değişik yerlerinde diliinde, kulak memelerimde, meme uçlarında dolastırıyoırdı. Bir başka kabloyla makattan elektrik vermeye çalışıyordu. Bu işlem bitince falakaya başladılar. Tabanlarımın çatradığını hissettim. Artık ilk günlerdeki gibi fazla acı duymuyordum. Bunu onlar da farketmişlerdi. Esimi getirdiler, elektrik şoku uygulayıp bağırtıyoırlar, soruların isimlerin yerlerini söylemezsem ve gizli örgüt üyesi olduğunu kabul etmezsem esimin irzına geçmeye tehdit ediyorlardı. Sabaha kadar siren ve işkencelerin nöbet değiştirdiği bu seansın sonunda yarı bayılmış bir haldeyken ağızımı zoria açtılar, girtiginden aşağı kaynar su döktüler. Bu su dökme işleminde bir sonra birkaç kez tekrarlandı. Götürdüler, ellerim, ayaklarım bağlı, ağızım tam tuvalet deliğine, tuvaletin suyu sırtma gelecek şekilde, suyu sonuna kadar açarak öylece biraktılar. Burada ne kadar kaldığımı bilmiyorum. Elbiselerimi kendileri giydirdi. Ayaklarımı yere basamıyorum. Sürükleyerek götürdüler, yine kolumnadı kalorifer borusuna, bu kez oturacaksıldır. Başka insanlarla bağladılar. Ayaklarım çıplaktı. Ayakkabılarımla iç çamasılarımı epey önce kaybetmiştim. Çorap giyecek durumda değildim. Gözlerim hala bağırdı. Ellerimle ayaklarının altındaki yaraları büyütüp aramaya çalışıyorum. Kırk gün Artvin İl Jandarma Alay Komutanlığında bu tarz işkenceler altında kaldım. Erzurum'a götürüleceğimizi öğrendikleri için, son birkaç gün içinde yara ve yanık izlerini iyileştirmeye çalışılar. Ancak kısa sürede iyileşecik durumda değildim. Ayaklarımın altında açılan yaralar sonucu yürüyecek durumda olmadığım için koltuk deşnekleri almama izin verildiler. Bir gün sabahda doğru Erzurum'a götürülmek üzere yola çıkarıldık. Yol boyunca da dayak ve hakareteri ekaş etmediler. Polis ve subaylar artık kimsenin kendilerinden hesap soramayacağını, bize kurşuna dizileceğini söyleyordular. Benimle birlikte, bir bayan öğretmen, bir emekli işçi, iki emekli öğretmen ve yine

aynı okulda çalıştığım öğretmen arkadaşlar vardı. Hepsini de ağır işkence görmüştür. Bayan öğretmen yolda birkaç kez bayıldı. Bu haldeyken bile kelepçelerini çözmediler. Onaltı arkadaştık. Bizi Erzurum'da cezaevine teslim edeceklerini sanıyordum. Böyle olmuştu.

YENİDEN SORGUYA ÇEKİLİYORUZ

Bizi Erzurum'a götürüren konvoyun komutanı yüzbaşı çantanından çıkardığı sarı zarfı 9. Kolordu ve Sıkıyonetim Komutanlığı Adlı Müşavir Yardımcısı Yüzbaşı Ahmet Bulut'a verdi. İçindeki yazıyla okuyan yüzbaşı "bunları Trafik Bölge Müdürlüğüne götürün" dedi. Orasının Erzurum bölgесinin işkencehanesi olduğunu duymustum. Palandöken dağlarının etekindeki bınanın alt katında hücrelere aynı ayrı kapatıldı. Üst katlardan işkence altında çığlığı atan insanların sesleri geliyordu. Erzurum, Kars, Ağrı, Artvin bölgelerinden getirilen bazı yurtseverlerin ikinci kez sorulandıkları bir yerdı burası. Kalabalıktı. Bu yüzden bir ay boyunca bana dört kez işkence yapma olağanı buldular. Hücremin kapısında gözlerim bağıtanlıyordu. Koltuk deşegimle, gözlerim bağlı, birinin yolu tarif etmesinden yararlanarak merdivenleri çıktı, işkence odasına sokuluyordum. Ayaklarımın altından etler dökülüyordu. En zayıf yerimin orası olduğunu anladıkları için, özellikle oralarından copla dövüyor, elektrik veriyorlardı. Hücrede DİSK Erzurum Bölge Temsilcisi Süleyman Turan'la birlikte kalyorduk. Suraya oturuyorlardı. O da işkenceden geçmemi. Uykuya dalduğu zaman yapmam diye sayılıyordu. Günde bir defa taşılı bulgur pilavı veriyorlardı. Bir defa tuvalete çıkartıyorlardı. Buradaki işkence otuz gün sürdü.

CEZAEVİNDE GÖTÜRÜLÜYORUZ

Gözaltına alındıktan yedi gün sonra Erzurum 2 No'lu Askeri Cezaevine götürüldüm. Oradaki uygulamalar da emniyetten farklı değildi. Koğuş içinde oturmaktan, sigara içmeye, birisiyle konuşmaya kadar hersey iznine yaptırılmak isteniyordu. Bunlara uymayanlar falakaya yatırılıyor,ycoplanıyor, hücrelere atılıyordu. Askeri eğitim yapmaya, akşamaya kadar koğuş içinde toplu halde ve ayakta marş söylemeye zorlanıyordu. Söylemeyenler ya da sessiz söyleyenler, işkenceye götürüldüler. Günde yarım saat havalandırmaya çalışırdı. Bunun onbeş dakikası askeri eğitim, geri kalınan da tuvalet ihtiyacını karşılamakla geçti. Bir kısmı tuvalet ihtiyacını karşılamadan koğuşa girmek zorunda kalyordu, ertesi güne kadar tuvalette bırakılmıştı. Benim bulunduğu koğuşa elliliği kişiydi. Yaşı ellinin üzerinde üç emekli öğretmen, iki köy muhtarı, TÖB-DER'li öğretmenler ve yaşları onbeşten küçük oniki çocukla birlikte kalyordu. Hepsini de gizli örgüt üyesi olmakla suçlayanlardı. Onbeş günde bir görüş yapılmıyordu. Bazan görüşçilerimize "nasilsin" deme fırsatı bile bulamadan görüş kesiliyordu. Görüşürken esas duruşu durmaya, elimizi kolunuza oynatmamaya mecbur bırakılıyordu. Yanlışlıkla ya da herşeyin elini oynatın ya da esas duruşu bozan veya cezaevi idaresi ile ilgili birsey söylemeye kalkmış olursa, hermen görüş kesiliyor ve tekme tokat koğuşa getiriliyordu. Dışarıdan herhangi birşey alınmıyordu. Para bile ancak posta havalesiyle gönderilme koşuluyla kabul ediliyordu.

4 Aralık 1980'de, Askeri Savcısı ifade vermek üzere götürüldüm. Hala koltuk deşegnekleri yürüyebiliyordum. Kendisini de gördüğü gibi, işkence gördüğünü, hastaneyeye sevk edilmeme, vicudumda işkence izlerinin testi edilmesini, işkenceci-lerin isimlerini vererek bunlar hakkında soruşturma açılmasını söyledim. Askeri Savcısı Binbaşı Seyfettin bana "ben işkenceye karşıyım. Sana işkence yapıldığını da söyliyorum. Ama onlar hakkında soruşturma açılamam. Hastaneyeye sevk ise, Sıkıyonetim Komutanlığı tarafından yasaklandı. Yapacağım birsey yok" dedi. Gerçekten yapacağı birsey yoktu. Çünkü işkencenin kanıtlanması yarayacak en küçük bir belge faşist cuntayı rahatsız ediyordu. Hastanelere, askeri savcılara, mahkemelere bu konuda talimat verilmişti. İşkence iddialarını kanıtlayacak en küçük bir girişim derhal bırakılmıştı. Sorgulamalarla ve cezaevlerinde işkence gören, bu yüzden sakat kalan binlerce yurtsever gibi, ben de hâlâ üzerinde taşıdığım işkence izlerini testi ettiğimi olağanla bulmadım. Benim sorgulandığım Artvin İl Jandarma Alay Komutanlığında benden sonra, TÖB-DER üyesi öğretmen Cengiz Aksakal ve Ensar Karahan adlı iki yurtsever işkenceyle ölündürildiğinde halde, faşist cuntanın şefi Kenan Evren bu işkenceleri özel ödüller verdi. İşkenceleri yöneten, Sıkıyonetim Komutanı Yardımcısı Albay Selek Saka, tuğgenerallığı; binbaşı Ahmet Selek, yarbaylığı; üsteğmen Ferit İldıran, yüzbaşılığı terfi ettiler. İşkencelere katılan diğer göreviller de buna benzer biçimde ödüllendirildiler. Faşist generaler cuntasının işkenceler konusundaki gerçek tavrı budur. Bunu daha sonra mahkemeler başladığında 9. Kolordu ve Sıkıyonetim Komutanlığı 1 No'lu Askeri Mahkemesi savcılardan yüzbaşı Ali Rıza Sunay besyüzeye yakın tutuklunun ve avukatların gözleri önünde itiraf edecektir.

Ocak 1981 tarihinde girtlaktaki bir şıkkılık ve ses kaybindan ötürü birkaç kez hastaneyi gitmem istedik. Vicudumda işkence izleri hâlâ kapanmadığı için rapor alırmamı kuşkusuya hastaneyeye gönderilmemişti. Boğazındaki şıkkılık ve ses kaybinin bademci şısmesi ya da soğuk algınlığından ileri geldiği söylendi. Avukatımın zorlamaları sonucu hastaneyi gönderdim. Mart ayı ortalarında girtlak kanseri teşhisini kondu. Yine avukatımın çabalarıyla Gülnane Askeri Hastanesine sevk edildim. Tanık birkaç kişinin gayretiyle orada iki ay yattırdım. Kesin tedavi

olanaklarının olmadığını söylediler. Var olan olanakları da ancak tanıklarının zorlamasıyla kullandılar. Doktorun odasında dayken bile kelepçelerimi açmadılar. Gelen hastaların birçoğu bakımsızlık, havasızlık yüzünden iyileşemeden geri gönderildi. Bunların birçoğu cezaevine girdikten sonra tüberküloza yakalanmış hastaları. Hepimiz aynı koğuşa ve dört kişisinin kalanlığı yerde oniki kişi kalyorduk. Bazenigne yapmaya gelen hemşireler bile kapadaki nobetçiler tarafından geri çevriliyor. Gülnane Askeri Hastanesinden, cezaevine götürülmeden önce, bana konulan tıbbi teşhisini bir蓼 yazdım. Bunu, Erzurum'a götürüldüğümde, dava dosyasına konulmak üzere askeri savcına verdim.

MAHKEMELET İŞKENCEYİ YASALLAŞTIRIYOR

Gözaltına alındıktan birbucuk yıl sonra mahkeme önüne çıkarıldım. Cezaevinde baskı ve işkenceler tüm şiddetle sürüyordu. Hasta, yaşlı, çocuk ayırmadan herkesi bir bahanesini bulup işkenceye çekiyorlar, askeri eğitimi yaptırlıorlardı. Tek kişilik hücrelere üçer kişi kapatılıyordu. Mahkemedede ilk sorum yapıpken bünüleri anlatarak önemini alımnasını istedim. Bir çok arkadaş da üzerlerindeki yeni işkence izlerini göstererek cangüvenliklerinin sağlanmasını istediler. Bana işkence yapanların isimlerini vererek hakkında yasal işlem yapılmasını söyledi. Askeri Savcısı yüzbaşı Ali Rıza Sunay'ın bunun işkence yaptığılarını öne sürdüğü görevileri başarılı çalışmaları nedeniyle Kenan Evren tarafından ödüllendirilmiş kişilerdir. Ben onlar hakkında herhangi bir işlem yapamam" dedi. Mahkemelerin bu somut işkence uygulamaları karşısındaki tavrı bizlere susturma ya yönelikti. Her gün bir tarafı işlen, moraran ya da kanayan insanların bünüleri mahkemedede gösterdiğince, savcının sonra askeri hakim, "biz burada işkenceyi ve işkence suçlarını değil, sizleri yargılıyoruz. İşkence yapıyorsa Kolordu Komutanlığına başvurun. Burada işkence konusunu ağzına alan olursa mahkemeden çıkarırsın, bir daha mahkemeye gelemezsiniz, size işkence yapılmış mahkememizi ilgilendiren bir husus değildir" diye açıklamaya başladı. Gerçekten de bundan sonra işkence izlerini göstererek kendisine işkence yapıldığını söyleyen birçok arkadaş mahkemeden atıldı ayrıca mahkemenin disiplinini bozduğu gereklisiyle onla onbeş gün arasında değişen hücre celazalarına çarptırıldı. Ancak hakim, gördüğü işkence izlerini mahkeme tutanaklarına geçirmekle zorunda kaldı. Yargılandığım Artvin Dey-Yol davasının hamkeme tutanakları incelendiğinde "gözünüm altın morardığı görüldü, sırtındaki darp izleri görüldü, kırılan dişlerini kürsünün üzerine koydu" gibi ifadelerle sık sık rastlanacaktır. Cezaevlerinde işkence yapılmadığını öne süren TC yetkililerine gösterilecek delillerden birisi de bizzat Sıkıyonetim hakimleri tarafından görülen ve mahkeme tutanaklarına geçen işkence ile ilgili ifadelerdir. Bunlar incelendiğinde işkencenin devletin resmi politikası olduğu ve yaygın olarak başvurulduğu, mahkemelerin bünüleri gizleme gayrelerine rağmen, işkencenin varlığını ve boyutlarını açıkça ortaya koydukları görülecektir.

Bugün tüm siyasi davalarda yargılama esas olarak alınan bülğüler işkence altında alınan birçoğu polis tarafından düzenlenen soyut bilgilerdir. Siyasi davalarla ilgili iddianameler incelendiğinde bunlar açıkça görülr. Şu andaki yasalar bile, işkenceyle elde edilen delillerin geçerli sayılamayacağını söylemektedir. Ancak uygulama bunun tam tersidir. Gözaltına alınıp işkence görmeyen bir kişiye suçluya, bir yurtsevere bugine kadar rastlanmamıştır. İlerici, aati-faşist ya da hiç siyasi görüşü olmayan birçok insan tanık olarak karakollara, emniyete çağrılmış, sanık olarak çıkmıştır. Mahkemeleri yürüten hakimler bunu bildikleri halde, sanıkları emniyet ifadelerini kabul ettirmeye, o doğrultuda ifade vermeye zorluyorlar. Emniyet ifadelerini mahkemedede reddeden birçok arkadaş, cezaevi idaresi tarafından işkenceye çekiliyor ya da yeniden emniyete götürüllererek orada işkence yapıyor. Fiziki rahatsızlığa ve üç yıldır yakın cezaevinde olmama rağmen 30 Ağustos 1983 günü, iki arkadaşla beraber cezaevinde alınarak emniyete götürüldüm. Başka bir tutuklunun, işkence altında izlerme yüklemeye çalıştığı bir suç kabul etmeye zorlandım. Üç gün işkence gördüm. Üç yıl içinde işkence yöntemlerinde bir değişiklik olmamıştı ya da cezaevinde de hergün benzer koşulları yaşadığımız için bana öyle geldi.

Emniyet ve cezaevindeki bu uygulamaların eksik yanları mahkemelerdeki hakim ve savcılar tarafından tamamlanıyor. Mahkeme, sanıkları dinlerken onları her tarafı kuşatmış otomatik silahlarla askerler tarafından baskı altına alıyor. Emniyette verdiği ifadeyle, mahkemedede verdiği ifade arasında差别 gösterse hemen tutuklamakla tehdit ediyor. Yargılandığım Artvin Dev-Yol davasının tanıkları dinlenenin bunun çok açıkta yapıldığını tanık oldum. Bu tanıkların dinlenmesi sırasında emniyetteki ifadelerinin işkence altında alındığını, doğru olmadığını belirterek mahkemedede doğrusunu söyleyen birçok tanık tutuklandı. Bunlar arasında üç aylık bebeği olan anneler de vardı. Kendilerine emniyet ifadelerini mahkemedede tekrarlamaları şartıyla serbest bırakılabilecekler söyleydi. Üç aylık çocuğuyla, hapishane arasında bir tercihe zorlanan bu insanlar, elbette ki çocukların tercih edeceklerdi. Çünkü bunların hepsi halktan, hiçbir siyasi görüşü olmayan insanlardı. Tanıkların dinlenmesi aşamasında ilk sıradaki 1, 2, 3'üncü ve bunu izleyen tanıklar tutuklanınca diğerleri de tutuklanmamak için yalan söylemek zorunda kaldılar. Tüm bunlar mahkeme tarafından yargılanmaya esas alınan ciddi delillerdir. Ayrıca 12 Eylül öncesi MHP içinde yer almış birtakım kişiler de, mahkemelerde en doğrulu söyle-

yen tanık olarak itibar görmektedir. Yargılanmanın bunca anti-demokratikliğine rağmen, birçok arkadaşı birçok bahanelerle, ya cezaevindeki işkenceleri anlatlığı için, ya da ellerini dizinin üzerine koymadığı, ya da arkadaşıyla konuştuğu için mahkemeye çıkartılmadan, kendini savunma hakkından yoksun bırakılarak yargılanıyor. Kisaca, bugünkü şekilde mahkemeler, işkenceyi yasallaştırmak, işkenceleri cesaretlendirmekten başka birşey yapmıyor. Belki yüzlerce kez cezaevindeki uygulamaları işkence izlerini göstererek anlatığımız halde, bu uygulamaların bugün de en geniş şekilde sürüyor olması, yargı organlarının ve hukukçuların, bir resmi devlet politikası olarak işkenceyi kanıtsamalarından başka bir anlama gelmiyor.

Geçtiğimiz Ağustos ayında diğer askeri cezaevlerinde ve daha sonra Mamak'ta olduğu gibi benim bulunduğum Erzurum Askeri Cezaevinde de tüm yaşama haklarının eliminden alınması ve giderek artan işkencelere karşı bir açık direnişi yaşandı. Devletin tüm resmi kurum ve kişileri işkencenin yasallığını kabul etmekten başka birşey yapmayıncı, ya insan onurunu yok eden, insanı hergün azar azar öldüren işkenceye boyun eğmek, ya da yaşama hakkı ve insan olmanın onurunu korumak gerekiyor. Açılu direnişleri hayatın dayatıldığı bu iki seçenekten birinin seçilmesinden başka birşey degildir. Elbette devrimciler, ilericiler, yurtseverler her türlü baskı ve işkenceye rağmen onurlarını koruyacak bir yol secerék hayatı yeniden üretmenin yollarını bulacaklardır. Bulunduğum cezaevinde açık direnişi öncesi şu uygulamalar vardı:

— Hergün koğuş koğuş dışarıya çıkarılarak meydan dayağına çekiliyordu. Buna sebep olarak sayın verirken hazırloda durmadığımız gösteriliyordu. Dayak sırasında kendisine atılan dayağ direnenler işkenceye götürüyordu, kum torbalarıyla dövülüyor ve hücreye atılıyordu.

— Günde yarım saat havalandırmaya çıkarılıyordu. Ancak bu çoğu kez yapılmıyordu. Bazan günlerce dışarı çıkartılmadığınız olsaydı. Havalandırmaya çıkartıldığımız günler eğitim yapmaya, mars söylemeye zorlanıyordu. Bunu yapmadığımız için yeniden dayaktan geçiriliyor ve koğuşlara kapatılıyordu.

— İddianame, kağıt, kalemlerin eliminden alını于是我。 Savunma hazırlayacak hiçbir araç gerecim yoktu。

— Radyo, televizyon, kitap, gazete yasaktı.

— Görüş onbeş günde bir yapılmıyordu. Süresi, o an orda bulunan gardiyannı insafına göre ayarlanıyordu. Bazan görüşmeden, görüş yerinden tekme tokat uzaklaştırılıyordu.

— İhtiyaçımız olan hiçbir şey dışardan alınmıyordu.

— Mahkeme ya da sükürötüm konutlarınına cezaevi kanalıyla yazdığını dilekçiler gönderiliyordu.

— Benim bildiğim ve tanıdığım hasta arkadaşlar vardı. Bular doktora sevk edilmiyor, kendi paralarıyla dahi ilaç almalarına izin verilmiyordu. Bu arkadaşlarımın bir kısmı cezaevine girdikten sonra tüberküloza yakalanmışlardı. Birçoğu işkenceler sonucu sakat kalmıştı ve hergün kendilerine işkence yapıyordu.

— TÖB-DER Şavsat Şubesi yöneticilerinden 24 yıllık öğretmen Kazım Körülü işkence sonucu bir kolunu kullanamıyor. Kafa derisi yüzülmüşti. Yüksek tansiyonu vardı. Tedavisi engelleniyordu.

TUMAY DURUKAN: İşkencede bir kolu sakat kalmıştı, tüberkülozu.

ALİ CEYLAN: İlerlemiş tüberkülozu vardı.

ERDEM AYDIN: Bağırsak ve iç organlarında iltihaplanma vardı.

NAİM KARADAĞ: İşkence sonucu akıl dengesini kaybetmişti, idrar yollarından sırelili kan geliyordu. Tüberkülozu.

NAMIK KEMAL ÖZSLANTÜRK: İlerlemiş tüberkülozu vardı, ilaç alması engelleniyordu.

GÜZEL ŞAHINKAYA: İşkenceden kollarını kullanamaz hale gelmişti, bacagında yar feş durumu vardı.

MENDERES KOÇAK: Tüberkülozu.

Ayrıca Gaffar Demir, Yusuf Akay, Halil Aksoy, Dursun Ali Küçük, Seyfi Turan, Recep Önder, Süreyya Aydin, ve şu anda isimlerini hatırlayamadığım yüzlerce tutuklu işkence sonucu sakat kalmışlardı ve tedavileri engelleniyordu.

İşte bu koşulların düzeltilmesi ve işkence yapılması için açlık grevine başvurmak zorunda kaldık. Grevin birinci haftasının sonunda idare, polis ve komando desteğiyle saldırıyla geçti. Koğuşlara gözyaşartıcı bomba atılarak tutuklular zorda dışarı çıkarıldı. Saatlerce dışarıda polis ve askerler tarafından dövüldük. Açılu grevinden vazgeçmeye zorlandı. İç çamaşırından dış fırçasına, diğer giyeceklerimize kadar tüm sahibi eşyalarımız yağmalandı. Bunlar daha sonra cezaevi müdürii yarbay Remzi İpekçioğlu tarafından çevredekî mahalle halkınin gözlenen önündede yakıldı. Bir aya yakın süreli açlık grevi sonrasında idare tutuklu yakınlarının da çabalarıyla işkence yapılmaya çattı, koşullardan bir kısmının düzeltileceğine söz verdi. Açılk grevi kaldırıldı. Ancak açlık grevinin bittişinden 15 gün sonra, eskitisinden daha farklı ve yaygın biçimde işkenceyi başlattılar. Görüş günleri hariç, istisnásız hergün, tüm koğuşlar birer birer dışarı çıkarılıyordu ve toplu datyat atılıyordu. Çok sayıda yeni hücre yapılmıştı. Mahkeme işkence izlerini göstermeyecek diye ya kum torbaları, ya da gösteremeyeceğimiz yerlerizden dövíliyordu. Buna rağmen mahkeme panta-
lon ve kılıtlarımızı sıyrıarak tam oturacat yerlerimizin nasıl dayaktan çırımış nale geldiğini gösterdik.

İnsanı ısağlamannın tüm yöntemlerinin kullanıldığı bu uygulamalar, serbest bırakıldığım üç Ocak 1984 tarihine kadar devam ediyordu. Bugün de devam ediyor.

Bu yazı TÖB-DER'in yurtdışında çıkardığı bülfetenden alınmıştır.

Bir Anne ve Doktor Olarak

(Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Alt Komisyonu'nun düzenlediği toplantıda yapılan konuşma)

"Bir aydan beri İsviçre'de bulunmaktayım. Ülkemde 6 sene 8 ay ağır hapis, 2 sene sürgün ve ömrü boyu meslekten men edilme cezasına çarptırıldığım için ailemle birlikte Türkiye'yi terk etmek zorunda kaldım.

Şimdi sizlere ülkemden bizzat kendim şahit olduğum gerçeklerden bahsetmek ve sizlere buradan politik insanlarım, ister poliste gözaltı süresince, ister hapiste olsun, durumları, yani demokrasının yokluğunu sergilemek istiyorum.

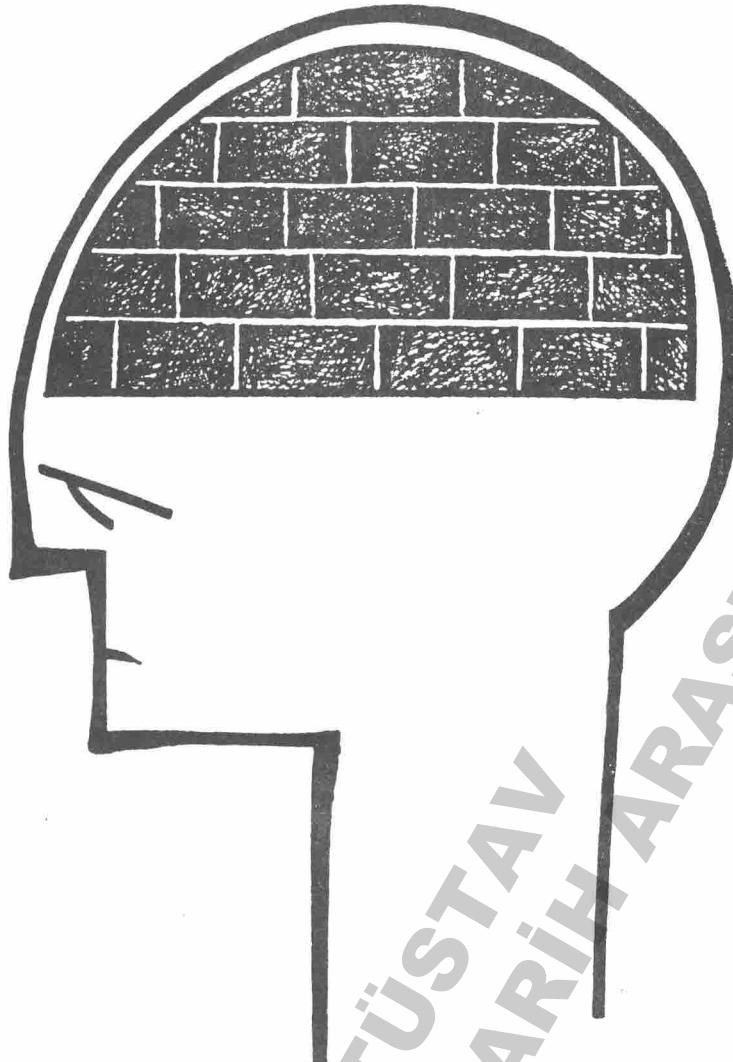
Aşağıda anlatacaklardan hiçbirini bir insana, hatta bir hayvana dahi yapılmamalıydı. Halbuki ben bunları hamileliğim sırasında yaşadım. Sizden şimdiden zaman zaman biraz duygusalşacağımından dolayı özür dilerim. Çünkü anlatırken de yaşadığım olayları zaman zaman yaşıyorum. Tutuklandıktan sonra 20 gün gözaltında tutuldum. Ancak bu 20 gün yaşamının en uzun 20 günü oldu. Gözlerim siyah bantla kaplanmış olarak Emniyet Müdürlüğüne, 1. Şubeye götürüldüm. Burada kükürlerle karşılaştım, daha sonra bir koridora götürüldüm. Burada elle, ayakla, sopayla vücutumun her desmetre karesine dayak yedim. Saçlarımı çektiler. Bayılığım zaman su dökerek ayıltı orlardı. İşkence yapmadıkları zaman, işkence gören insanları bir odada aç, susuz, ayakta, birbirleriyle konuşmalarına izin vermeden gözleri kapalı bekletiyorlardı. Ancak yine polisler yanımızdan tokat veya tekme atmadan geçmiyorlardı.

Aileme, özellikle yedi yaşındaki oğluma da aynı işkenceleri yapmakla tehdit ediyordular. Sonra bir odaya alındım. Burada bambudan bir iskemleye bağlayarak elektrik vermeye başladılar. Kafamdan, kulaklarımın, diş etlerimin ve dilimden, göğüslerimden ve vajinadan, her seferinde amperini daha yükselterek elektrik verdiler. Elektriğin etkisini artırmak için su da döküp orlardı. Aynı zamanda dayak da atıyorlardı. Elektrik verildiği sırada olan kasılmalardan biri sırasında sandalyenin ayağı kırıldı ve yere düştüm. Yerde de elektrik verdiler. Saatlerce askiya alındım. Askıda vücutumun her yerine elektrik verildi. Polislerden birinin özel zevki ise, insanların boğazını sıkarak kusturmaktı ve bunu benim üzerinde sık sık tekrarladı. İşkence görmekte olan diğer insanların çığlıklarını dayanılmaz bir hal alıyordu.

Polisler işkence yapmaktan yorulunca bizleri yerin altında 1x2 metre boylarında penceresiz, yataksız, ıiksiz hücrelere indirdi orlardı. Bu hücrelere 2 ile 10 tutuklu koyabiliyorlardı. Hücrelerden aneak tuval et ve işkence saatlerinde çıkarttı orlardı. Avukat veya ailelerle görüşmek yasaktı.

Bu korkunç 20 günün sonunda kendi hazırladıkları bir ifadeyi imzalamamı ve bunu savcuya kelime kelime tekrarlamamı istediler. Yoksa tekrar emniyete geri getirileceğimi ve öldürülmeyeceye kadar işkenceye devam edeceklerini söylediler. Şimdiye kadar birçok insanın işkencede olduğunu söylemekten çekinmiyorlardı. Saveciltıkta çok yüzeyel bir sorulama geçirdim. Buradan direkt olarak İstanbul Metris Askeri Ceza ve Tutuklevine gönderildim. Altı ay sonra doğum yapmak için serbest bırakıldım. Tabii bu 6 ay içerisinde de başta bir gerginlik yaşadım. Hapishanede hücreler kapasitesi üzerinde dolduruluyordu. Bu yatağı 2 ya da 3 kişi paylaşmak zorundaydı. Kadın polislerin kullandığı sözler ve tavırları çok aşağılayıcıydı. Havalandırma saatleri ve yeri yetersizdi. Beslenme de çok yetersizdi. Soğukla savaşmak ayrı bir sorundu. Gazete, dergi, kitap hatta radyo ve televizyon yasaktı. Demir parmaklıklar ve camlar arasında yapılan aile ve avukat görüşmeleri doyurucu olmuyordu. Üstelik bayan polisler ve askerler konuşulan her şeyi dinliyorlardı. Hapishane yönetimi tutukluların en tabii hakkı olan mahkemedeki bulunma hakkını da elinden alarak tutukluluk süresini daha da uzatıp orlardı. Sağlık hizmetleri yok denecik seviyededi ve tutuklular bazı bazı haklar elde etme amacıyla açlık grevi başlatıklarında hapishane yönetimi tutukluları yıpratmak için herşeyi denedi. Zaman zaman askerler tutukluları dövmek amacıyla hücrelere dalmış, özellikle tek tip elbise giymek istemeyenleri ölünceye kadar dövüp orlardı. Hemen hemen her ay arama gereğesile hücrelerin altı üstüne getiriliyor, yatak ve elbiseler parçalanıyor ordu. Sizleri çok şaşırtabilir ama, hapiste hangi suçtan dolayı senelerce bu hapishane koşullarında yaşamak zorunda bırakıldıklarını bilmeyen insanlar da vardı. Bu da ayrı bir manevi işkence oluyordu.

Yaşadığım olayları içeren bu sözlerimin sizlere ve insan hakları alt komisyonunun alacağı kararlara olumlu bir katkısı olursa, öldürülün ve hapishanelerde çürümeye terk edilen düşünce suçlularının anısına birşeyler yapabilmiş olmaktan memnuniyuk duyacağım. Zaten 20. yüzyılda yaşayan bir anne ve doktor olarak görevim insan yaşamını korumak ve hatta bu görevi bütün insanlara da benimsetebilmektir. Alt komisyonun üyelerinden de isteğim Türkiye'deki siyasi tutukluların durumunun ciddiyetle ele alınması ve bu konuda bir sonuç elde edilmesidir. Ayrıca özel bir raportörün Türkiye'deki siyasi tutukluların durumunu incelemek üzere görevlendirilmesini istiyorum. Ülkemi ve ülkemizdeki insanları ileride tekrar tekrar saatlerce düşünmemiz ve gerektiği şekilde tavır almamız amacıyla, konuştuğum bu birkaç dakika süresince beni dinlediğiniz için sonsuz teşekkürlerimi sunarım."

Türkiye aydınları ile Dayanışma Girişimi, demokratik hak ve özgürlüklerin savunulması temelinde birleşen ve uygun gördüğü herhangi bir alanda herhangi bir biçimde ve herhangi bir yoğunlukta çalışmalara katkıda bulunmak isteyen tüm aydınların ortak girişimidir.

**TÜRKİYE AYDINLARIYLA DAYANIŞMA
ÇALIŞMALARINA KATILIN!**
**ELEŞTİRİ, ÖNERİ VE
GÖRÜŞLERİNİZİ İLETİN!**
BAĞIŞ YAPIN!

Bağlantı Ardesi: Postfach 2106, 3550 Marburg, Federal Almanya
Banka Hesap Numarası : C. Weber, Sonderkonto Initiative für Solidarität,
Kto. 12 26 22 02 01,
BfG Hannover (BLZ 250 10111).

ed, hereby declare that we support the petition
of intellectuals for the restoration of human rights
in Turkey.

ADDRESS
C/o Mr. PORTIL BOHART
132 MILANO, ITALIA

OCCUPATION
Advise
Author-Attore

Bundestags-
abgeordneter

5300 Bonn-
Bundeshaus

nist

Arnold Haag Viertstraat 6c
3134 CC Utrecht

Profession, Title
TA Gomez, Marshal

Signature
de la force

Name	Beruf	Adresse	Unterschrift
aut - Mali	Dr. Herta Daubler-Gmelin, MdB Stellvertretende Vorsitzende der SPD-Bundestagsfraktion Bundestagshaus, 5300 Bonn		

Position/Profession Address Signature

Heseltijn, DLCC

Mathieu
Secretary general
(CES) Confederation
Européenne des
Syndicats
Deputy General
Secretary of
the European
Trade Union
Confederation

Rue du Roi 24
1000 Bruxelles

Montyngier Jacques
Jospin Lionel
Domenach Jean-Pierre
Allouche Guy
Sarre Georges
Fajardie Roger
Roman Bernard
Fuchs Gerhard
Lienemann Maria-Nelly

Le Penec Jean
Germann, Frankfurt
Deputé
americaine
Universitaire

60

SIGNATURE

*Julia Koenig
b.s.t.*

Dr. Bruno KREISKY

intellectuals and
democracy in Turkey.

1190 Wien
Ambrusterg. 15

Kreisky

Name Profession
i. A. Porte koff — STANLEY Kubrick Film
STANLEY Kubrick Director

Address
P. O. Box
123
Brookhamwood
Herts.
Signature
Stanley Kubrick

Unterschrift

Name	Beruf	Adresse	Unterschrift
Werner Vitt	Gewerkschafter	Schlesierdamm 10 Bochum Isernhagen 2	<i>W. Vitt</i>
Gerhard Schröder	WDR	Finckengasse 36 3160 LEBEKE- SCHENKEN	<i>Gerhard Schröder</i>

Aukyorganizer. Former pr. min. Dammar

Prof. D. H. Gollwitzer
Nebinger Straße 11
1000 Berlin 33

Name	Beruf	Adresse	Unterschrift
Otto Schilly	MdB	Bundestagshaus 5300 Bonn 1	<i>O. Schilly</i>
Mali Lindenberg	Europäisches Parlament	18 Bin 30 Bundestags Str. 2	<i>Mali Lindenberg</i>

Name	Beruf	Adresse	Unterschrift
René de Soennois	Secrétaire de la Confédération des Syndicats Européens	50 rue de Solferino 75013 Paris	<i>René de Soennois</i>
29130 Mellac			<i>Mellac</i>

Niklaus E. J.
Frankfurt 661
8/1/1981